

T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
HUKUK BİLİM DALI

UZLAŞTIRMA HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASI
VE
UYGULAMADAKİ AKSAKLIKLARA YÖNELİK ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Nuri AĞ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz ARIKAN

Haziran – 2018

KIRIKKALE

T.C
KIRIKKALE ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
HUKUK BİLİM DALI

UZLAŞTIRMA HÜKÜMLERİNİN UYGULANMASI
VE
UYGULAMADAKİ AKSAKLIKLARA YÖNELİK ÇÖZÜM
ÖNERİLERİ
YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Nuri AĞ

Danışman

Dr. Öğr. Üyesi Cengiz ARIKAN

Haziran – 2018

KIRIKKALE

KABUL – ONAY

Doktor Öğretim Üyesi Cengiz ARIKAN danışmanlığında Nuri AĞ tarafından hazırlanan Uzlaştırma Hükümlerinin Uygulanması ve Uygulamadaki Aksaklıklara Yönelik Çözüm Önerileri adlı bu çalışma jürimiz tarafından Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Anabilim dalında Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

27.6./2018

Başkan Prof. Dr. Hayri Bozgeyik

Üye Prof. Dr. Mustafa ÖZEN

Üye Dr. Öğ. Üy. Cengiz ARIKAN

Yukarıdaki imzaların adı geçen öğretim üyelerine ait olduğunu onaylarım.

.../.../2018

Enstitü Müdürü

KİŞİSEL KABUL

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum Uzlaştırma Hükümlerinin Uygulanması ve Uygulamadaki Aksaklıklara Yönelik Çözüm Önerileri adlı çalışmanın, tarafımdan bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve faydalandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu, bunlara atıf yapılarak faydalanılmış olduğunu beyan ederim.

27/06/2018

Nuri AĞ

ÖN SÖZ

Günümüz ceza muhakemesi hukukunda yapılmak istenen reformlar içinde mağduriyetin giderilmesi, fail-mağdur uzlaşmasının sağlanması, yeniden topluma kazandırma ve pozitif genel önleme amaçları önemli yer tutar. Onarıcı adalet kapsamında fail ile mağdur arasındaki ihtilafı ceza muhakemesi dışına çıkarıp karşılıklı anlayış çerçevesinde uzlaşarak çözmek, geleneksel ceza muhakemesine önemli bir alternatif olarak düşünülmektedir.

Uzlaşma kurumu, özellikle son yüzyılda mağdura karşı gösterilen duyarlılığın bir sonucudur. Adaletin gerçekleşmesinde uzlaşmayı alternatif çözüm yolu olarak gören yeni ceza sistemi, işlenen suç ile ortaya çıkan mağdur zararının, fail tarafından giderilmek suretiyle barışın tesisini amaçlamaktadır. Bunların yanında mahkemelerin aşırı iş yükü altında oluşu, davaların uzaması, adaletin gecikmesi gibi sorunlar bu kuruma olan ihtiyacı artırmıştır. Bu mülahazalarla ülkemizde uzlaşma kurumu, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253-255 maddeleri ile 5271 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73/8 maddesinde düzenleme bulmuştur. Sonraki tarihte yapılan değişiklik ile uzlaşmaya ilişkin TCK 73 maddesinin 8. fıkrası madde kapsamından çıkarılmış ve uzlaşma kurumunun sadece muhakeme hukukunda yer alması kabul görmüştür. Ayrıca uzlaşmaya ilişkin kanun maddelerinin uygulanmasına yönelik usul ve yöntemlerin belirlenmesi amacıyla 26.7.2007 tarihli Ceza Muhakemeleri Kanununa Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik kabul edilmiştir.

Uzlaştırma müessesesinden beklenen verimin alınamaması ve uygulamadaki sorunları da gidermek adına 24.11.2016 tarihinde kabul edilen ve Resmi Gazetenin 2.12.2016 tarih ve Sayı 29906 ile yürürlüğe giren 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında önemli değişiklikler yapılmış olup, bu kapsamda Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Cezada Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı ihdas edilmiştir. Söz konusu kanunun Geçici 1. Maddesinde Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesine ilişkin yönetmelik bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde çıkarılır ve yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde uzlaştırmacı listeleri oluşturulur şeklindedir. Uygulamaya ilişkin yönetmelik 5 Ağustos 2017 tarihli Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Uygulamadaki aksaklıkların giderilmesine yönelik büyük değişimleri içerisinde barındıran 6763 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş olup çalışmamızda özellikle bu kanun değişikliğine de yer vererek uygulamaya katacağı faydaları ortaya koymaya çalıştık. Ayrıca yeni düzenlemelerin sisteme katacağı faydaların yanında uzlaştırma kurumunun daha verimli hale getirilmesi amacına istinaden sisteme yönelik eleştiriler ile önerilere de çalışmamızda yer verilmiştir.

Yüksek Lisans Tezi çalışmalarım sırasında bilimsel katkıları ile bana yol gösteren, zaman ve emeğini esirgemeyen değerli hocam ve aynı zamanda danışmanım sayın Dr. Öğr. Üyesi Cengiz ARIKAN'a şükranlarımı sunuyorum.

ÖZET

Ceza adaleti alanında suç mağdurlarının yararlarını korumak amacını güden bir yaklaşımın son yüzyılda gittikçe güçlenerek ortaya çıktığı görülmektedir. Mağduru koruyan bu yaklaşımın eseri olarak alternatif çözüm yöntemlerinden biri olan uzlaştırma müessesesi de gelişim göstermiştir.

Onarıcı adalet, suçtan etkilenen kişilerin doğrudan katılımıyla suç nedeniyle ortaya çıkan haksızlığın giderilmesini amaçlayan, suç olgusuna mağdur merkezli bakan ve geçmiş yerine geleceğe yönelerek uyuşmazlığı çözmeyi amaçlayan bir yaklaşım sunmaktadır. Onarıcı adalet, mağdur ile fail arasında dengeleyici bir rol üstlenerek toplumun huzuruna hizmet eder ve böylece klasik yargılamaya alternatif olarak suç teşkil eden eylemlere karşı verilecek tepki konusunda yeni bir model ortaya koyar.

Onarıcı adalet anlayışını yansıtan ve amaçlarını gerçekleştirmeyi hedefleyen uzlaşma kurumunda, özellikle son yüzyılda mağdura karşı gösterilen duyarlılığın bir sonucudur. Adaletin gerçekleşmesinde uzlaşmayı alternatif çözüm yolu olarak gören yeni ceza sistemi, işlenen suç ile ortaya çıkan mağdur zararının, fail tarafından giderilmek suretiyle barışın tesisini amaçlamaktadır. Bunların yanında mahkemelerin aşırı iş yükü altında oluşu, davaların uzaması, adaletin gecikmesi gibi sorunlar da bu kuruma olan ihtiyacı artırmıştır.

Ceza hukukumuzda uzlaştırma müessesesi 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü ve 254'üncü maddelerinde düzenlenmiştir. Süreç içinde birçok değişiklik yapılarak gelişen hukuk sistemine uyum sağlanması hedeflenmiştir. Uzlaştırma müessesesiyle ilgili olarak yapılan son düzenleme; 02.12.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34'üncü maddesi ile 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253'üncü ve 254'üncü maddelerinde yapılan değişikliklerdir.

Yapılan son kanun değişikliği ile Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Cezada Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı ihdas edilmiştir. Kapsamlı değişikliklerin yer aldığı son kanun değişikliği ile uzlaştırma kurumunun etkinliğinin artırılması ve uygulamada sisteme yöneltilen eleştirilerin giderilmesi amaçlanmıştır.

Bu çalışmada uzlaşma kurumunun genel olarak anlamını, amacını, yapısını, mevzuatımızdaki düzenleniş biçimini, karşılaştırmalı hukuktaki yeri, kuruma yönelik fayda ve beklentiler ile uygulamadaki aksaklıkları ve bu aksaklıklara yönelik çözüm önerileri üzerinde durulacaktır. Özellikle son yapılan kanun değişikliğinin sisteme getireceği faydalar ile uzlaştırma müessesesinin daha verimli hale getirilebilmesi için yeni düzenlemelere yönelik eleştirilere de bu çalışmada yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler :

Onarıcı adalet, uzlaşma, uzlaştırma, mağdur, fail, suçtan zarar gören, uzlaştırmacı, uzlaştırma bürosu

ABSTRACT

The benefits of an approach that aims at protecting victims of crime in the area of criminal justice is seen that emerge will become stronger in the last century. The institution of mediation, an alternative solution methods as the work of protecting the victims of this approach also showed improvement.

Restorative justice, crime due to the direct participation of people affected by crime aimed at the elimination of the injustice that instead of centered facing victims of crime cases and history offers an approach towards future attempts to solve the dispute. Restorative justice, serve the community before taking a balancing role between the perpetrator and the victim, and thus reveal a new model in response will be given as an alternative to conventional criminal acts against the judgment.

Restorative justice reflects the realization of the goals and objectives of reconciliation in the organization, especially in the last century is a result of the sensitivity shown towards the victim. New criminal justice system sees reconciliation as the way to the realization of alternative solutions, the losses associated with the crimes committed by the victim, aims to peacebuilding by removal of the perpetrator. Besides occurs under the excessive workload of the courts, elongation of cases, such as the delay in justice issues are also increasing the need for this institution.

Our criminal law settlement institution 5271 is arranged in Code 253 and 254 agent. In the process, several modifications aimed at ensuring compliance with evolving legal system. Final adjustments made in connection with a settlement institution; 02.12.2016 Date of the 5271 Criminal Law No. 6763 entered into force on the 34th article of Procedure Code made in 253 and 254 agents are changes.

The recent amendments to the law Ministry of Justice Alternative Solutions in Criminal Affairs Department at the Directorate General was established. Increasing the effectiveness of the arbitration institution with recent amendments to the law and involving extensive changes are intended to eliminate the criticism of the application system.

In this study, reconciliation institution of general meaning, purpose, structure, legislation in our arrangement form, place of comparative law, with benefits and expectations for drying the defects and it will focus on solutions to address these shortcomings. Especially in this work it is given to the new regulations of the critics of recent changes in the law of the arbitration institution with the benefits system to make it more efficient.

Keywords :

Restorative justice, reconciliation, settlement, victims, offenders, victims of crime, mediator, mediation office

KISALTMALAR

ADR (Alternative Dispute Resolution) : Alternatif Uyuşmazlık Çözümleri

a.g.e : Adı Geçen Eser

a.g.m : Adı Geçen Makale

AİHS : Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi

bkz : Bakınız

CMK : Ceza Muhakemesi Kanunu

e.t : Erişim Tarihi

İİK : İcra ve İflas Kanunu

RG : Resmi Gazete

S. : Sayı

s. : Sayfa

SZG : Suçtan Zarar Gören

TCK : Türk Ceza Kanunu

vd : Ve Devamı

Y : Yıl

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	i
ABSTARCT.....	ii
KISALTMALAR.....	iii
İÇİNDEKİLER.....	iv
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM VE HUKUKSAL NİTELİK, TARİHİ GELİŞİM, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ GÖRÜNÜMÜ, AMAÇ VE KAPSAM

I. UZLAŞMA KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Uzlaşma Kavramı.....	4
B. Hukuki Nitelik.....	8

II. TARİHİ GELİŞİM

A. Genel Bakış.....	11
B. İslam Hukukunda Görünümü.....	13
C. Uluslararası Hukuktaki Gelişmeler.....	15

III.KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UZLAŞMA KURUMU

A. Genel Bakış.....	19
B. ABD.....	20
C. Kanada.....	22
D. İngiltere.....	23
E. Avustralya.....	24
F. Fransa.....	25
G. Almanya.....	27
H. İtalya.....	31
I. Hollanda.....	33
İ. İspanya.....	34
IV. AMAÇ VE KAPSAM.....	37

İKİNCİ BÖLÜM

UZLAŞMA KURUMUNUN ORTAYA ÇIKMASINDA ETKİLİ OLAN SEBEPLER VE UZLAŞMANIN MEVZUATTA DÜZENLENİŞ ŞEKLİ İLE UYGULAMADAKİ AKSAKLIKLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

I. UZLAŞMA KURUMUNUN ORTAYA ÇIKMASINDA ETKİLİ OLAN SEBEPLER

A.Mağduru veya Suçtan Zarar Göreni Koruma Eğilimi.....	40
B.Yargının İş Yükünü Azaltma, Maliyetleri Düşürme ve Yargının Hızlandırılması.....	41
C.Suç Politikası Anlayışı.....	42
D.Fail Bakımından Kısa ve Orta Süreli Özgürlüğü Bağlayıcı Cezalara Alternatif Oluşturması.....	43

II.UZLAŞMANIN MEVZUATTA DÜZENLENME ŞEKLİ VE UYGULAMA

A. Düzenlenme Şekli.....	45
B. Uygulama.....	47

III.UYGULAMADAKİ AKSAKLIKLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A. Genel Bakış.....	51
B. Öneriler.....	53

SONUÇ.....	68
------------	----

EKLER.....	70
------------	----

KAYNAKÇA.....	97
---------------	----

GİRİŞ

Devlet dediğimiz olguda, önceden yer bulmuş olan yargılama kurallarına göre, ihtilafların çözüme kavuşturulması amaçlanmaktadır. Ne var ki, bütün ihtilafların çözümünün devlet yargısından beklenmesi mahkemelerin ağır bir iş yükü altında kalmalarına, davaların makul sürede sonuçlandırılmamasına, yargılama giderlerinin tahmin edilemez boyutlara ulaşmasına ve yargılama sonunda ortaya çıkan kararların tarafların tatmin olamamasına neden olmaktadır¹.

Ceza muhakemesi hukukunda yapılmak istenen reformlar içinde mağduriyetin giderilmesi, fail ile mağdur ya da suçtan zarar görenin uzlaşmasının sağlanması, yeniden topluma kazandırma ve pozitif genel önleme amaçları önemli yer tutar. Onarıcı adalet kapsamında fail ile mağdur arasındaki anlaşmazlığı ceza muhakemesi dışına çıkarıp karşılıklı anlayış çerçevesinde uzlaşarak çözmek, geleneksel ceza muhakemesine önemli bir alternatif olarak düşünülmektedir².

Onarıcı adalet kavramı; teorik bir yaklaşım olarak suç teşkil eden eylemin sebep olduğu zararın giderilmesini ön plana çıkaran ve bu bağlamda geleneksel ceza adalet sistemine alternatif olarak gelişen ayrıca klasik adalet sistemini tamamlayan bir yaklaşımdır³. Günümüzde kabul gören onarıcı adalet sistemi, ceza adaletini yerine getirirken, sanığın haklarını koruduğu gibi mağdurun haklarını da korumaktadır. XXI. Yüzyıl adalet sistemi, ceza adaletini yerine getirirken mağdur ve SZG'nin tatmin edilmesi ya da zararının giderilmesi fikrini ön plana çıkarmış bulunmaktadır. İşlenen suçtan dolayı sanığın devlet tarafından cezalandırılması yerine, mağdurun veya suçtan zarar görenin zararının giderilmesi onarıcı adalet anlayışının en başta gelen amaçlarından biridir⁴.

Ceza muhakemesinde uzlaşmada kısmen etkili olan onarıcı adalet, özellikle Kanada, ABD, İngiltere, Yeni Zelanda ve Avustralya'da oldukça yaygın olarak kullanılan Anglo-Sakson menşeli bir kavramdır. Yeni ve gelişmekte olan bir kavram olarak onarıcı adalet fikrinin temelinde, genel olarak, suçtan doğrudan etkilenen kişilere (mağdur, fail ve toplum) suça verilecek tepkinin belirleneceği sürece doğrudan katılma imkanı verilmesi ve mağdurun suçtan kaynaklanan zararlarının giderilmesi yatmaktadır. Bu çerçevede onarıcı adalet, suçtan etkilenen kişilerin

¹Gülgün Ildır, "Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü", 75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı, Ankara 2004, s. 385.

²Veli Özer Özbek, Ceza Muhakemesi Hukuku, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006, s.819.

³Galma Jahıç/Burcu Yeşiladalı, Onarıcı Adalet: Yeni bir yaklaşım, Onarıcı Adalet Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları, İstanbul 2008, s. 449.

⁴Ahmet Sezer, Öğreti ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma, Adalet Yayınevi, Ankara 2010, s. 1.

doğrudan katılımıyla suç nedeniyle ortaya çıkan haksızlığın giderilmesini amaçlayan, suç olgusuna mağdur merkezli bakan ve geçmiş yerine geleceğe yönelerek taraflar arasındaki uyuşmazlığı çözmeyi amaçlayan bir yaklaşım sunmaktadır⁵. Onarıcı adalet, mağdur ile fail arasında dengeleyici bir rol üstlenerek toplumun huzuruna hizmet eder ve böylece klasik yargılamaya alternatif olarak suç teşkil eden eylemlere karşı verilecek tepki konusunda yeni bir model ortaya koyar.

Ceza hukukumuzda uzlaşma, kural olarak takibi şikayete bağlı suçlarda uygulama bulurken, kanunda belirtilen şikayete tabi olmayan bazı istisnai suçlar için de kabul edilmiştir. 6763 sayılı Kanun değişikliği öncesinde soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısının teklifi ile başlayan uzlaşma usulü, tarafların anlaşması ve zararın giderilmesi halinde, kamu davasının açılmasına yer olmadığı kararı ile sona ermektedir. Mahkeme aşamasında sağlanan uzlaşma halinde ise verilecek karar davanın düşmesi kararı olacaktır. Yargı sistemimizdeki sorunları en aza indirmek için uzlaştırma kurumunun vazgeçilemez olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Ancak mevzuatımızda yer bulan bu müessese uygulamada beklenen ilgiyi görememiş ve beklentileri karşılayamamıştır.

Uzlaşma kurumu, özellikle son yüzyılda mağdura karşı gösterilen duyarlılığın bir sonucudur. Adaletin gerçekleşmesinde uzlaşmayı alternatif çözüm yolu olarak gören yeni ceza sistemi, işlenen suç ile ortaya çıkan mağdur zararının, fail tarafından giderilmek suretiyle barışın tesisini amaçlamaktadır. Bunların yanında mahkemelerin aşırı iş yükü altında oluşu, davaların uzaması, adaletin gecikmesi gibi sorunlar bu kuruma olan ihtiyacı artırmıştır. Bu mülahazalarla ülkemizde uzlaşma kurumu, 1.6.2005 tarihinde yürürlüğe giren 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253-255 maddeleri ile 5271 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun 73/8'inci maddesinde düzenleme bulmuştur. Sonraki tarihte yapılan değişiklik ile uzlaşmaya ilişkin TCK 73'üncü maddesinin 8 inci fıkrası madde kapsamından çıkarılmış ve uzlaşma kurumunun sadece Ceza Muhakemesi Kanununda yer alması kabul görmüştür. Ayrıca uzlaşmaya ilişkin kanun maddelerinin uygulanmasına yönelik usul ve yöntemlerin belirlenmesi amacıyla 26.7.2007 tarihli Ceza Muhakemeleri Kanununa Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik kabul edilmiştir.

Uzlaştırma müessesesinden beklenen verimin alınamaması ve uygulamadaki sorunları da gidermek adına 24.11.2016 tarihinde kabul edilen ve Resmi Gazetenin 2.12.2016 tarih ve Sayı 29906 ile yürürlüğe giren 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında önemli

⁵ Adalet Bakanlığı – UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı), **Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı**, Ankara 2009, s.11

değişiklikler yapılmış olup, bu kapsamda Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde Cezada Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı ihdas edilmiştir. Söz konusu kanunun Geçici 1'inci Maddesinde Ceza Muhakemesi Kanununun 253'üncü maddesine ilişkin yönetmelik bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde çıkarılır ve yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde uzlaştırmacı listeleri oluşturulur şeklindedir. Uygulamaya ilişkin yönetmelik 5 Ağustos 2017 tarihli Resmi Gazete de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Uygulamadaki aksaklıkların giderilmesine yönelik büyük değişiklikleri içerisinde barındıran 6763 sayılı Kanun yürürlüğe girmiş olup çalışmamızda özellikle bu kanun değişikliğine de yer vererek uygulamaya katacağı faydaları ortaya koymaya çalıştık.

Bu çalışmada uzlaşma kurumunun genel olarak anlamını, amacını, yapısını, mevzuatımızdaki düzenleniş biçimini, karşılaştırmalı hukuktaki yeri, kuruma yönelik fayda ve beklentiler ile uygulamadaki aksaklıkları ve bu aksaklıklara yönelik çözüm önerileri üzerinde durulacaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAVRAM VE HUKUKSAL NİTELİK, TARİHİ GELİŞİM, KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTAKİ GÖRÜNÜMÜ, AMAÇ VE KAPSAM

I. UZLAŞMA KAVRAMI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

A. Uzlaşma Kavramı

Uzlaşma kelime anlamı olarak ‘uyuşma, mutabakat, sulh olmak’. Uzlaşmak ise ‘karşıtlar arasındaki anlaşmazlıkların ortadan kaldırılması yoluyla birlik sağlama’ anlamına gelmektedir⁶. Ortaya çıkan uyuşmazlıkların barış içinde çözümlenmesi⁷. Yine uyuşmak, arada uygunluk hasıl etmek⁸ amacını taşıyan bu kurum toplum bilimi açısından ise; bireylerin ya da toplumsal kümelerin, toplumsal değerlerin paylaşılmasında, karşılıklı ödümlerle aralarında bir anlaşmaya varmalarını⁹ ifade eder.

Uzlaştırma sözcüğü Latince (conciliation); “düşüncede birleşme” veya “bir araya getirme” anlamına gelen “conciliare” sözcüğünden türemiştir¹⁰. Uzlaştırma kavramıyla eş anlamlı olarak uygulamada aslında hukuk uyuşmazlıklarında oldukça sık kullanılan arabuluculuk kavramı da kullanılmakla¹¹ beraber, birbirlerini tam karşılamamaktadırlar. Uzlaştırma kurumunda aracı olan uzlaştırıcı, taraflara karşı çözüm önerisi ve telkinde bulunamaz. Arabuluculukta ise arabulucu olacak kişi, uyuşmazlığın çözümü için aktif rol alır ve taraflara çözüm için alternatifler sunar¹².

Uzlaşmanın düşünsel temeli olan onarıcı adalet, onarıcı, eğitici, affedici, sorumluluk yükleyici, toplumsal katılımı ve müzakereyi teşvik edici bir süreçtir. Onarıcı adalet suça verilecek tepki konusunda tamamen farklı bir çerçeveye çizmektedir. Burada suç, öncelikle kişiler arasında bir uyuşmazlık olarak kabul edilmekte ve suçun mağduru da kamu tüzel kişiliği değil haksızlığa uğramış olan gerçek bir kişi olarak görülmektedir. Fail sürece pasif olarak katılmak yerine, eyleminin sonuçlarını anlayacak ve bu sonuçların sorumluluğunu kabul ederek,

⁶ <http://tdkterim.gov.tr.BTS>, e.t : 19.11.2015.

⁷ Ejder Yılmaz, **Hukuk Sözlüğü**, 1. Bası, Yetkin Yayınevi, Ankara 2003, s. 715.

⁸ İsmail Parlatır, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, 2. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara, 2009 s. 1759.

⁹ <http://www.buyukturkcesozluk.net/arama.php>, e.t : 19.11.2015.

¹⁰ <http://tdkterim.gov.tr.BTS>, e.t :19.11.2015.

¹¹ Mustafa Serdar Özbek, **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009, s. 151.

¹² Seydi Kaymaz/Hasan Tahsin Gökcan, **Uzlaşma ve Önödeme**, 2. Bası, Seçkin Yayın, Ankara 2007.

ortaya çıkan zararı gidermeye çalışacaktır. Bu kavramın onarıcı adalet olarak nitelendirilmesinin nedeni, onarıcı adaletin asıl olarak “onarım” fiiliyle (mağdur ya da SZG’nin uğradığı zararın giderilmesi, hukuka uygun yaşaması amacıyla failin ıslahı ve toplumun suç nedeniyle gördüğü zararın giderilmesi) ilgilenmesidir. Uluslararası bir terim olarak kabul edilen onarıcı adalet klasik ceza adaletinden farklı olarak, adalet kavramına daha yapıcı yaklaşmakta, taraflar arasında olumlu ilişkiler kurmaya çalışmakta ve devlet olarak failin cezalandırılması olgusuna karşı olumsuz bir yaklaşım sergilemektedir¹³.

Uzlaşma kurumu, özel önleme işlevine yardım ettiği gibi genel olarak kamunun yararlarının korunmasını da sağlar. Uzlaşma ile fail işlediği suçun sorumluluğunu kabul edip üstlenerek, suçun sonuçlarını da gidermek suretiyle toplumla yeniden bütünleşme olanağını elde etmiş olur. Şüphelinin, mağdurun veya SZG’nin zararlarını gidermesi ile mağdurun tatmini suretiyle adalet yerine getirilmiş olacağı gibi devlet de yaptırım uygulamak yönünden katlanacağı birçok masraftan da kurtulmuş olur¹⁴. Uzlaşma kurumuna ceza hukuku açısından baktığımızda, cezai bir uyuşmazlığın mahkeme dışında, fakat “adil” ve mağdurun zararının giderilmesini sağlayacak bir biçimde halledilmesi anlamına gelmektedir¹⁵. 5271 sayılı CMK ile uzlaşma kurumu hukuk sistemimize girmiştir. Ancak adı geçen kanunumuzda uzlaşmanın tanımı yapılmamış olup bu eksiklik yönetmelikler ile giderilmeye çalışılmıştır.

2007 yılında yürürlüğe giren Ceza Muhakemeleri Kanununa Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik¹⁶ kapsamında uzlaşma; “*Uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırma süreci sonunda anlaşırılmış veya anlaşmış olmalarını*”, uzlaştırma ise; “*Uzlaşma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve hükümlere uygun olarak uzlaştırmacı aracılığıyla ya da hâkim veya Cumhuriyet savcısı tarafından anlaşırılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi sürecini*” ifade eder şeklinde tanımlanmıştır. 2016 yılında yürürlüğe giren Kanun değişikliği ve 2017 yılında yayınlanan yeni yönetmelik ile de söz konusu uzlaşma, uzlaştırma ve uzlaştırmacı ifadeleri yeniden düzenlenmiş olup, eski Kanun ve yönetmelikte uzlaştırma faaliyetlerinde aktif olarak yer alan

¹³ Adalet Bakanlığı – UNDP age. s.11.

¹⁴ Sezer, age. s. 6.

¹⁵ Feridun Yenisey, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2005, s. 247.

¹⁶ **RG:** 26.07.2007, sayı: 26594.

Cumhuriyet savcısı ve hâkim yeni düzenlemede aktif değil daha çok denetleyici makamda yer almıştır.

Söz konusu yönetmeliğin 4'üncü maddesinde uzlaştırmacı ise “*şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören arasındaki uzlaştırma müzakerelerini yöneten, Cumhuriyet savcısı veya mahkeme tarafından görevlendirilen hukuk öğrenimi görmüş kişiyi veya Cumhuriyet savcısı ya da mahkemenin isteği üzerine baro tarafından görevlendirilen avukatı ifade eder.*”¹⁷ şeklinde tanımlanmıştır.

Uzlaşma kavramı hakkında yapılan bütün bu tanımlara baktığımızda aslında ortak bir anlamın farklı şekillerde dile getirildiğini söyleyebiliriz. Yapılan tanımlarda ortak olan özellikleri şöyle sıralayabiliriz:

- Uzlaşma, tarafların barışmasını amaçlar.
- Uzlaşma, mağdurun zararının giderilmesi sureti ile adaleti sağlamayı amaçlar.
- Uzlaşma, uyuşmazlığın mahkeme dışında çözülmesidir.
- Uzlaşma ile adli yargının yükünün hafiflemesi amaçlanmaktadır.
- Uzlaşma ile mağdur, iddia, savunma ve yargı belli menfaatler karşılığında anlaşarak muhakemeyi sona erdirmektedirler.
- Uzlaşmanın aslında bireyleri eğiten ve davranışlarının daha kontrollü olmasını sağlayan, bireyde bir hoşgörü anlayışının da yerleşmesini sağlayan eğitici niteliği de vardır.

Yukarıdaki özellikler ışığında bir uzlaşma tanımı yapılacak olursa uzlaşma; “Türk adalet sisteminde, failin, işlediği eylem karşılığında, sorumluluk bilincine ve hesap verilebilirlik konumuna getirilerek, mağdur ya da SZG'nin zararını gidermeyi, sosyal barışı ve hoşgörüyü sağlamayı amaçlayan, klasik suç ve ceza anlayışından ayrılarak, devletin ceza vermesi yerine onarıcı adalet ilkeleri ışığında, anlaşmazlıkları uzlaştırmacı aracılığıyla gidermeyi amaçlayan, çözüm odaklı bir diyalog sürecini esas alan ve bu kapsamda uyuşmazlığın mahkeme dışında çözülmesini amaçlayan bir çağdaş muhakeme anlayışı” olarak tanımlayabiliriz¹⁸. Yine uzlaştırmayı bir suç nedeniyle başlatılan ceza soruşturması veya kovuşturması sırasında, Cumhuriyet savcısı ya da davaya bakan mahkeme tarafından uzlaştırmacı olarak görevlendirilen

¹⁷RG: 5.8.2017, sayı 30145.

¹⁸ Ferda Eser, ‘Ceza Muhakemesinde Uzlaşmada İzmir Modeli’, Yaşar Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013, s 21-22

kişinin şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar göreni, hem kendi aralarında ve hem de toplum ile uzlaşmayı amaçlayan ve varsa mağdurun zararının giderilmesine, şüpheli veya sanığın da yargılamanın sonuçlarından kurtulmasına yönelik olarak anlaşdırmak için bir araya getirilmesi suretiyle uyuşmazlığın yargı dışı yolla çözümünü amaçlayan bir süreç olarak tanımlanmıştır.¹⁹

Müessesenin isminin “uzlaşma” mı yoksa “uzlaştırmacı” mı olması gerektiği yönünde doktrinde çeşitli görüşler ileri sürülmüştür. CMK’nın 253. ve 254. maddelerinde hem uzlaşma kavramı hem de uzlaştırmacı kavramı kullanılmıştır. Bu konuda CMK’da bir terim birliği bulunmamaktadır. Bu anlamda doktrinde savunulan bir görüşe göre CMK’da düzenlenen uzlaşma sistemi, tarafsız bir uzlaştırmacının fail ile mağdur arasındaki uyuşmazlık sürecine katılıp tarafları uzlaştırmacı prensibi üzerine kurulmuş olduğundan müessesenin isminin “uzlaştırmacı” olması gerekir. Doktrinde savunulan diğer bir görüşe göre ise; uzlaşma müessesesinin asıl gayesi, fail ile mağdurun uyuşmazlığın çözümü mevzusunda “uzlaşmaya” varmasıdır. Şayet bu anlaşma sağlanır ve usulüne uygun olarak uygulanırsa, devlet de soruşturma ve kovuşturma yetkisinden vazgeçmektedir. Dolayısıyla müessesenin isminin “uzlaşma” olması gerektiği savunulmuştur. Ancak CMK’nın konuyla ilgili düzenlenmesinde tarafların uzlaşmalarını gerçekleştirmek amacıyla tarafsız bir uzlaştırmacı atanması da öngörülmektedir. Dolayısıyla, müessese CMK’da “uzlaşma” adıyla düzenlenmiş ve uzlaşmanın sağlanması için “uzlaştırmacı” girişiminde bulunulması kabul edilmiştir²⁰.

¹⁹ Mustafa Ruhan Erdem/Ferda Eser/Pelin Pakize Özşahinli, **100 Soruda Uzlaşma**, 1.Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015, s. 19.

²⁰ Nuri Berkay Özgenç, ‘*Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma Kurumu*’ **Marmara Üniversitesi Doktora Tezi**, İstanbul 2013, s. 11.

B. Hukuki Nitelik

Uzlaştırma kurumu, alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinden biridir. Alternatif uyuşmazlık çözümleri (ADR=Alternative Dispute Resolution) temelde, özel hukuk ve idare hukuku alanında gelişen ve geniş ölçüde uygulama alanı bulan yöntemlerdir. Bu nedenle uzlaştırma kurumunun ceza hukukuna özel hukuktan yansıdığı ileri sürülmektedir²¹. Uzlaştırma kurumunun hukuki nitelik bakımından ceza hukukunda nerede yer alması gerektiği konusunda farklı görüşler mevcuttur.

Bir görüşe göre, ceza hukukunda yer alan uzlaştırma müessesesi, ceza davalarını devletle kişi arasındaki bir mesele olarak değil, ihtilafli taraflar arasında çözümlenmesi gereken bir süreç olarak görerek, cezai meseleleri medeni hukuk meselelerine dönüştürmüştür²². Ancak muhakeme sùjeleri olan hâkim ve savcıların gözetim görevleri uzlaştırma görüşmeleri süresince devam etmektedir. Soruşturma aşamasında Cumhuriyet savcısı, kovuşturma aşamasında hâkim gözetim vazifelerini kullanarak uzlaştırmanın ceza hukuk sistematığı dışına çıkmasını engellemektedir. Bu mülahazalarla uzlaştırmanın bir özel hukuk kurumu olarak nitelendirilmesi isabetli değildir²³.

Uzlaştırmada amaç kamu davası açılmadan soruşturma aşamasında uyuşmazlığın çözümlenmesidir. Cumhuriyet savcısının uzlaştırma kapsamındaki bir suç için bu kuruma başvurmaması iddianamenin iadesi sebebidir. Uzlaştırma prosedürü uygulanmadan kovuşturma aşamasına geçilemeyeceği gibi açılmış bir davada kovuşturmanın sürdürülmesi de mümkün değildir. Uzlaştırma yöntemine başvurulmadan sanığın cezalandırılması mümkün olmadığı için ceza yargılaması bakımından uzlaştırmayı bir “ceza muhakemesi engeli”²⁴ olarak görenlerde vardır. Ayrıca uzlaştırma devletle kişi arasındaki “muhakeme” ve “ceza ilişkisini” sona erdirmesi itibariyle bir maddi ceza hukuku, suç hukuku kurumudur²⁵.

Sonuç olarak uzlaştırma usul ve esaslarının uygulanması yönüyle bir “ceza muhakemesi kurumu” olduğu gibi, ceza ilişkisinin sona ermesine yol açması sebebiyle aynı zamanda “maddi ceza hukuku kurumu” sayılmalıdır. Bu nedenle uzlaştırmanın karma nitelikli bir yapıya sahip olduğu kabul edilmelidir²⁶. Yargıtay da

²¹ Kaymaz/Gökcan, age. s. 49.

²² Owen M. Fiss: **Against Settlement**, s. 1085.

²³ Ali İhsan İpek/Engin Parlak, **İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2009, s. 4.

²⁴ Nur Centel/Hamide Zafer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2008, s.451.

²⁵ Kaymaz/Gökcan, age. s. 52.

²⁶ Centel/Zafer, age. s. 451.

uzlaştırmanın bu karma niteliğini kabul etmiştir. Bu nitelermelerin uygulamaya yönelik sonuçları da olmaktadır. Örneğin, Yargıtay tarafından uzlaştırmanın maddi ceza hukuku yönü de kabul edildiğinden, 1 Haziran 2005 tarihi öncesinde işlenen suçlarla ilgili olarak aynı tarihten önce hüküm verilip temyiz incelemesi için Yargıtay'da bulunan dosyalar, uzlaştırma hükümlerinin uygulanması amacıyla bozulmuştur. Eğer uzlaştırmanın salt muhakeme hukuku kurumu olduğu kabul edilseydi, bu yönde bir uygulamanın yapılmaması gerekirdi²⁷. Nitekim zaman bakımından maddi hukuku ilgilendiren düzenlemelerden lehe olan düzenlemenin geçmişe yürürlüğü söz konusu iken, ceza muhakemeleri hukukunda derhal uygulanırlık ilkesi geçerlidir²⁸.

Uzlaşmanın anayasal dayanağına baktığımızda, Anayasamızın 141'inci maddesinin 4'üncü fıkrasında yer alan "*davaların en az giderle ve mümkün olan süratle sonuçlandırılması yargının görevidir*" hükmü ile yine Anayasamızın 2'inci ve 5'inci maddeleri ile vurgulanan "*Türkiye Cumhuriyetinin toplumun huzuru, milli dayanışma ve adalet anlayışı içinde insan haklarına saygılı ... sosyal bir hukuk devletidir.*" hükümlerinde vurgulandığı üzere, uzlaştırma kurumu da vatandaşın hak ve hürriyetinin korunması noktasında getirilmiş bir kurumdur²⁹.

5271 sayılı CMK'da "uzlaşma" adı altında düzenlenen müessese ise uzlaşmanın sadece bir şeklidir (CMK m.253-255). 5271 sayılı CMK'da "uzlaşma" adı altında düzenlenen müessese; doktrinde dar anlamda uzlaşma olarak da ifade edilen fail ile mağdur uzlaşmasıdır³⁰. Bunların dışında ceza hukuku sistemimizde geniş anlamda uzlaşmanın içerisine alabileceğimiz bazı müesseselerde mevcuttur. Örneğin, TCK 73 üncü maddesinde düzenlenen şikayet şartı, aynı şekilde TCK 75'inci maddesinde düzenlenen önödeme müessesesi ve TCK 168'inci maddesinde yer alan etkin pişmanlık hükümleri bunlardan bazılarıdır. Bu müesseseleri de geniş çerçevede birer uzlaşma müessesesi olarak görebiliriz. Şikayetten vazgeçme de adli makamların bizzat devrede olmadığı, tarafların özgür iradesi ile açıklamış oldukları irade beyanı ile hukuk aleminde bir sonuç ortaya çıkarmasıdır. Ceza sistemimiz bazı suçları niteliği gereği şikayete tabi kılmış ve şikayet yokluğunda kamu davası açmama yolunu benimsemiştir. Yine önödeme müessesesini de geniş çaplı bir uzlaşma müessesesi olarak görebiliriz, zira bu sistemde bazı suç tiplerinde önödeme müessesesi kovuşturma şartı olarak kabul görmüş ve faile kanunda yazılı sınırlarda bir ödeme teklifinde bulunması karşılığında kamu davasının açılmaması yoluna

²⁷ Kaymaz/Gökcan, age. s. 53.

²⁸ Geniş Bilgi için bkz; İzzet Özgenç, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, 1.Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s.112 vd.

²⁹ Eser. age. s. 19.

³⁰ Özgenç N., age. s. 16.

gidilmiştir. Fail önödeme teklifini kabul edip, belirlenen miktarı maliyeye yatırdığında hakkında kamu davası açılmamaktadır. Aynı şekilde, örneğin, TCK 168'inci maddesinde, malvarlığına karşı işlenen bazı suçlarda kovuşturma başlamadan önce, failin, azmettirenin veya yardım edenin bizzat pişmanlık göstererek zararı aynen geri vermesi veya tazmin suretiyle gidermesi durumu, cezada hafifletici bir sebep olarak tarif edilmiştir. Mağdur, zararın giderilmesini kabul ederse cezada indirim yapılacaktır. Netice itibariyle cezada indirim yapılmasını gerektiren etkin pişmanlık hâllerinde de bir uzlaşma süreci yaşanmaktadır. Dolayısıyla cezada indirim yapılmasını gerektiren etkin pişmanlık hâllerini geniş anlamda uzlaşma kavramı içerisinde değerlendirmek mümkündür³¹.

³¹ Kaymaz/Gökcan, age. s. 49

II. TARİHİ GELİŞİM

A. Genel Bakış

İnsan sosyal bir varlıktır. Bu sebeple tek başına hayatını idame ettirememesi insanoğlunu topluluk halinde yaşamaya sevk etmiştir. Bunun doğal sonucu olarak da insanlar arasında bir takım sorunlar ve uyuşmazlıklar baş göstermiş, bu uyuşmazlıklarda bir takım kuralları ve yaptırımları beraberinde getirmiştir. Bu yaptırımların ilki “öç alma” müessesesidir. Bu kurum bazı sakıncaları da beraberinde getirmiştir. Zira bir kişiye yapılan saldırı o kişinin ailesine hatta mensubu olduğu topluluğa yapılmış sayılmaktaydı. Suç ve cezanın şahsiliği ilkesi henüz kurumsallaşmadığından aidiyet gereği kişiye karşı yapılan saldırı aileye ya da mensubu olduğu topluluğa yapılmış sayılıyor, bu da tarafların çatışmasına sebebiyet veriyordu. “Öç alma” müessesesinin barışı tesis etmedeki yetersizliği ilkel ceza hukukunda uzlaşma denen kurumu doğurmuştur.³²

Tarihteki ilk suçlar, kan davasını ve kişisel öç almayı gerektiren fiiller olmuştur. Bu aşamada ceza uygulanması için günümüzdeki anlamda yargılama yapılması beklenmemiş, mağdur grubu (klan), suçu işleyene ve grubuna karşı harekete geçirmiştir. Kişisel öç alma, genellikle verilen zarardan çok daha fazla zarar verme biçiminde uygulanmış ve bu nedenle zamanla kişisel öcü sınırlandıracak yaptırımlar ortaya çıkmıştır. Bunlar; Klan dışı etme, kısas ve uzlaşma (diyet ödeme)dir³³.

Klan dışı etmede, suç işleyen kişinin işlemiş olduğu fiil nedeniyle klan denen topluluktan dışlanması, gruptan çıkarılarak bir nevi suçlunun dıştan gelecek tehlikelere açık hale gelmesi ayrıca klan denen topluluğun ise suçluyu içinde barındırmayarak arınması anlamına gelmekteydi³⁴.

Kisas usulünde, yapılan saldırıya aynen karşılıkta bulunulması esastır. “Göze göz diş diş” şeklinde ifade edilirdi. Örneğin; Hammurabi Kanunu 197’nci maddesinde hür insanın kemiğini kıranın kemiğinin kırılacağı, adam öldürenin de öldürüleceği belirtilmişti. Romalıların XII Levha Kanunu ve Eski Yunanlılarda Draco kanununda da kısasa yer verilmişti. Kısas, ceza hukukunda önemli bir aşamayı ifade etmektedir. Çünkü faile işlemiş olduğu suç nedeniyle verilecek ceza belirlenmiştir. Kutsal kitaplardan önce kısas kabul edilmiş ise de, Tevrat’ta

³² İpek/Parlak, age. s. 9.

³³ Nur Centel/Hamide Zafer/Özlem Çakmut, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 5.Baskı, Beta, İstanbul, 2011, s.15.

³⁴ Bkz. Aynı konuda; Öztekin Tosun, **Suç Hukuku El Kitabı**, Ar Basım, İstanbul 1982, s.6-7, İpek/Parlak, age. s. 3, Ferda Eser, age. s. 6.

suçluların cezalandırılmaları bakımından kan bedeli olarak verilen diyet yasaklanmış ve bu konuda “..öldürülmeye müstahak olan katilin nefsi için diyet kabul etmeyiniz, zira mutlaka öldürülecektir” esası getirilmiştir. Ancak İbrani hukuku cezaların şahsiliği ilkesini kabul ederek, cezanın suçlunun yakınlarına uygulanmasını yasaklamış ve bu konuda “..babalar çocuklar için ve çocuklar babalar için öldürülmeyecek, herkes kendi günahı için öldürülecektir.” esasını kabul etmiştir³⁵.

Eski Yunan ve Roma hukukunda, başlangıçta cezai müeyyidelerin temeli kısasa dayanmaktaydı. Bu esas zamanla terk edilerek “uzlaşma bedeli” esası getirildi. Uzlaşma bedeli yoluyla mağdurun tatmin edilmesi bakımından, bu kurum mutlak bir uzlaşmayı gerekli kılmaktaydı. Uzlaşma bedeli konusunda bir anlaşmaya varılamaması halinde kısas hükümlerine başvurulması kaçınılmaz olmaktadır³⁶. Uzlaşma (diyet verme), fail ile mağdur arasında anlaşma yapılması demektir. Mağdura suça karşı tepki göstermemesi için fail tarafından bir bedel verilmektedir. Bedel mal veya para olabilir. Bu kurum da kişisel öç almayı sınırlandırmıştır. Suç işleyen kişinin mağduru tatmine yönelik para, hayvan vs. olarak ödeyeceği bir bedel ile taraflar anlaşmakta ve mağdur, kişisel öç alma hakkından feragat etmektedir³⁷.

Uzlaşma kurumu Uzak Doğuda da çok yaygındır. Özellikle Çin’de uzlaşmanın kökleri Konfüçyüs felsefesine dayanmaktadır. Burada uzlaşmayla fail ile mağdur arasında bir sulh yoluna gidilmek suretiyle toplumsal düzenin sağlanması amaçlanır. Toplumun menfaatleri için her birey dava aşamasına gelecek bir anlaşmazlıktan sakınmaya çalışmalı ve kazanan ya da kaybedenin olmadığı uzlaşmaya dayalı bir usulü tercih etmelidir³⁸.

³⁵ Eser, age. s. 7.

³⁶ Özbek M. , age. s. 64.

³⁷ Centel/Zafer/Çakmut age. s. 15.

³⁸ Özbek M. , age. s. 74.

B. İslam Hukukunda Görünümü

Uzlaşma, İslam Hukuku'nda sulh olarak nitelendirilmektedir. Sulh İslam Hukuku'nda iyi, güzel bir iş, bir akit olarak kabul edilmektedir. Gerek Kur'an-ı Kerim de gerekse de çeşitli hadislerde sulh övülmüş ve teşvik edilmiştir. Kur'an-ı Kerim Hucurât suresi 10 uncu ayette sulhun Müslümanlar arasındaki önemine vurgu yapılmaktadır. “Mü'minler ancak kardeşlerdir. O halde kardeşlerinizin arasını düzeltin ve Allah'ın emirlerine uygun yaşayın ki, rahmete nail olasınız.”³⁹ Yine Enfal suresi 1 inci ayette “ ...O halde, eğer inanıyorsanız Allah'ın emrine aykırı davranmaktan sakının, aranızı düzeltin, Allah'a ve Resulü'ne itaat edin.”⁴⁰ Sulhe yönelik hadislerden “ İnsanların arasını bulmak için hayırlı haber götüren (veya hayırlı söz söyleyen) kimse yalancı sayılmaz.”,“İki kişinin arasını bulman, (haklarında adaletle hükmetmen) bir sadakadır.”⁴¹ örnek verebiliriz.

İslam Hukukçuları suçları farklı bakımlardan kısımlara ayırmıştır. Bu ayrımlardan en yaygın olanı Had-Kıyas-Tazir suçlarıdır. Had suçlarını dar anlamda tarif etmek gerekirse, Allah haklarına yönelik olan ve Kitap ve Sünnet tarafından yasaklanmış ve cezası belirlenmiş bulunan fiilere denir. Burada Allah haklarının İslam kamu hakları anlamına geldiği söylenebilir. En geniş manada had suçlarını ele alan yedi adet had suçu sayar, bunlar; hırsızlık, yol kesme-silahlı gasp ve soygun, zina, zina iftirası (kazf), şarap içme-sarhoşluk, irtidat ve isyan (bağy) dir. Kıyas suçları cezası Allah ve Peygamberi tarafından belirlenen ve şahıs haklarına yönelik olan suçlardır. Bunlar da adam öldürme ve müessir fiilerden ibarettir. Tazir suçları ise cezası Allah ve Peygamberi tarafından belirlenmemiş, düzenlenmesi devlet başkanına veya hakime bırakılmış suçlardır⁴².

İslam hukukunda cezayı düşüren ve azaltan sebepler vardır. Bunlara örnek olarak mağdurun rızası, af ve tövbeyi verebiliriz.

Mağdurun rızası özellikle adam öldürme ve yaralama (kıyas ve diyet) suçlarında kendini gösterir. Bu suçlarda mağdurun rızası kıyası ve diyeti ortadan kaldırır. Ancak islam hukukçuları arasında bazı görüş ayrılıkları da bulunmaktadır. Nitekim bazı islam hukukçuları mağdurun rızasının kıyası ortadan kaldırmayacağını ancak diyeti ortadan kaldırmayacağını kabul etmektedir. Ancak rıza olmasına

³⁹ Hasan Tahsin Feyizli, *Feyzü'l-Furkan Kur'ân-ı Kerim Meali*, 3.Baskı, Server İletişim, İstanbul 2006, s.528.

⁴⁰ Feyizli, age. s.189.

⁴¹ <https://www.hadissitesi.com/hadis/250-nolu-hadis>.

⁴² Mehmet Akif Aydın, *Türk Hukuk Tarihi*, 4.Baskı, Beta Yayın, İstanbul 2001, s.160-161.

rağmen bu suçlarda savunulan görüş devlet başkanı ya da hakimin rıza halinde bile gerek görürse tazir cezası verme hakkına sahip olduğudur⁴³.

İslam hukukunda diyet, insanın kasten öldürülmesi veya yaralanması halinde failin, mağdur tarafa ödediği bir miktar tazminattır. Arap dilinde ödemek, vermek anlamlarına gelen diyet; islam hukukunda bir şahsın kasten veya taksirle öldürülmesi veya yaralanması hallerinde, ölüm halinde, öldürülenin velisine veya mirasçılarına, yaralanma halinde ise, mağdura ceza ve kan bedeli olarak ödenen tazminatı ifade eder⁴⁴.

Af müessesini de geniş manada uzlaşma kurumu içinde sayabiliriz. İslam hukukunda af genel kural olarak şahıs haklarına yönelik suçlarda kabul görmüş ve uygulanmıştır. Kural olarak Allah haklarına yönelik suçların af ile ortadan kalkmadığı söylenebilir. Bu sebeple had suçları esas itibariyle af ile düşmez. Kısas ve diyet suçlarında ise af bu iki cezanın ortadan kalkması için yeterlidir. Dikkat edilmesi gereken nokta bu suçlarda af yetkisi devlete, hükümdara ya da hâkime ait değil bizzat mağdura aittir⁴⁵.

İslam hukukunda uzlaşma genel anlamda kabul görmüş ve yukarıda kısaca anlattığımız üzere çeşitli isimler altında uygulanmıştır. Özellikle adam öldürme ve yaralama gibi kısas suçları arasında yer alan suçlarda diyet ve af yöntemleri ile failin kısas hükmünden kurtulması sağlanmıştır. Ancak bu uygulamada özellikle af mağdura tanınan bir hak olup günümüz ceza hukukundakinin aksine devlete ve bu yolla yargı merciine af hakkı tanınmamaktadır. Ayrıca fail işlemiş olduğu suç karşılığında mağdura, ölmüşse yakınlarına diyet adı altında ödemedede bulunarak kısas hükümlerinden kurtulabilmektedir.

⁴³ Aydın, age. s. 185.

⁴⁴ Ali Bardakoğlu, **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1994, C:9, s.473 (Nakleden: Ahmet Sezer, age. s. 25).

⁴⁵ Aydın, age. s. 186.

C. Uluslararası Hukuktaki Gelişmeler

“ADR” yöntemlerinin ilk ortaya çıkışı Amerika Birleşik Devletlerinde 1940 yılından itibaren toplu iş sözleşmelerinden doğan uyuşmazlıklarda arabulucuların rol almasıyla başlamıştır. 1950’li yıllarda bazı mahkemeler küçük cürümlerde ve aile hukukuna ilişkin uyuşmazlıklarda arabuluculuğu kullanmıştır. 1960 yılı sonlarında alternatif uyuşmazlık çözümü ABD’de kavram olarak şekillenmeye başlamıştır. 1980 yılından itibaren ise çok tercihli mahkeme teşkilatları kurulmuştur. 1990 yılında İdari Uyuşmazlık Çözüm Kanunu ile ADR kanunlaşmıştır. 1998 yılında ise ADR Kanunu (Alternative Dispute Resolution Act) kabul edilmiş ve her bir federal bölge mahkemesine, kendi ADR programlarını uygulama yetkisi verilmiştir⁴⁶.

Ulusal mahkemelerin iş yoğunluğunun artması ve yargılamaların makul sürede bitirilememesi sonucu, hem ulusal alternatif çözüm yolları ve hem de uluslararası alternatif çözüm yolları arayışları hızlanmış olup, bu kapsamda 26-29 Kasım 1990 tarihleri arasında Strasbourg’da “Yeni Sosyal Stratejiler ve Ceza Adalet Sistemi” konulu 19. Avrupa Konseyi Kriminoloji Kongresi toplanmış ve bu toplantıda bazı tavsiye kararları alınmıştır. Toplantıda alınan kararlardan biri de; “ceza adalet sistemine, dava akışını sınırlamak üzere, hukuki ve yapısal tedbirler kadar, ihtilafları halledici cezai olmayan vasıta ve tedbirlere de başvurulmalıdır” şeklindeki tavsiye kararıdır⁴⁷.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 14.5.1981 tarihli oturumunda alınan karar ile “Adalet Ulaşmayı Kolaylaştırma Tedbirleri” başlığı altında tavsiyelerde bulunulmuştur. Bakanlar Komitesi, AİHS’nin 6 ncı maddesinden hareketle genel olarak mahkemelerdeki yargılama usulünün zaman israfına yol açması, karmaşık oluşu, ekonomik durum yönünden zayıf olan kişiler aleyhine yüksek yargı giderlerinin ortaya çıkması gibi nedenlerle usulün basitleştirilmesi için çalışmalar yapılması gerektiğini kararlaştırmıştır. Bu karar ile üye devletlerin, mahkeme aşamasından önce uyuşmazlıkların hızlı, basit ve ucuz yöntemlerle çözülmesini sağlayıcı tedbirler almaları istenmiştir⁴⁸. Sözü edilen karar ile uyuşmazlıkların çözümüne ilişkin sorunlar, basit çözüm yollarının araştırılmasını teşvik etmiş ve yeni yöntemler geliştirilip uygulanmaya başlanmıştır. Mahkeme dışı çözüm yolları çoğu kez daha kısa sürede ve tarafların kendi iradeleriyle sonuçlandığından mahkeme kararına göre daha tatmin edici bulunmaktadır⁴⁹.

⁴⁶ Kaymaz/Gökcan, age. s. 54.

⁴⁷ Sezer, age. s. 26.

⁴⁸ Kaymaz/Gökcan, age. s. 55.

⁴⁹ Kaymaz/Gökcan, age. s. 55.

Avrupa Birliği, son yıllarda ceza hukukunda onarıcı adalet anlayışı hakkında son derece önemli çalışmalar yapmaya başlamıştır. Avrupa Birliği bünyesinde 1999 yılında mağdurlarla ilgili ve mağdur-fail arabuluculuğuyla ilgili çalışmalar başlatılmıştır. 15.03.2001’de “Mağdurların Cezai Takibatlardaki Durumu Hakkındaki Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı” kabul edilmiştir. Bahsedilen bu çerçeve karar, cezai takibatlarda mağdurların korunmasıyla ilgili asgari kuralları tespit etmektedir. Üye devletler, iç hukuklarını bu kurallara uygun hâle getirmek mecburiyetindedirler⁵⁰.

Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı’nın 1/e maddesi ceza davalarında arabuluculuğu tarif etmektedir. Buna göre ceza davalarında arabuluculuk; cezai takibat öncesinde veya cezai takibat süresince, yetkili şahıs tarafından arabuluculuğu yürütölen, suçun faili ve mağduru arasında müzakere edilmişbir çözüm arayışıdır. Ayrıca, Avrupa Birliği Konseyi Çerçeve Kararı’nın 10 uncu maddesinde devletlerin arabuluculuğu desteklemek maksadıyla yapması gereken şeyler anlatılmaktadır. Buna göre;

1. Her üye devlet, bu tür önlemler için uygun olduğunu düşündüğü suçlara ilişkin ceza davalarında, arabuluculuğun teşvik edilmesine özen gösterir.

2. Her üye devlet, ceza davalarında böyle bir arabuluculuk sırasında mağdur ile suç faili arasında varılan herhangi bir anlaşmanın dikkate alınmasını temin eder.

Üye devletler arasında işbirliği sağlamak maksadıyla hareket eden Avrupa Birliği, İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi’nin 5 inci ve 6 ncı maddelerinde yer alan hakları da dikkate alarak ceza yargısının basit ve süratli hâle getirilmesini sağlayacak çalışmalar yapmaktadır⁵¹.

Avrupa Konseyi’ne üye olan bazı memleketlerde son yıllarda arabuluculuk/uzlaşma sahasında son derece önemli gelişmeler yaşanmıştır. Bu konuda ilk olarak mağdur hakları alanında bazı çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi’nin 1977 tarihli “Suç Mağdurlarına Tazminat Ödenmesi Hakkındaki 27 Sayılı Tavsiye Kararı” ile suç mağduru olan kişilerin ya da suç neticesinde ölen şahısların bakmakla yükümlü olduğu kişilerin herhangi bir şekilde tazminat alamamaları hâlinde Devletin bu kişilere tazminat ödenmesine katkıda bulunması gerektiği ifade edilmiştir⁵². Avrupa Konseyi, bahsedilen bu karardaki temel prensiplerden yola çıkmak suretiyle, 24.11.1983 tarihinde “Şiddet

⁵⁰ Özgenç N. , age. s. 182.

⁵¹ Özgenç N, age. s. 183.

⁵² Kaymaz/ Gökcan, age. s. 62.

Suçlarının Mağdurlarının Zararlarının Tazmin Edilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi” kabul edilmiştir. Bu sözleşme ile Konsey’e üye devletler arasında daha sıkı bir işbirliğinin kurulması, kasten işlenen şiddet suçlarının mağdurlarının durumlarıyla ya da böyle suçların akabinde ölen mağdurların bakmakla mükellef oldukları şahısların durumlarıyla ilgilenilmesi, failin meçhul olduğu veya ödeme kudretinin bulunmadığı hâllerde Devlet ile suç mağdurları ve onların bakmakla mükellef oldukları şahıslar arasında bir tazmin rejimi kurulması amaçlanmıştır⁵³.

Türkiye, Şiddet Suçlarının Mağdurlarının Zararlarının Tazmin Edilmesine İlişkin Avrupa Sözleşmesi’ni 24.04.1985 tarihinde imzalamış ancak henüz bahsedilen bu sözleşmeyi onaylamamıştır. Adalet Bakanlığı’nın bu tavsiye kararına dayanarak hazırlamış olduğu “Suç Mağdurlarına Yardım Hakkında Kanun” tasarısı da henüz yasalaşmamıştır. Tasarının amacı, ülkemizde işlenen ve bedensel, ruhsal ya da cinsel bütünlüğüne saldırı teşkil eden suçlardan dolayı doğrudan doğruya mağdur olanlara veya bu kişilerin ölümü hâlinde bakmakla yükümlü oldukları kişilere, Anayasa’nın 2 nci maddesinde yer alan sosyal devlet ilkesine uygun olarak, devlet tarafından yardım yapılmasını sağlamaya yönelik usul ve esasları düzenlemektedir.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 28 Haziran 1985 tarihli Ceza Muhakemesi Hukukunda Mağdurun Hukuki Durumunun İyileştirilmesine İlişkin 11 sayılı tavsiye kararında, mağdurun menfaatlerinin korunması ve ihtiyaçlarının karşılanması ceza adaletinin temel işlevlerinden biri olmalıdır. Ceza adaleti, fiziksel, psikolojik, maddi ve sosyal yönlerden zarar gören mağdurla daha çok ilgilenmeli ve mağdurun ihtiyaçlarını karşılamak için hangi adımların atılması gerektiğini dikkate almalıdır. Bu amaçla alınacak tedbirler, toplumsal kuralların kuvvetlendirilmesi ve faillerin ıslahı gibi ceza hukukunun diğer amaçlarıyla çelişmeden; tam tersine, bu amaçlara ulaşılmasına yardımcı olacak, mağdur ile fail arasında sonuçta yeniden bir uzlaşma tesis edecek şekilde hayata geçirilmelidir. Bakanlar Komitesi’ne göre, ceza muhakemesi hukukunun tüm aşamalarında mağdurun ihtiyaçları daha büyük ölçüde göz önüne alınmalıdır. Yine bu amaçla, üye ülkelerin mevzuatlarında ve uygulamalarında yapılacak düzenlemeler kapsamında uzlaştırma programlarının muhtemel faydalarının incelenmesi önemli bir yer tutmaktadır⁵⁴.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi çeşitli dönemlerde gerçekleştirmiş oldukları toplantılarda arabuluculuk ve temelde mağdur haklarına ilişkin tavsiye niteliğinde kararlar almıştır.

⁵³ Özgenç N, age. s. 184.

⁵⁴ Veli Özer Özbek, **Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı; CMK İzmir Şerhi**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s. 1013.

Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesi'nin ceza hukukunda arabuluculukla ilgili esas açıklamaları, Suçla İlgili Sorunlar Hakkında Avrupa Komitesi'nin verdiği yetkiye dayanılarak kurulan Ceza Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Hakkında Uzmanlar Komitesi tarafından hazırlanan ve Bakanlar Komitesi'nce 15.09.1999 tarihinde kabul edilen R(99)19 sayılı "Ceza Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk" başlıklı tavsiye kararında bulunmaktadır. Bu tavsiye kararında, geleneksel ceza yargılamasını tamamlayıcı bir metot olarak uzlaşmanın tatbik edilmesinde dikkate alınacak prensipler teferruatlı bir şekilde açıklanmış ve üye ülkelerin hükümetlerine, uzlaşmayı geliştirmeleri önerilmiştir⁵⁵. Mağdur ve failin, tarafsız bir üçüncü kişinin, suçtan hasıl olan sorunların çözülmesine aktif olarak katılmayı, özgür iradeleri ile rıza göstermeleri halinde gerçekleştirileceği, tarafların arabuluculuk esnasında rızalarını geri alabilecekleri, görüşmelerin gizli olduğu, tarafların anlaşması dışında sonradan aleyhlerinde kullanılmayacağı, ceza meselelerinde arabuluculuğa, ceza muhakemesinin her aşamasında başvurulabileceği, küçüklerin velilerinden yardım alabileceği, arabuluculuktaki ikrarların delil olarak kullanılmaması gerektiği tavsiye edilmiştir⁵⁶.

⁵⁵ Mustafa Serdar Özbek, "Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması", **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, Arıkan Yayıncılık, İstanbul 2005, s. 95.

⁵⁶ Kaymaz/ Gökcan, age. s. 65.

III. KARŞILAŞTIRMALI HUKUKTA UZLAŞMA KURUMU

A. Genel Bakış

Soruşturma evresinde şüphelinin taktik olarak temel hedefi genellikle, aleyhinde bir dava açılmasını engellemektir. Ancak şüphelinin bu amacına ulaşabilmesi, soruşturma makamlarının dava açma konusunda sahip buldukları takdir yetkisi ile orantılıdır⁵⁷. Bunun yanında adalet sisteminin yönetimini gerçekleştiren ve politikalarını belirleyen karar mekanizmaları açısından, başta mahkemelerin iş yükü olmak üzere bir kısım sorunların çözümüne katkı sağlaması⁵⁸ da bu kurumun çeşitli ülke kanunlarında düzenlenmesine neden olmuştur.

Yakın zamana kadar kovuşturma evresinde uzlaşma, Anglo-Amerikan hukuk sisteminde geçerli tipik bir uygulama iken, son zamanlarda Kıta Avrupası ülkeleri mevzuatında da açıkça uzlaşmaya yer verilmektedir. Bunun da iki temel nedeninden söz edilebilir. Ceza uyumsuzluklarının adli teşkilatın üstesinden gelemeyeceği ölçüde artması dolayısıyla, ceza muhakemesinin basitleştirilmesi arayışı ve şimdiye kadar geçerli olan katı tahkik sisteminden daha modern, demokratik-liberal anlayışı yansıtan taraf muhakemesi ilkesine ceza uyumsuzluklarında da yöneliş⁵⁹ şeklinde temellendirebiliriz.

Anglo-Sakson ceza muhakemesi sisteminde gerçeğe ve adalete ulaşma faaliyeti, davacı ile davalı arasındaki çekişmeye bağlanmış bir taraf muhakemesi anlayışına dayanmaktadır⁶⁰. Bu anlayışa “mücadeleci sistem” adı verilmektedir. Mücadeleci sistem; ihtilafın tarafları arasında gerçekleştirilen hukuki bir savaştır. Bu sisteme göre, davalının suçlu olduğunu kesin bir biçimde veya her türlü makul şüpheden uzak bir biçimde ispat etme yükü savcıya aittir. Aynı şekilde müdafî de sanığın masum olduğunu ispatlamak mecburiyetindedir. Hakim ise, taraflarla ilgisi olmayan ve taraflardan hiçbir menfaati olmayan bir obje olarak, taraflar arasındaki mücadelenin üstünde kalan tarafsız bir hakem sıfatıyla vazife yapar ve her iki tarafın da belirli kurallara uyarak savaşmalarını sağlar. Yine bu sistemde hüküm verme görevi hakime veya jüriye aittir⁶¹.

⁵⁷ Cumhuriyet Şahin, *Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi*, 1. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005, s.781.

⁵⁸ Bahadır Yakut, “ABD’de Avukatların Müvekkillerine Arabuluculuğu Tavsiye Etme Yükümlülüğü” *Ankara Barosu Dergisi*, Y: 67, sayı 4, Güz 2009, s. 44.

⁵⁹ Thomas Weigend, *Absprachen in Ausländischen Strafverteidiger*, Freiburg i.Br, 1990, s. 98, (Nakleden ŞAHİN, age. s. 782).

⁶⁰ Özgenç N, age. s. 133.

⁶¹ Özbek M, age. s. 92.

Birçok ülkenin hukuk sisteminde yer bulan uzlaşma kurumu İngiltere, Hollanda gibi bir kısım ülkelerde kanunla düzenlenmeksizin tamamen uygulamaya bırakılmışken, başta ABD olmak üzere Fransa, İtalya, Avusturya gibi ülkelerde belirli bir yasal çerçeveye oturtulmuştur⁶². Aşağıda bazı devletlerin hukuk sistemlerinde düzenleme bulan uzlaşma kurumları ele alınacaktır.

B. ABD

Amerika Birleşik Devletleri'nde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, 1940 yılından itibaren toplu iş sözleşmelerinden doğan ihtilaflarda profesyonel arabulucuların rol almaya başlamalarıyla hukuk sahnesine çıkmıştır. Daha sonra 1950'li yıllarda bazı mahkemeler uzlaştırma adıyla küçük cürümlerde ve aile hukukuna ilişkin ihtilaflarda arabuluculuğun kullanılmasını özendirmişlerdir. 1960 yılı sonlarında alternatif uyuşmazlık çözümü ABD'de kavram olarak şekillenmeye başlamıştır⁶³.

Geleneksel jüri sisteminin sebebiyet verdiği gecikme ve maliyetler, mahkemelere gelen vakıaların her geçen gün sayıca artması ve muhteviyat itibarıyla de karmaşıklaşması ABD'de alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin gelişmesine zemin hazırlamıştır⁶⁴.

1998 yılında Alternatif Uyuşmazlık Çözüm Kanunu'nun (Alternative Dispute Resolution Act of 1998) Kongrece kabul edilmesi ile her bir federal bölge mahkemesine, mahalli kuralları çerçevesinde kendi alternatif uyuşmazlık çözüm programlarını oluşturma yetkisi verilmiştir. Bu kanunun kabul edilmesiyle alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının kurumsallaşması yönünde son derece önemli bir adım atılmış ve alternatif uyuşmazlık çözüm yolları federal hukuk politikası içinde önemli bir yer edinmiştir. Günümüzde Federal Bölge Mahkemeleri 1998 yılında yürürlüğe giren bu kanun doğrultusunda arabuluculuk ve benzeri metotları hukuk ve ceza davalarında tatbik etmektedirler⁶⁵.

Amerikan Ceza Muhakemesi Hukukunda kabul edilen yaklaşımda amaç maddi gerçeğe ulaşmak değil, uyuşmazlığın çözülmesi yoluyla sosyal barışın

⁶² Bahadır Yakut, "Arabuluculuğun Kanunla Düzenlenmesi Bakımından Amerika Birleşik Devletleri Örneği" **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Nisan 2010, Sayı 1, s. 73.

⁶³ Özbek M. , age. s. 171-172, Kaymaz, age. s.74, ; Özgenç N. , age. s. 134.

⁶⁴ Özgenç N. , age. s. 134.

⁶⁵Özbek M. , age. s. 174-176, (Günümüzde alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin ABD'de ihtilafların yaklaşık %90'ını muhakeme öncesinde çözdüğü ifade edilmektedir.).

sağlanmasıdır. Bu nedenle, sanığın yargılama hukukuna ilişkin haklarından vazgeçip suçu kabul etmesi durumunda uyuşmazlık çözüleceği için yargılama yapılmasının gereksiz olduğu kabul edilmektedir⁶⁶. Maddi gerçekten çok usul hükümlerine riayet daha fazla öneme sahiptir. Burada ceza muhakemesinin önemli ölçüde medeni muhakemeye yakınlaştığı görülmektedir⁶⁷.

ABD’de, birçok Kıta Avrupası muhakeme sisteminden farklı olarak, isnat genellikle ceza muhakemesinin hemen başlangıcında ortaya konur. Soruşturma makamı pratikte genellikle polistir. Suç haberini alır almaz muayyen bir şüpheli hakkında yeterli şüpheye ulaşmak için ön araştırmalara başlar. Şüphelinin muayyen bir şahıs üzerinde somutlaşmaya başlamasıyla birlikte o şahsın yakalanması ve özel itham safhası söz konusu olur. Yakalama üzerine şüpheli derhâl hâkim önüne çıkarılır. Kolluk veya suçtan zarar gören isnadı belirtmek mecburiyetindedir. Burada genellikle en ağırından isnatta bulunulur ve bu safhada mahkemeler isnadın savcılar tarafından ciddi bir şekilde kontrol edilmiş olmasını pek aramamaktadırlar. Keza isnadın haklı olup olmadığı ve yargılama sırasında ispatlanabilip ispatlanamayacağı hususları genellikle sonradan anlaşılır. Isnat, duruşma başlayıncaya kadar, genellikle mahkemenin muvafakatiyle değiştirilebilir⁶⁸. Netice itibariyle bir yandan geçici isnadın oldukça erken bir evrede ortaya konması, diğer yandan da bu isnadın farklı evrelerde kontrolü ve mahkemenin çeşitli safhalarında değiştirilebilir olması, iddia ve savunma tarafları arasında uzlaşmayı teşvik edici ideal bir ortam oluşturmaktadır⁶⁹.

Hakimin; iddia makamının olaya ilişkin hukuki nitelendirmesi ile bağlı olması, yani isnat edilen suçtan başkasıyla sanığı mahkum edememesi ve genellikle eyalet ceza kanunlarında suçlar için farklı birçok cezalar öngörülmüş olması, bu cezalardan birini seçme durumunda olan savcılığı uzlaşma mevzusunda kuvvetli bir konuma getirmektedir. Şüphelinin yakalanması ile duruşma arasındaki genellikle çok uzun süren zaman dilimi içerisinde müdafî isnadın sınırlandırılmasını sağlamaya çalışır ve isnatta gösterilmeyen hususlara karşılık olarak şüphelinin isnat edilen kısmın kabulünü teklif eder. Savcı ise, şüphelinin suçluluğunu kabul edeceğini belirtmesi hâlinde isnadı sınırlandırabilir. Karşılıklı teklifler, iki tarafça da kabul edilebilir bir neticeye ulaşıncaya kadar defalarca tekrarlanabilir⁷⁰.

⁶⁶ Mirjan Damaska, *StV* 1988, s. 401, (Nakleden **ŞAHİN**, age. s. 783).

⁶⁷ Şahin, age. s. 783.

⁶⁸ Şahin, age. s.785.

⁶⁹ Şahin, age. s.785.

⁷⁰ Şahin, age. s.785.

Bu sistemde sanığın yakalanmasından itibaren savcı ile müdafî arasında uzlaşma görüşmeleri yapılır. Savcı sanığın isnadı kabul etmesi durumunda isnadı sınırlandırmayı teklif eder. Savcı ile sanık yüz yüze gelmemekte uzlaşma faaliyeti müdafî ile savcı arasında yapılmaktadır. Uzlaşma suç üzerinde değil, cezanın türü ve miktarı noktasında olmaktadır⁷¹. Bunun şüpheli için faydası yargılanması halinde alacağı cezadan daha düşük bir ceza alması iken, savcı açısından faydası olabildiğince itirazla karşılaşmadan ve kovuşturma beraatla sonuçlanmadan sanığın mahkum edilmesini sağlamaktır. Uzlaşma için herhangi bir suç sınırlaması yoktur. Ancak savcılar bu yola başvurmak zorunda değildirler⁷².

C. Kanada

Kanada'da uzlaşma müessesesi ilk olarak 1974 yılında Ontario'da uygulamaya konulmuştur. Uzlaşma müessesesinin Kanada'da federal düzeyde uygulanmaya başlaması ise Ceza Kanunu'nda 1996 yılında yapılan reformla gerçekleşmiştir. 01.04.2003 tarihinde yürürlüğe giren Ceza Kanunu'nun 717 nci maddesi ve 1984 tarihli Çocuk Ceza Kanunu'nun 4 üncü Bölümü uzlaşmanın kanuni dayanağını oluşturmaktadır⁷³.

Kanada'da uygulanmakta olan uzlaşma kurumu pek çok yönleriyle ABD'de tatbik edilen uzlaşma müessesesine benzemektedir. Savcı ile müdafî arasındaki uzlaşmada savcı, hakimin muvafakati ile isnadını geri alıp sınırlandırabilmektedir. Ancak hakimin yer almadığı bir uzlaşma üzerine yapılan ikrarın cezayı azaltıcı sebep olarak açıkça düzenlenmemiş olması sebebiyle şüpheli, ikrarın riskini de üstlenmiş olmaktadır. Uzlaşmada, şüphelinin edimi, suçunu ikrar etmekten ibaret olmayıp ayrıca, örneğin, muhbirlik veya tanıklık gibi, soruşturma makamlarıyla işbirliğini de gerektirmektedir⁷⁴.

Kanada Hükümeti'nin, onarıcı adalet anlayışının uluslararası rehberlerinden biri olarak kabul edilen Birleşmiş Milletler'in Onarıcı Adalet Programlarının Cezai Konularda Uygulanması Hakkında Temel İlkeler Bildirgesi'nin hazırlanmasında önemli bir rol üstlenmiştir⁷⁵. Kanada Ceza Hukukunda uzlaşma müessesesi son derece yaygın bir şekilde tatbik edilmektedir. Doktrinde Kanada'da uzlaşmanın bu

⁷¹ Şahin, age. s.786-788.

⁷² Kaymaz / Gökcan, age. s.76.

⁷³ Mualla Buket Soygüt Arslan, **Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu**, 1. Bası, İstanbul 2008, s. 42.

⁷⁴ Şahin, age. s.789.

⁷⁵ Soygüt Arslan, age. s.42.

kadar fazla popüler olmasının iki gerekçesinin bulunduğu ifade edilmektedir. Bunlardan birincisi; uzlaşmanın muhakemenin süratli bir şekilde neticelendirilmesini sağlamasıdır. İkincisi ise; uzlaşmanın hukukçuların iş yükünü hatırı sayılır bir şekilde hafifletmesidir. Kanada Ceza Hukukunda düzenlenen uzlaşma müessesesinde hâkim yer almamaktadır. Onun bu alandaki vazifesi; sadece, şüphelinin ikrarını geçerli saymak ve varsa savcının tavsiyelerini göz önünde bulundurarak cezayı tespit etmektir. Hâkim, şüphelinin ikrarının iradiliğini ve şüpheliyi ikrara iten sebepleri denetleyememektedir. Cezanın tespit edilmesinde herhangi bir rolü bulunmayan taraflar ise cezaya karşı kanun yoluna gidebilmektedirler. Savcının kanun yoluna gidebilmesi ancak, önerdiğinden farklı bir ceza tayin edilmesi durumunda mümkündür⁷⁶.

D. İngiltere

Amerikan uygulamasından farklı olarak, İngiltere’de iddia makamı ceza konusunda görüş bildirmemektedir. Taraflar ceza konusunu hiç konuşmazlar, mahkemeler, uzlaşılan uyuşmazlıklarda somut cezadan genellikle 1/3 veya 1/4 oranında indirim yapmaktadır. İkrar halinde hâkimin cezadan indirim yapabilmesinin temelinde, sanığın suçunu kabulünün onun pişmanlığının bir göstergesi olduğu anlayışı yer almaktadır⁷⁷.

İngiliz hukukunda hızlı yargılama yöntemi olarak basit yargılama usulü de uygulanmaktadır. Basit suçlarda Magistrates Court yargılama yapılmaktadır. Asıl yargılama jürili usul ile yapılan Crown Court yargılamadır. Magistrates Court’da yargılanma sanık açısından oldukça elverişlidir. Crown Court’da geçerli olan ve tamamen delillere dayanan bir duruşma yapılmamakta ve sanık jürili yargılamada sahip olabileceği daha fazla beraat şansından vazgeçmektedir; fakat diğer taraftan da jürili yargılamaya nazaran oldukça hafifi bir bağlayıcı cezaya hükmedilebilir ve birden fazla suçun varlığı halinde de bir yıllık hürriyeti bağlayıcı ceza sınırı aşılamaz. Örneğin; evrak sahteciliği suçundan alınabilecek ceza basit yargılamada altı ay iken, normal yargılamada on yıl olabilmektedir⁷⁸.

İngiltere’de ihtilafların önemli bir bölümü uzlaşma yoluyla neticelendirilmektedir. Bu oran Magistrates Court’un yetkili olduğu suçlar ile ilgili

⁷⁶ Şahin, age. s.789-790.

⁷⁷ Şahin, age. s.792.

⁷⁸ Weigend, s.24, dn.64, (Nakleden Şahin, age. s.790).

ihtilaflarda yaklaşık % 93 iken, Crown Court'un madde itibariyle yetkisine dahil olan suçlarda % 75 civarındadır⁷⁹.

İngiltere'de hukuk yargılamasında alternatif uyuşmazlık çözümü kapsamında 26 Nisan 1999 tarihinde kabul edilen yeni usul kuralları ile arabuluculuk yönteminin uygulanması kabul edilmiştir⁸⁰. Bu konuda 1999 yılında kurulan "Mediation Ulusal Konseyi" ve "Sosyal Müesseseler İçin Ulusal Konsey" uzlaşma ve arabuluculuk faaliyetlerinin onarıcı adalet anlayışı içinde gelişimini sağlamıştır⁸¹. İngiltere'de 26.04.1999 tarihinde yürürlüğe giren yeni Hukuk Usulü Kuralları ile İngiliz Medeni Usul Hukukunda alternatif uyuşmazlık çözüm yolları dönemi başlamıştır. İngiltere'de yeni Hukuk Usulü Kurallarının yürürlüğe girmesinden itibaren alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin kullanılmasında muazzam bir artış görülmüş ve her geçen gün daha fazla sayıda hukukçu ve işletmeci arabuluculuk usulünün gerektirdiği püf noktalarını öğrenmeye başlamıştır⁸².

E. Avustralya

Adliyelerin ağır iş yükü ile emek ve masraf altında bulunması, iddia makamı açısından zaman ve emek tasarrufu, sanık açısından ise cezaların yüksekliği gibi sebeplerle Avustralya'da uzlaşma müessesesi etkin bir kurum haline gelmiştir. Ayrıca, uzlaşma sistemi isnadın sınırlandırılması hususunda etkin bir rol üstlendiği için muhbirler tarafından sıkça kullanılan bir yoldur⁸³.

Avustralya hukukunda uzlaşma çoğunlukla polis tarafından yapılmaktadır. Ayrıca 1984 yılından bu yana, soruşturmayı yürütecek ve gerektiğinde sona erdirecek ayrı bir makam olan savcılık teşkilatı bulunmaktadır. Gerek toplumsal gerek bireysel iddia makamı savunma makamı ile anlaşarak bir kısım isnatlardan vazgeçebilmektedir. Ancak birçok eyalette bunun için mahkemenin izni gerekmektedir. Avustralya Ceza Hukukunda hakimin uzlaşmaya iştirak etmesi kabul edilmemektedir. Yüksek Mahkeme'nin bu konuyla ilgili kararlarında, tarafsız olması icap eden bir hakimin, ikrar hâlinde verilebilecek muhtemel ceza hakkında konuşması ve bu çerçevede taraflara bir taahhütte bulunması yasaklanmaktadır⁸⁴.

⁷⁹ Şahin, age. s.791.

⁸⁰ Özbek, age. s.269 vd.

⁸¹ Kaymaz/Gökcan, age. s.78.

⁸² Özbek, age. s.269 vd.

⁸³ Şahin, age. s.793.

⁸⁴ Şahin, age. s.793.

Uzlaşmaya karşı çıkanlar; söz konusu bu müessesenin yargılama makamının işlevini sınırlandırdığını, gizli pazarlıklar yapılmasına göz yummak suretiyle aleniyet prensibini ihlal ettiğini, fiile uygun ceza tayini prensibinin içini boşalttığını ve hakikaten suçsuz insanları dahi herhangi bir suçta kabule zorladığını ileri sürmektedirler. Bununla birlikte, Hukuk Reformu Komisyonu, ikrarın ceza tayini sırasında failin lehine göz önünde bulundurulmasını uygun görmüştür. Avustralya’da mahkemeler, sanığın delil durumunun mahkumiyete yeteceğini gördükten sonraki ikrarını, daha uygun bir ceza alma maksadına yönelik olduğu gerekçesiyle, cezada indirim nedeni saymamaktadırlar⁸⁵.

F. Fransa

Arabuluculuk konusunda Fransız Ceza Usul Kanunu’nda hüküm bulunmaktadır. Fransız Ceza Usul Kanununun 41/1 maddesine göre; kamu davası açılmasına karar verilmezden önce Cumhuriyet savcısı, tarafların rıza göstermeleri halinde uzlaşmaya başvurabilir. Yeni CMK’da yer bulan uzlaşma kurumunun düzenlenmesinde bu maddeden yararlanılmıştır. Anılan maddeye göre arabuluculuk kurumunun amacı; verilen zararın tazmin edilmesi, suçun ortaya çıkardığı sosyal barışı bozan uyuşmazlığa son verilmesi veya failin yeniden topluma kazandırılmasıdır. Arabuluculuk yöntemine hafif cezayı gerektiren basit suçlarda başvurulmaktadır⁸⁶. Bu yöntemde tarafların özür dilemesi, verilen zararın tazmin edilmesi, sanığa savcı tarafından adli tevbihte bulunulması, sanığın bazı kamu hizmetlerinde çalıştırılması veya düşük bir para cezasının ödenmesi suretiyle ihtilaf çözülmektedir. Fransız Sistemine göre ceza arabuluculuğunun mutlaka mahkemece yürütülmesi şart olmayıp onun polis, savcılık teşkilatı, suçlunun şartlı tahliye edildiği dönemde suçluyu gözlemleyen kuruluş veya bağımsız topluluk temelli bir kuruluş tarafından da yürütülmesi mümkündür. Arabuluculuğun başarılı olması durumunda mağdurun zararı tazmin edilmiş olacağından, savcı takipsizlik kararı verebilecek ve böylece mahkemelerin iş yükü hafifleyecektir⁸⁷. Aslında bu gibi durumlarda Fransa’da egemen anlayışa göre, bir uzlaşmadan ziyade, idarenin elinde, basit suçlarda kolay ve etkili bir biçimde sonuca ulaşabilmenin bir aracı, bir çeşit ceza kararnamesi imkanı bulunmaktadır⁸⁸.

⁸⁵ Şahin, age. s.793.

⁸⁶ Kaymaz/Gökcan, age. s.68.

⁸⁷ Mustafa Serdar Özbek, “*Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma*”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.:54, S.:3, Ankara Eylül 2005, s.289-290; Kaymaz /Gökcan, age. s.68.

⁸⁸ Şahin, age. s.801.

Fransız yargısal sisteminde, mahkeme önünde yapılan duruşmalı yargılamaya bir çok alternatif yöntem getirilmiştir. Fransa’da, yargılama faaliyetlerinin yoğunluğu, süresinin uzunluğu, savcı ve hakim sayısının yetersizliği dikkate alınarak, suç niteliğindeki eylemler bir önem sırasına tabi tutulmuş ve Anglo-Sakson hukuk sisteminde olduğu gibi, basit nitelikteki eylemlere yoğun yargılama prosedüründen daha hafif bir hukuk prosedürü uygulaması fikri ortaya çıkmıştır. Bunlardan başlıca ikisi; “delege du procureur et mediateur”(savcı delegesini ve uzlaştırmacı) ve “comparution sur reconnaissance prealable de culpabilite” (suçluluğun yargılamadan önce fail tarafından kabulü) sistemidir. Bu iki sistemde de amaç yargısal sonuca hızlı bir şekilde ulaşmak, adliyelerin iş yükünü azaltmak ve önem arz eden dosyalara daha fazla zaman ayırabilmektir⁸⁹.

Her adliyede yeterince savcı delegesini bulunur ve çalıştıkları adliyelerce işe alınarak savcılığa bağlı olarak çalışırlar. Kolluktan gelen evrak savcı tarafından değerlendirildikten sonra uygun görmesi üzerine evrak bir üst yazı ile savcı delegesini veya uzlaştırmacıya gönderilir. Savcı delegesini veya uzlaştırmacıya gönderilen dosyalarda avukatlar tarafları savunamazlar. Avukatsızlaştırma prosedürün hızlı işlemesi içindir. Uzlaşma görüşmelerinin ardından olumlu ya da olumsuz olsa da bir rapor düzenlenerek savcılığa gönderir. Uzlaşmanın sağlanması halinde takipsizlik kararı yazılır⁹⁰.

Suçluluğun yargılanmadan önce fail tarafından kabulü müessesesinde savcıya, suçu kabul eden kişiler için 5 yıla kadar hapis ve para cezası ile diğer birçok ek yaptırım önerme hakkına ve imkanına sahiptir. Savcı tarafından suçu kabul halinde şüpheliye yapılan ceza teklifini şüphelinin kabul etme veya yargılanmayı isteme hakkı vardır. Eğer teklif şüpheli tarafından kabul edilirse dosya aynı gün ceza hakiminin önüne gönderilir. Ceza hâkimi şüpheli ile bir görüşme yaparak ya savcının teklif ettiği cezayı onar ya da cezayı sonuç cezayı kendi belirler. Bu görüşmeler sırasında şüphelinin avukat ile temsili zorunludur. Eğer şüpheli savcı ile yapmış olduğu görüşme sonucu suçunu kabul etmiş ve evrakı imzalamış ise bu kararından dönemez. Hakim savcının ceza teklifini değerlendirirken olayın gerçekleşip gerçekleşmediğini araştırır. Şüphelinin savcı önündeki kabulü ile bağlıdır. Prensipite, genel olarak bütün orta derecedeki suçlarda savcı şüpheliye ceza teklifi yapabilir. Kanundaki yaptırıma göre bu ceza 5 yıla kadar hapis cezası, para cezası, suçun niteliği veya suçlunun kişiliğine göre belli bir süre kamu yararına çalışma, vatandaşlık stajı, iyileşinceye kadar tedavi altına alınma gibi ek veya alternatif

⁸⁹ Mustafa Duran, “Fransız Adli Yargılama Sisteminde, Mahkeme Önünde Duruşmalı Yargılamaya, Savcılık Aşamasında Getirilen Alternatif Çözümler”, **Adalet Dergisi**, Yıl: Eylül 2013, Sayı:47, s. 1-2.

⁹⁰ Duran, age. s 3-4.

yaptırımlar olabilir. Yalnız bu yaptırımlar sonuç olarak hakimin onayına tabidir. Fransız Ceza Usul Kanununun 495/16 ncı maddesi savcının ceza teklifine istisna getirmiştir. Basın-yayın suçlarına, taksirle adam öldürme ve politik suçlar ile özel soruşturma usulüne tabi suçlarda savcının ceza teklif yetkisi yoktur⁹¹.

Fransa’da ağır suçlar için halktan hâkimlerin de vazife yaptığı yargılama kanunen mecburi kılındığı hâlde, masraflı ve uzun süren bu yargılama şekinden uygulamada mağdurlar tarafından vazgeçilebilmektedir. Bu durum da Fransa’da uzlaşma müessesesinin gelişmesinde etkili olmuştur⁹².

G. Almanya

Uzlaşma müessesesi Alman Hukukunda ilk olarak 12.01.1990 yılında Alman Çocuk Mahkemeleri Kanunu’nda yapılan değişiklikle kanuni düzenlemeye kavuşmuştur. 1994 yılında Alman Ceza Kanunu’na ilave edilen 46/a maddesi ise Almanya’da yetişkinler bakımından uzlaşmanın hukuki temelini oluşturmuştur⁹³.

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 380 inci maddesinde “Barıştırmaya Teşebbüsü” başlığı altında bir düzenleme de yer almaktadır. Bu maddeye göre; konut dokunulmazlığını ihlal, hakaret, mektup gizliliğini ihlal, müessir fiil, tehdit ve mala zarar verme suçlarından şahsi dava açılması için öncelikle ilgili mercii tarafından barıştırmaya teşebbüs edilmesi ve bu teşebbüsün sonuçsuz kalması şarttır⁹⁴.

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu’nun 380 inci maddesi aşağıdaki şekilde bir düzenleme getirmiştir⁹⁵:

“Barıştırmaya Teşebbüsü

1) Mesken masuniyetini ihlal, sövme, mektup gizliliğinin ihlâli, müessir fiil, tehdit ve nas-ı ızzar suçlarında şahsi davanın açılması, Eyalet Adli İdaresi tarafından görevlendirilen “barıştırmaya teşebbüsünün” barıştırmaya teşebbüsü neticesiz kaldıktan sonra kabul edilmiştir. Davacı bu konuya ilişkin bir belgeyi dilekçesine eklemelidir.

⁹¹ Duran, age. s 9-10.

⁹² Şahin, age. s. 801.

⁹³ Kaymaz/Gökcan, age. s.70.

⁹⁴ Kaymaz/Gökcan, age. s.70.

⁹⁵ Kayıhan İçel/Feridun Yenisey, **Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları**, 4. Bası, İstanbul 1994, s.1332.

2) Eyalet Adli İdaresi, Barıştırma Mercii'nin yapacağı işlemi, uygun bir masraf avansı ödenmesi şartına bağlayabilmesine müsaade edebilir.

3) Eğer resmi amir, Ceza Kanunu'nun 194 üncü maddesinin 3 üncü fıkrası veya 232 nci maddesinin 2 nci fıkrası uyarınca şikâyette bulunmaya yetkili ise, bir ve ikinci fıkra hükümleri uygulanmaz.

4) Taraflar aynı ilçede ikâmet etmedikleri takdirde, Eyalet Adli İdaresi'nin kararı ile barıştırma teşebbüsünden sarfınazar edilebilir.”

Barıştırma mercii Almanya'nın kuzey eyaletlerinde hakemler, güney eyaletlerinde ise belediye başkanları ya da muhtarlıklardır⁹⁶. Barışma halinde mağdur tatmin edildiğinden mahkemece hükmedilen tazminata göre daha etkili bir kurum olduğu doktrinde kabul görmektedir⁹⁷. 1994 yılında Alman Ceza Kanunu'na ilave edilen 46/a maddesi Almanya'da yetişkinler bakımından uzlaşmanın hukuki temelini oluşturmuştur. Alman Ceza Kanunu'nun “Fail ve Mağdur Arasında Arabuluculuk, Verilen Zararın Tazmini” başlıklı 46/a maddesi şu şekildedir⁹⁸:

“Fail;

1. Uzlaşmak için samimi bir çaba harcayarak, işlemiş olduğu suçun neticelerini tamamen veya büyük ölçüde tazmin ederse ya da tazmin etmek için ciddi olarak gayret ederse,

2. Çok fazla kişisel çaba gösterilmesinin ya da bazı fedakârlıklar yapılmasının gerekli olduğu durumlarda, mevcut zararı tamamen veya büyük ölçüde giderirse,

3. Mahkeme 49. maddenin 1. paragrafına dayanarak cezayı hafifletebilir ya da bir yıla kadar olan hapis cezalarında veya 360 günlük çalışma ücretine kadar para cezalarında ceza vermekten imtina edebilir.”

Görüldüğü üzere Alman Ceza Kanunu'nun 46/a maddesi mahkemeye iki hâlde cezanın indirilmesine veya ceza verilmemesine karar verme imkanını tanımaktadır. 46/a maddesinin 1 inci fıkrası failin bir çözüme ulaşma gayreti ile, işlediği fiilden doğan zararları bütünüyle veya büyük bir kısmı itibarıyla gidermesini

⁹⁶ Kaymaz/Gökcan, age. s. 71.

⁹⁷ Özbek V. , age. s. 819.

⁹⁸ Özbek M. , age. s. 130.

veya bu hususta ciddi çabalarda bulunmasını öngörmektedir. 46/a maddesinin 2 nci fıkrası ise zararın giderilmesinin failin dikkat çekecek ölçüde büyük miktarlarda edimler yerine getirmesini veya şahsi bir takım fedakârlıklarda bulunmasını gerektirdiği hâllerde failin bütünüyle yahut geniş bir kısmı itibariyle mağdurun zararlarını tazmine girişmesini öngörmektedir. Özetle m.46/a 1 inci fıkra fail ve mağdur arasında arabuluculuğa zemin teşkil etmekte iken, m.46/a 2 nci fıkrada zararın maddeten giderilmesi hususu vurgulanmaktadır. Belirtelim ki m.46/a fıkra 1'deki şartları yerine getiren veya m.46/a fıkra 2'deki şartları yerine getiren bir failin alacağı cezayı mahkeme, Alman Ceza Kanunu m.49'a dayanarak hafifletebilir. Hatta mahkeme, suçun bir yıldan fazla olmayan hapis cezasını veya 360 güne kadar para cezasını gerektirmesi hâlinde faile bir ceza vermekten de vazgeçebilir. 46/a maddesinde belirtilen şartlar gerçekleştiğinde Savcılık, Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153 üncü maddesi gereğince, mahkeme kararı ile kamu davası açmaktan vazgeçebilir. Şayet dava açılmışsa, mahkeme yine Savcılığın kararı ile, duruşmaların başlamasından önce dosyayı kapatabilir. Failin uzlaşma yönündeki çabaları 46/a maddesinin tatbik edilmesi için yetersiz ise, 46/a maddesinin 2 nci Fıkrası gereği bu çabalar cezanın tespitinde göz önünde bulundurulmaktadır. İfade edelim ki, failin uzlaşmaya yönelik çabaları Alman Ceza Kanunu'nun 56/b maddesi gereğince cezaların ertelenmesi bakımından dikkate alınan bir unsur olmaktadır⁹⁹.

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 155/a maddesi uyarınca usulün her safhasında savcılık ve mahkemenin fail ile mağdur arasında uzlaşma imkânını araştırması ve uzlaşma şartlarını oluşturmaya çalışması gerekir. Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 155/a maddesi şu şekildedir:

“Savcılık veya mahkeme her aşamada mağdur ve sanık arasında uzlaşma olanağını araştırır, uygun olan hâllerde onları etkiler. Ancak mağdurun iradesinin aksine işlem yapılamaz.”¹⁰⁰

Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153 üncü maddesine göre; *“Basit ve ceza miktarı az olan suçlarda Savcı, mahkemenin ve şüphelinin karar ve rızaları ile suçun takibinden vazgeçebilir. Suç ve suçlunun işlediği fiil kamuoyunun ilgisini çekmeyecek kadar önemsiz bir konuya ilişkin ise, savcı takibe gerek görmeyebilir.”* Belirtelim ki bu hüküm, fail tarafından işlenen suçun az vahim olduğu ve ceza kovuşturması yapmak bakımından da kamu yararı bulunmadığı hâllerde Savcılığa (mahkemenin de kabul etmesi şartıyla) kovuşturma yapmaktan vazgeçme imkânı sağlamaktadır. Hatta bu hükmün ikinci cümlesine göre; kamuoyunun ilgisini

⁹⁹ Kaymaz/Gökcan, age. s. 71-72.

¹⁰⁰ Kaymaz/Gökcan, age. s. 72 .

çekmeyecek kadar önemsiz suçlarda savcı (mahkemenin kabulüne de gerek duymaksızın) takipsizlik kararı verebilir. Alman Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 153 üncü maddesi fail ve mağdur arasında uzlaşma sağlandıktan sonra, doğal olarak kovuşturma yapmak bakımından hiçbir kamusal yarar bulunmadığında, dosyanın kapatılması ve takipsizlik kararı verilmesini öngörmektedir. Bu gibi hâllerde kamu davası açılmışsa, mahkeme şüpheli ve savcının uygun görüşü ile dosyayı kapatabilir¹⁰¹.

Almanya'da yetişkinler için, uzlaşma kapsamındaki suçlar bir yıldan beş yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezalar ile para cezasını gerektiren taksirli suçlar olarak belirlenmişken; çocuk suçlular açısından uzlaşmanın kapsamı daha geniş tutulmuştur. Buna göre çocuk suçlular bakımından bir yıldan on beş yıla kadar hapis cezasını gerektiren kasıtlı suçlarda da uzlaşma müessesesine müracaat edilebilir¹⁰².

Alman Hukuk Uygulamasında fail-mağdur uzlaşması bakımından bazı standartlar ortaya konulmuştur:

“a. Usul bakımından takipsizlik kararı verilebilecek hâllerde bu yönteme müracaat edilmemesi öngörülmektedir.

b. Fail-mağdur uzlaşması usulünün tatbik edilebilmesi için failin suçu ikrar etmesi gerekmektedir. Fail kendisine isnat olunan suçu işlemediğini öne sürecektse o zaman şekli ceza muhakemesi kuralları tatbik edilerek durumun aydınlatılması gerekir.

c. Fail ve mağdurun uzlaşma faaliyetine gönüllü olarak iştirak etmeleri gerekir.

d. Fail-mağdur arabuluculuğunu yapacak olan şahsın tarafsız olduğunu ortaya koyması mecburidir. Arabulucu, zararın giderilmesi gayretlerinin etik kurallara uygun olmasını sağlamalıdır¹⁰³.”

Almanya'da uygulanan uzlaşma sistemi ile failerin yüzde doksanı, mağdurların ise yüzde sekseni uzlaşma prosedürünün uygulanmasını kabul etmekte ve görüşmeyi kabul edenlerin yüzde sekseni uzlaşmaktadır¹⁰⁴.

¹⁰¹ Kaymaz/Gökcan, age. s. 72.

¹⁰² Soygüt Arslan, age. s.46

¹⁰³ Kaymaz/Gökcan, age. s. 70

¹⁰⁴ İpek/Parlak age. s. 25.

H. İtalya

İtalya'da ceza kararnamesi ve cezanın türü, miktarı savcı tarafından talep edilir. Ceza kararnamesi yolu, İtalyan muhakeme hukukunda soruşturma ve kovuşturmayı kısaltma veya hızlandırmanın araçlarından biridir. Şüpheli ceza kararnamesine itiraz etmekle normal yargılanmayı talep etmiş olur¹⁰⁵. İtalyan Ceza Yargılama Kanununa göre üç yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlarda, sanık ve savcının anlaşması suretiyle isnat belirlenmektedir. Burada karşılıklı teklifler sunulabilir. Uzlaşma halinde ceza miktarında en çok 1/3 oranında indirim yapılabilmektedir. Şüphelinin ceza önerisinde bulunması bir ikrar olarak nitelendirilmektedir¹⁰⁶. Uzlaşma halinde delil ikamesi söz konusu olmamakta ve ayrıca araştırma yapması gerekmeyen hâkim, sadece dosyanın mevcut durumuna göre karar verebilmektedir. Hâkim ancak uyuşmazlığa uygulanacak ceza normunun ve cezayı etkileyen nedenlerin doğru tayin edilip edilmediğini denetleyebilmektedir¹⁰⁷.

İtalya cezaevlerinin diğer aşırı derecede kalabalıklaşması, adli makamların iş yükünün muazzam bir şekilde artması gibi hukuki problemlerle karşı karşıya olmasına rağmen, onarıcı uygulamaları hayata geçirmekte biraz geç kalmıştır. İlk deneysel uzlaşma uygulaması 1994'te Turin'de gerçekleştirilmiş, ardından Milan, Bari, Venedik, Katanzaro ve Roma'da uygulamalar devam etmiştir¹⁰⁸.

İtalya'da 24.11.1999 tarihinde, 468 sayılı Kanun ile uzlaşma-barış hâkimliği (giudice di pace) kurulmuştur. 28.08.2000 tarihli 274 sayılı Kanun Kararname'nin 4 üncü maddesinde de uzlaşma-barış hakiminin cezai yetkileri tanzim edilmiştir. Bahsedilen Kanun Kararname'nin 35 inci maddesi ise "Zararı Gideren Hareketler Sonucu Suçun Ortadan Kalkması" başlığını taşımaktadır. Buna göre uzlaşma hakimi; tarafları ve zarar göreni dinledikten sonra, sanığın duruşmadan önce suçun zararlı veya tehlikeli sonuçlarını ortadan kaldırdığını ya da suçun neden olduğu zararı tazmin yoluyla giderdiğini göstermesi durumunda suçun ortadan kalktığına hükmeder¹⁰⁹.

Yukarıda bahsedilen usule göre, şikâyete tabi suçlar, müessir fiil, hakaret, iftira, mala zarar verme, başkasının kaynağına izinsiz girme gibi cürümler, bazı kabahatler ve özel kanunlardaki bazı suçlar açısından suçtan zarar gören, hakimden

¹⁰⁵ Weigend, s.21, (Nakleden Şahin, age. s.798).

¹⁰⁶ Şahin, age. s.799.

¹⁰⁷ Şahin, age. s.800.

¹⁰⁸ Soygüt Arslan, age. s.47.

¹⁰⁹ Soygüt Arslan, age. s.48.

davanın açılmasını talep edebilmektedir. Uzlaşma hakimi, kendisine yapılan müracaatı dayanaksız veya kabul edilemez bulmazsa tarafları çağırır. Uzlaşma hakiminin karşısındaki ceza yargılaması esas itibariyle sanığın ve suçtan zarar görenin anlaşmalarını sağlamaya yöneliktir. Hakim, zarar göreni dinledikten sonra, failin suçtan kaynaklanan zararın giderilmesini sağladığını veya suç neticesinde meydana gelen tehlikeyi ortadan kaldırdığını ispatlaması hâlinde suçun ortadan kalktığını açıklayabilir. Ayrıca hakim; zararın önemsiz olduğu ve hareketin tesadüfi olduğu, fiilin hafif bir fiil olduğu, davanın sanığın ailesine, sağlığına veya işine zarar verebileceği kanaatine kapıldığında, zarar görenin de karşı çıkmaması şartıyla yargılama yapmaktan çekinebileceği gibi, para cezası, hapis cezası veya evde hapis, kamu yararına çalışma gibi seçenek müeyyidelere de hükmedebilir. (274 sayılı Kanun Kararname m.34)¹¹⁰.

İtalyan Hukuk Sisteminde ayrıca soruşturma ve kovuşturmanın süratlendirilmesi yöntemi olarak ceza kararnamesi yöntemi de mevcuttur. Bu sistemde savcı, cezanın türünü ve miktarını belirterek talepte bulunur. Bunun üzerine sorgu hakimi; sanığa hiç ceza vermemek, talep doğrultusunda ceza kararnamesi ile ceza tayin etmek veya talep mevzusunda hiç karar vermeden dosyayı savcıya iade etmek yollarından birini seçebilir. Sanık, ceza kararnamesine itiraz etmekle normal yargılamayı ya da kanunda ifade edilen diğer seri yargılanma yollarından birine göre yargılanmayı talep etmiş olur¹¹¹.

¹¹⁰ Soygüt Arslan, age. s.48.

¹¹¹ Şahin, age. s.798.

I. Hollanda

Fransa'dakine benzer bir durum, özellikle trafik suçları bakımından, Hollanda için de söz konusudur. Hollanda Ceza Kanunu'na Göre 16 yaşından büyük şüpheliler trafik suçu bakımından polis tarafından belirlendiği meblağı öderse soruşturma sona erdirilir. Savcı da, altı yıla kadar hürriyeti bağlayıcı ceza gerektiren bütün suçlarda, kovuşturma başlayıncaya kadar şüpheliye ön ödeme (uzlaşma) imkanı sunabilir. Fail kanunda yer alan para cezasının üst sınırına göre belirlenen bir miktarı öderse ya da suçtan elde ettiği kazançtan vazgeçer veya mağdurun zararını tazmin ederse soruşturma sona erdirilebilir¹¹². Bu yöntemde fail, savcının önerisini kabul etmekle suçluluğunu da kabul etmiş sayılmamaktadır. Ayrıca uzlaşma sınırı içinde kalan bütün suçlarda failler bu prosedürden eşit şekilde yararlanabilmektedirler. Önerinin fail tarafından kabulü halinde savcının üstlendiği karşı edim objektif ve keyfilikten uzak bir şekilde düzenlenmiştir. Kovuşturma evresine geçilmekle birlikte uzlaşma imkanı da sona ermektedir¹¹³.

Hollanda Ceza Kanunu'ndaki bu ön ödeme modeli fail açısından bağlayıcı bir etkiye sahip olması ve aleni olmaması sebeplerinden ötürü oldukça sert eleştirilere maruz kalmışsada, sistem içerisinde akılcı, düzenli ve adil bir uzlaşma yöntemi olarak kendisine yer bulmuştur. Failin, savcının önerisini kabul etmesi kendi suçluluğunu da kabul manasına gelmemekte, uzlaşma hudutları içerisinde kalan bütün failer bu yoldan eşit bir şekilde istifade edebilmektedirler. Ayrıca uzlaşma önerisinin fail tarafından kabul edilmesi hâlinde savcının üstlendiği karşı edim objektif ve keyfilikten uzak bir şekilde düzenlenmiştir ve kovuşturmaya geçilmesiyle birlikte uzlaşma imkânı sona ermektedir¹¹⁴.

¹¹² Weigend, s.16, (Nakleden Şahin, age. s.801).

¹¹³ Weigend, s.18, (Nakleden ŞAHİN, age. s.802).

¹¹⁴ Şahin Cumhuriyet, age. s.802.

İ. İspanya

İspanyol Ceza Muhakemeleri Usulü Kanunu'nun 779 vd. maddelerine göre, 12 yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektirmeyen suçlar kısaltılmış yargılamada hükme bağlanabilir. Bu yargılama biçiminde önce hakim tarafından bir ön soruşturma yapılmakta ve bunun neticesinde fiilin ceza hakiminin verebileceği bir ceza sınırı içinde kaldığı (6 yıl hapis cezasını aşmayacağı) görülürse, sorgu hakimi, dosya üzerinden derhâl hüküm vermesi için dosyayı ceza hakimine havale edebilmektedir. Ancak bu yola gidilebilmesi için, bir müdafiyeye sahip şüphelinin önemli hususları itiraf etmiş olması ve savcının bu tür bir yargılamaya rıza göstermiş olması gerekir. Uygulamada bunlara ek olarak bir de zararın telafisi talep edilmektedir¹¹⁵.

İspanyol Ceza Muhakemesinde, kısaltılmış yargılamada sanığa, cezada bir indirim taahhüt etmemektedir. Bununla birlikte hakimin alt sınırdan ceza tayini mümkündür. Ayrıca savcı da, bilhassa ikrarın varlığı hâlinde, ceza miktarında bir azaltma talep edebilir. Fakat bütün bunlar olmasa da, bizatihi yargılamanın ve varsa buna bağlı olarak da tutuklamanın kısa sürmesi sanık açısından başlı başına bir avantajdır¹¹⁶.

1982 yılında uzlaşma müessesesi İspanya'da iki basamaklı olarak tanzim edilmişti. Soruşturma evresinde (İs CMUK m.655) ve kovuşturma evresinde duruşmanın hemen başlangıcında (İs CMUK m.689/2) altı yıldan fazla hürriyeti bağlayıcı ceza gerektirmeyen suçlarda sanık suçlamayı kabul ettiğini açıklarsa, duruşma yapılmadan hüküm verilmekte idi. Ancak 1988 değişikliğiyle birlikte bu hüküm pratikteki önemini kaybetmiştir. Zira artık kısaltılmış muhakeme imkânı getirilmiş ve on iki yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlarda seri muhakeme kabul edilmiştir (İs CMUK m.779 vd.) Böylece, altı yıla kadar hürriyeti bağlayıcı cezayı gerektiren suçlarda, isnat edilen en yüksek ceza üzerinde uyuşma sağlanması hâlinde hakim, duruşma yapmaksızın hüküm vermek mecburiyetindedir. Buna mukabil altı yıldan fazla ve on iki yıldan az ceza gerektiren suçlarda hakim uzlaşma talebini reddedip duruşma yapabilir ya da uzlaşma talebini kabul ederek ceza miktarını kendisi serbestçe tayin edebilir¹¹⁷.

Sınırlı uzlaşma tek taraflı bir irade açıklamasıdır ve yalnızca savunma makamı bu imkana sahiptir. Kamu davasının mecburiliği prensibi gereği, savcı, devletin cezalandırma yetkisi konusunda uzlaşma teklif edebilme imkânına sahip

¹¹⁵ Şahin Cumhuriyet, age. s.794.

¹¹⁶ ŞAHİN Cumhuriyet, age. s.794

¹¹⁷ Şahin, age. s.795; Kaymaz/Gökcan, age. s.78; Sezer, age. s.49.

bulunmamaktadır. Bununla birlikte savunma makamı, uzlaşma açıklamasını savcının iddianamesiyle birlikte yazılı olarak sunabilmekte ve delil ikâmesinden önce sözlü olarak talep edebilmektedir (İs CMUK m.791/3). Böylece savcının, duruşmada sanığın uzlaşma açıklaması sunmasını teşvik edebilecek cazip bir ceza teklifinde bulunabilmesi sağlanmış olmaktadır. (İs CMUK m.793/3). Uzlaşma açıklaması ile birlikte, delil ikâmesine gerek kalmaksızın yargılama sona ermektedir. Böylece uzlaşma bu biçimiyle, İspanyol Ceza Muhakemesinde kısmi bir taraf özerkliğinin ifadesi olmaktadır. Belirtelim ki uzlaşmanın gerçekleşebilmesi için savunma makamını işgal eden her iki sujenin de (hem sanığın hem de müdafinin) uzlaşmayı kabul etmeleri gerekmektedir. Eğer müdafî (zorunlu veya ihtiyari müdafî olması fark etmez) yargılamanın devam etmesini uygun görmekte ise, sanık uzlaşma istese dahi hakim duruşma yapmak mecburiyetindedir. Ayrıca yargılamanın uzlaşma yoluyla sona erdirilebilmesi için mahkemenin bir iznine veya onayına lüzum olmadığı gibi, sanığın herhangi bir taahhütte ya da ifade bulunmasına da lüzum yoktur. Hakim, ancak iki durumda savunma makamının kabulüne rağmen duruşma yapılmasına karar verebilir. Şayet hakim, fiilin dava açan belgedeki hukuki nitelendirmesini doğru bulmuyorsa ve fiilin altı yılı aşan cezayı gerektirdiğini düşünüyorsa uzlaşmayı kabul etmeyip yargılama yapabilir. Yine, suçun konusu olan şeyin soruşturma evresinde muhafaza altına alınamaması durumunda sanığın delilleri kararttığı varsayılarak uzlaşma talebi kabul edilmemektedir¹¹⁸.

Sanık, sadece cezayı kabul yoluyla yani sınırlı uzlaşma yöntemiyle ihtilafı sona erdirebileceği gibi, “tam uzlaşma” diye tabir edilen yöntemi kullanarak da ihtilafı sona erdirebilir. Burada sanık, savcı ile yapılan görüşme neticesinde üzerinde anlaşmış olan fiili işlediğini ikrar etmektedir. Bu yolla hızlandırılmış muhakemenin devreye girmesi ve şüphelinin talep edilen cezayı önemli miktarda azaltması sağlanır. Ayrıca şüpheli bu durumda soruşturma evresinden ve koruma tedbirlerinden de kaçınmış olmaktadır. Tam uzlaşma uygulamasında şüpheli, müdafisinin de hazır bulunduğu ilk hakim sorgusunda isnat edilen suçu kabul ederse, sorgu hakimi dosyayı ceza hakimine gönderir. Bu durumda ceza hakimi de tarafları derhal duruşmaya davet eder, aynı duruşmada taraflar delillerini ileri sürerler ve derhal hüküm verilir. (İs CMUK m.789/5). Böylece ikrardan itibaren yirmi dört saat içerisinde hüküm verilmesi sağlanmış olur. Ancak bu yolun geçerli olabilmesi için, şüpheliden ve sorguda mutlaka bulunması gereken müdafiden meydana gelen savunma makamının tek taraflı irade açıklaması yetmemekte, ayrıca savcının ve sorguyu yapan hakimin de bunu uygun bulması gerekmektedir. Bütün bunlara ilave olarak belirtelim ki, tam uzlaşma uygulamasında savcı, mağdurun zararının

¹¹⁸ Şahin Cumhuriyet, age. s.795-796.

giderilmiş olmasını arayacağı gibi, ikrarın sanığın samimi olarak pişmanlığını gösterdiğine de kanaat getirmelidir. Böyle bir ikrar hâlinde hakim, tarafların kanun yolundan vazgeçtiklerini açıklamaları şartıyla, iddianamede önerilen cezayı indirmek, tecil etmek ve hatta beraata karar vermek suretiyle davayı neticelendirir (İs CMUK m.794/2)¹¹⁹.

İspanya'da kamu davasının mecburiliği prensibini uygulamada oldukça etkisiz kıldığı ifade edilen uzlaşma yöntemi; küçük suçlara ilişkin ihtilafların önemli ölçüde yargılama makamı dışında çözülmesini ve mahkemelerin iş yükünün hafiflemesini sağlamıştır. Ayrıca tam uzlaşmada hakim, kanun yolundan vazgeçtiğini açıklamaları şartıyla, iddianamede önerilen cezayı indirebileceği gibi cezayı erteleme hatta beraat kararı verebilir¹²⁰.

¹¹⁹ Şahin. s.797, Kaymaz/Gökcan, age. s.79

¹²⁰ Şahin, age. s.797

IV. AMAÇ VE KAPSAM

Ceza muhakemesinin amacı, insan hakları ihlaline yol açmadan maddi gerçeğin ortaya çıkarılması, adaletin gerçekleştirilmesi ve hukuki barışın sağlanmasıdır. Maddi gerçeğe ulaşmak için ise sadece duruşma yapmanın yanında birtakım alternatif çözüm yöntemleri benimsenerek, bozulan hukuki barışın yeniden tesisinin sağlanması giderek daha fazla kabul görmektedir. Bu alternatif çözüm yöntemlerinden biri olan uzlaşma yönteminde amaç, bir yargılama kararına ulaşılmamasını sağlamak değil, tarafların işbirliği halinde belirli bir sonucu elde etmeyi denemeleridir¹²¹.

Uzlaşma kurumunun temelinde yatan onarıcı adalet kavramı, karşılaştırmalı hukukta son yıllarda gelişen ve benimsenen bir anlayışı yansıtmaktadır. Klasik ceza adaleti sisteminde, işlenen suçun mağdurla birlikte Devlet'in kural ve düzenini de bozduğu dolayısıyla, suçlunun adil bir muhakeme süresince yargılanarak fiiline uygun bir ceza ile cezalandırılması anlayışına karşılık, onarıcı adalet sisteminde, suçun aslında bireyler arasındaki ilişkinin ihlali olduğu ve bu nedenle de mağdurla birlikte topluma da zarar verdiği kabul edilmektedir¹²². Onarıcı adalet mağdur ve suçtan zarar görenin uğradığı zararın giderilmesi, failin suç teşkil eden fiilinden dolayı sorumluluk üstlenmesi ve toplumun, suç oluşturan davranıştan kaynaklanan uyuşmazlığın çözümüne katılımını öngören bir süreci ifade eder¹²³. Uzlaşma yöntemine müracaat etmenin ilk ve asıl sebebi mahkemelerin ağır iş yükü ile karşı karşıya kalmalarıdır. Özellikle gelişen teknoloji, nüfus artışı, ekonomik ve sosyal yaşamın spesifik bir hal alması, yeni tür suçların ortaya çıkmasına ve suçların artmasına neden olurken; bu iş yüküne paralel olarak adli personel ve teknik donanım artışının sağlanamaması dava sürecini uzatmaktadır¹²⁴. Bu nedenlerle bazı önemsiz suçlar için uzlaşma kurumuna gidilerek, yargılamadan kaçınmak ve bu sayede dava ekonomisine katkıda bulunmak amaçlanmıştır¹²⁵.

Uzlaşma kurumu, tarafları yargılamanın bu uzun ve masraflı sürecinden kurtarmaktadır. Uzlaşma neticesinde fail, mağduru zararlarını karşılar ve sadece toplumla olan barışını değil, mağdur tarafla olan ilişkilerini de devam ettirme imkanı sağlar¹²⁶. Mevzuatında uzlaşmaya kapsamlı olarak yer veren ülkelerde, bu kuruma yönelmesinde önemli faktörlerden birisi olarak da; özellikle savcı, hâkim ve avukat

¹²¹ Şahin, age. s.776.

¹²² Kaymaz/Gökcan, age. s.57.

¹²³ Özbek M. , age. s.751.

¹²⁴ İpek, age. s.29-30.

¹²⁵ Erdener Yurtcan, **Ceza Yargılaması Hukuku**, 12. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2007, s.663.

¹²⁶ Geniş Bilgi için bkz. Özbek M. , age. s.758 vd.

gibi muhakeme süjesi hukukçuların kişisel yararlarıdır. Zira her üçü de duruşmalı yargılamanın doğuracağı muhtemel bir zaman kaybı riskinden kurtulmuş olacakları gibi, uzlaşmayı, profesyonel meslek onurları açısından daha güvenli bir yol, daha mütevazı fakat ideal bir kazanç olarak görmektedirler¹²⁷.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemleri, yargının hızlandırılması saikiyle ihtilafların mümkün olduğu kadar yargı dışında ve barışçı yollarla çözülmesini öngörmektedir. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin bahsedilen bu özelliği, onarıcı adalet sisteminin felsefesiyle de örtüşmektedir. Ancak her alternatif uyuşmazlık çözüm yönteminin onarıcı amaçlar taşıdığı da söylenemez. Örneğin; ABD’de tatbik edilen itiraf pazarlığı yöntemi yargılamaya alternatif olan ve adalet sistemini süratli hâle getiren bir yöntem olmakla beraber, onarıcı bir amaç taşımamaktadır. Onarıcı adalet anlayışı; mağdurun yargılama sürecine iştirak etmesine çok büyük önem vermekle birlikte bu sistemde ihtilafların mümkün olduğu kadar adli makamların önüne götürülmeden çözüme kavuşturulması, herhangi bir şekilde adli makamların önüne götürülen ihtilafların da adli makamların gözetiminde olmak şartıyla mağdur ve fail arasındaki anlaşmazlığa değer verilmek suretiyle yargılama dışında çözüme kavuşturulması esastır¹²⁸.

Suç politikası, ceza hukukunun nasıl düzenleneceği ve ceza hukukunun toplumu koruma görevini en iyi şekilde nasıl yerine getirebileceği ve toplum barışının nasıl tesis edileceği ile ilgilidir. Bugüne kadar yapılan ceza ve usul kanunları ile daha çok şüpheli veya sanığın hakları koruma altına alınmış, mağdur veya suçtan zarar gören kişilerin hakları üzerinde pek fazla düzenleme yapılmamıştır. Günümüz ceza ve usul kanunları ile onarıcı adalet anlayışı çerçevesinde getirilen yeni düzenlemeler ile şüpheli veya sanığın haklarının koruma altına alınması karşısında, mağdur veya suçtan zarar gören kişilerin haklarının korunması, uğradıkları maddi ve manevi zararların giderilmesi uzlaşma kurumunun düzenlenmesini oluşturan en önemli sebeplerden biri olmuştur¹²⁹.

Yukarıda bahsedilenlerin dışında, tarafları uzlaşmaya teşvik eden bir çok nedenden de söz edilebilir. Bunlardan ilki ve en önemlisi günümüz adalet sisteminde yer alan anlayış değişikliğidir. Bu anlayış değişikliği ile mağdurun tatmin edilmesi fikri ön plana çıkmış ve günümüz adalet sisteminde önemli bir yer edinmiştir¹³⁰.

¹²⁷Şahin, age. s.778.

¹²⁸ Soygüt Arslan, age. s.23.

¹²⁹ Haluk Çolak/Mustafa Taşkın, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007, s.1130.

¹³⁰ Köksal Bayraktar, “Genel Uzlaşma Üzerine”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Temmuz 2005, s. 7.

Onarıcı adalet anlayışı, klasik ceza hukuku yaklaşımında yer alan suç ve suç dolayısıyla faile verilecek asıl tepkinin ceza olması anlayışından belirli bir uzaklaşmayı ifade eder. Bu anlayışa göre, suç nedeniyle verilecek tepki, öncelikli olarak failin cezalandırılması değil, onarma bir nevi restorasyondur¹³¹. Bununla birlikte mağdurun ceza adalet sistemi içerisinde daha aktif hale getirilmesi ile birlikte mağdurun isteği doğrultusunda tatmin edici bir ceza adaleti sağlanmış olmaktadır. Kişilere karşı işlenen suçlarda, taraflar dava sonrasında kişisel ilişkilerini devam ettirmek isteyebilirler. Zira fail sadece cezadan kurtulma saikini değil, mağdur tarafla olan barışını da kurtarmak isteyebilir. Uzlaşma neticesinde fail mağdurun zararını karşılar ve sadece toplumla olan barışını değil mağdur tarafla olan ilişkilerini sürdürebilme imkanını yakalar. Ya da toplum nezdinde itibarı olan fail, soruşturma ve kovuşturması gizlilik niteliği taşımayan eyleminin yargılama aşamasının aleniliği ilkesi gereğince başkaları tarafından bilinmesini istemeyebilir. Bu nedenle uzlaşma yolunu tercih edebilir. Ayrıca uzlaşma ile fail yönünden bir hükmün neden olacağı daimi etkiden ve gelecekteki davalarda verilecek hükmün aleyhe sonuç doğurmasının önüne geçilmiş olunur. Ayrıca mağdur kendi tatmin yolunu kendisi seçeceği için fail tarafından gerçekleştirilen eylemin sonucundan daha az etkilenmektedir¹³².

Uzlaştırma sayesinde şüpheli ya da sanık, ceza yargılaması sonunda ceza almaktan ve dolayısıyla aldığı cezanın adli sicil kaydına işlenmesine ilişkin sonuçlardan kurtulmakta, işlediği suç nedeniyle mağdurun duygularını anlama ve zararını giderme olanağına da sahip olmaktadır. Mağdur ile empati yapma fırsatı bulmakta, mağdurun duygu ve düşüncelerini anlamaya çalışmakta ve gelecekte yeni bir suç işleme olasılığı da minimize etmektedir. Böylece topluma yeniden kazandırılan şüpheli ya da sanık suçlu olarak damgalanmaktan kurtulup, eylemin sonuçlarını mağdur ile birlikte yönetebilmektedir.¹³³

¹³¹ Muammer Ketizmen, “Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi” **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:2, S:1, Yıl 2012, s. 3.

¹³² İpek/Parlak, age. s. 31.

¹³³ Erdem/Eser/ Özşahinli, age. s 21.

İKİNCİ BÖLÜM

UZLAŞMA KURUMUNUN ORTAYA ÇIKMASINDA ETKİLİ OLAN SEBEPLER VE UZLAŞTIRMANIN MEVZUATTA DÜZENLENİŞ ŞEKLİ İLE UYGULAMADAKİ AKSAKLIKLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

I. UZLAŞMA KURUMUNUN ORTAYA ÇIKMASINDA ETKİLİ OLAN SEBEPLER

A. Mağduru veya Suçtan Zarar Göreni Koruma Eğilimi

ABD ve Avrupa’da 1960’lı yıllarda şüpheli veya sanığın korunması ve topluma kazandırılması (resosyalizasyon) düşüncesine tepki olarak suç bilimi ve suç politikası vasıtasıyla mağdurun ya da suçtan zarar görenin haklarının korunması, fail tarafından ortaya çıkarılan eylemin doğurduğu zararın ve mağduriyetin giderilmesi, uzlaşma kurumunun doğmasına etki eden sebeplerin başında gelir.¹³⁴

21 inci yüzyılın adalet sistemi; ceza adaletinin tam manasıyla gerçekleştirilebilmesi için mağdurun ya da SZG’nin tatmin edilmesinin son derece önemli olduğu fikrine dayanmaktadır. Bu nedenle ceza muhakemesinin tüm aşamalarında mağdura bazı hak ve yetkiler tanınması öngörülmüş, suça karşı sadece ceza yaptırımını yeterli görülmeyle mağdurun uğramış olduğu zararın giderilmesi esas alınmıştır. Suçun failine acı vermeyi, şahsına acı çektirmeyi temel hedef olarak kabul eden “ders verici” adalet anlayışı 18 inci yüzyıl sonunda etkinliğini yitirmiştir. Suçluyu ıslah ederek ona toplumla uyumlu bir şekilde yaşamasını sağlayacak davranış modeli kazandırmayı hedefleyen ve bu hedefi hayata geçirmek için cezaevlerini araç olarak kullanan “ıslah edici” adalet anlayışı da 20 nci yüzyılın sonunda etkinliğini büyük ölçüde yitirmiştir. Dünyadaki gelişmeler de “onarıcı ceza adaleti” anlayışının hakim anlayış olarak kabul edildiğini göstermektedir. Onarıcı ceza adaleti anlayışı; suç işlenmesi neticesinde ortaya çıkan zararın giderilmesini ve tarafların tatmin edilmesini hedeflemektedir. Bu anlayış içerisinde mağdur eksenli bir ceza adaleti mekanizması mevcuttur. Bu yaklaşımın temel hedefi; mağdurun uğradığı zararın giderilmesi, toplumsal barışın ve güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunulmasıdır. Onarıcı ceza adaleti anlayışında temel beklenti; suçu işleyen şahsın davranışlarının neticesini idrak etmesi, davranışlarının yanlış olduğunu kabullenmesi

¹³⁴ Sezer, age. s.18.

ve yaptığı yanlış davranışın olumsuz neticelerini silebilmek için gerekenleri yapmaya hazır olmasıdır¹³⁵.

Mağdur bilimi (viktimoloji), son yüzyılda bir bilim dalı olmaktan çıkıp uluslararası bir reform hareketine dönüşmüştür¹³⁶. Mağdur biliminin doğuşu ve gelişimi, suç politikasını da etkilemiş ve birçok ülke, uzlaşma kurumunu kendi iç mevzuatlarında düzenleme yoluna gitmiştir. Mağdur veya suçtan zarar gören kişinin, mahkemelerde tanık veya müşteki sıfatıyla dinlenilmesinin dışında daha geniş yetkilerle donatılması ve koruma altına alınması gerektiği fikri, uzlaşma kurumunun önemini arttırmıştır. Çoğu zaman soruşturma ve kovuşturma sonucu sanığa verilen ceza mağduru veya suçtan zarar göreni tatmin etmemektedir. Bu nedenle işlenen fiil nedeniyle mağdurun veya suçtan zarar görenin zararlarının zamanında karşılanması, uzlaşma kurumunun doğmasına etki eden sebeplerden biri olmuştur¹³⁷.

B. Yargının İş Yükünü Azaltma, Maliyetleri Düşürme ve Yargının Hızlandırılması

Günümüz toplumunda, hem ceza davaları hem de hukuk davalarının gittikçe yoğunlaşması karşısında yargılama sürecinin oldukça uzun sürmesi, makul sürede soruşturma ve kovuşturmanın bitirilememesi, adaletin zamanında tecelli edememesi, alternatif çözüm yollarını aramaya iten önemli sebepler olarak sıralayabiliriz¹³⁸.

Alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının yaygınlaşması ve uzlaşma kurumunun verimliliğinin artırılması ile yargının iş yükünün hafifletilmesi ve uyuşmazlıkların süratli bir şekilde çözüme kavuşturulması sağlanabilecektir. Alternatif uyuşmazlık çözüm yolları; taraflar arasındaki uzlaşmaya dayandığı için bahsedilen yolların getirdiği çözümler yargının getirdiği çözümlere göre daha uzun ömürlü ve tatminkâr olacaktır. Ayrıca alternatif çözüm yollarına müracaat etmek çoğu zaman için yargı yoluna müracaat etmekten daha ucuzdur. Alternatif yöntemler toplumdaki diyalogu devam ettirici niteliktedir; oysa yargılama neticesinde verilen kararlar her iki tarafı da tatmin etmeyebilir. Alternatif yöntemler taraflar arasındaki ihtilafın ‘kazan-kazan (win-win)’ şeklinde çözümlenmesi için daha uygun bir zemin oluşturur. Yargısal çözümde ise kontrol taraflarda olmadığı için hakim olan çözüm şekli ‘kazan-kaybet (win-lose)’ olacaktır. Taraflar alternatif yöntemlerden birini

¹³⁵ Tamer Soysal, *Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma*, İstanbul 2005, s.216.

¹³⁶ Sezer, age. s. 19.

¹³⁷ Çolak/Taşkın, age. s. 1129.

¹³⁸ Sezer, age. s. 19.

kendi aralarındaki ihtilafa en uygun çözüm şekli olarak seçebilirler. Ayrıca alternatif yöntemler ile taraflar, aralarındaki ihtilafı gizlilik ilkesi içerisinde çözüme kavuşturma imkânına sahip olurlar¹³⁹.

Davaların süratli bir şekilde neticelendirilmesi hususu ve tutuklanan şahısların makul süre içinde yargılanmayı isteme hakları, anayasal normlar olarak hukuk sistemimizde yer almıştır. Süratli yargılama kavramı; adaletin temel taşlarından biri olarak Anayasa'da (36 ncı ve 141 inci maddelerde) ve İnsan Hakları Avrupa Sözleşmesi'nde de (6 ncı madde) son derece etkin bir konuma sahiptir¹⁴⁰.

Mağdur ve suçtan zarar gören, soruşturma ve kovuşturma evresinin oldukça uzun sürmesi, yargılamaların makul sürede bitirilememesi, maddi ve manevi zararların zamanında karşılanamaması, soruşturma ve kovuşturma evrelerinin yıpratıcı, yorucu ve pahalı olması gibi süreçleri düşünerek, genellikle şüpheli veya sanıktan şikayetçi olmamakta ya da şikayetçi olmuş ise şikayetinden vazgeçmektedir. Mağdur veya suçtan zarar görenin maddi ve manevi zararlarının zamanında karşılanması, yıpratıcı ve pahalı olan yargılama süreciyle karşılaşmaması uzlaşma kurumunun gelişmesine etki eden sebeplerden olmuştur¹⁴¹.

C. Suç Politikası Anlayışı

Suç politikası anlayışı, ceza hukukunun nasıl düzenleneceği ve ceza hukukunun toplumu koruma görevini en iyi şekilde nasıl yerine getirebileceği sorunu ile meşgul olmaktadır. Bugüne kadar yapılan ceza ve ceza usul kanunları ile daha çok şüpheli veya sanığın hakları koruma altına alınmış, mağdur veya suçtan zarar görenin hakları konusunda fazla bir düzenleme yapılmamıştır. Günümüz ceza sistemlerinde ise mağdur veya suçtan zarar gören kişilerin korunması, uğradıkları zararların tazmin edilmesi fikri uzlaştırma kurumunun düzenlenmesi ve gelişmesinde etkili olmuştur¹⁴².

Ceza, topluma zarar veren fiillerin karşılığı olarak devletin kanunla koyduğu, özellikle suçluyu bazı yoksunluklara tabi kılmak ve bu şekilde toplumun söz konusu hareketleri onaylamadığını belirtmek üzere yargısal bir kararla ve sorumluluk derecesiyle orantılı olarak uygulanan ve sadece faili hedef alan bir yaptırımdır. Cezanın amacı, faile suçunun karşılığında bir yaptırım uygulanarak, bir

¹³⁹ Soysal, age. s. 210-211.

¹⁴⁰ Soygüt Arslan, age. s. 78.

¹⁴¹ Çolak/Taşkın, age. s. 1129.

¹⁴² Çolak/Taşkın, age. s. 1130.

daha suç işlemesini önlemek ve mağdur ile toplumun adaletin sağlandığına olan inancını tesis etmektir. Klasik ceza anlayışında devlet cezalandırırken, çağdaş ceza adalet anlayışında onarıcı adalet olarak karşımıza çıkan süreçte artık mağdur da adaletin sağlanmasında ve cezanın belirlenmesinde aktif rol almaktadır¹⁴³.

Ceza hukukunun günümüzde geçerli olan özel fonksiyonu, uzlaştırıcı anlayışı benimsemiştir. Cezanın kefaret amacı, ceza hukuku ne kadar insanileşirse insanileşsin, hiçbir zaman terkedilemez. Buna göre ceza, toplumsal yaşamı saldırılara karşı korumada önemli bir araçtır, yani ceza korkutuculuk şeklindeki genel önleme fonksiyonuna sahip olmak zorundadır. Bunun yanında ceza, özel önleme fonksiyonuna da sahip olmalı yani suçluyu uslandırarak onun yeniden sosyalleştirilmesini, toplum kurallarına uyum gösteren bir kişiliğe kavuşmasını da sağlamalıdır. Nitekim Anayasa Mahkemesi de 9.3.1971 tarih ve 4230 sayılı kararında; *“Çağdaş ceza ve infaz hukuku alanında, eski katı cezalandırma düzeninden uzaklaşma ve bir yandan adalet duygusunu doyurucu, suçluyu gerçekten ıslah edici ve tekrar suç işlemekten alıkoyucu, diğer yandan da toplumu suça ve suçlulara karşı gereği gibi koruyucu sonuçlara varabilmek üzere, suçlunun kişiliğinde ve suçun işleniş biçimindeki ince ayrımları değerlendirmeye elverişli, daha esnek ve yumuşak bir düzene yönelme eğilimi ve girişimi bir zorunluluk olarak hele son yıllarda önem ve yoğunluk kazanmıştır.”* vurgusu yapmıştır¹⁴⁴.

D. Fail Bakımından Kısa ve Orta Süreli Özgürlüğü Bağlayıcı Cezalara Alternatif Oluşturması

Kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezaların ekonomik ve sosyal olarak bazı sakıncaları bulunmaktadır. Kısa süreli özgürlüğü bağlayıcı cezalar, cezaların özel önleme işlevini yerine getiremezler. Zira özgürlüğü bağlayıcı cezaya mahkum olan sanığın, rehabilite edilerek yeniden topluma kazandırılması belli bir infaz rejimini gerektirir. Bu rejimde sürenin kısıtlılığı, hürriyeti bağlayıcı cezanın caydırıcılığını ortadan kaldırmaktadır. Bu tür cezaya mahkum olan sanıklar ayrıca cezaevinde gereksiz bir kalabalığa neden olmaktadır. Nihayet kısa da olsa cezaevine giren sanık, toplum tarafından da dışlanır. Toplumsal yaşantıya uyumu zorlaşır. Uzlaşma kurumu

¹⁴³ Timur Demirbaş, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3.Baskı, Seçkin, Ankara 2013, s. 537.

¹⁴⁴ Timur Demirbaş, **İnfaz Hukuku**, 3.Baskı, Seçkin, Ankara 2013, s. 63.

ile mağdurun veya suçtan zarar görenin mağduriyetinin giderilmesi, kısa süreli hürriyeti bağlayıcı cezalara alternatif oluşturmaktadır¹⁴⁵.

Fail işlemiş olduğu suç nedeniyle mağdur ile uzlaşarak hakkında yapılacak yargılama faaliyetinin uzun ve yorucu etkisinden kurtulabileceği gibi, olası bir mahkumiyet hükmünün de ileriye yönelik etkisinden kurtulmaktadır. Ayrıca toplum nezdindeki saygınlığını yitirmemek için fail mağdur ile uzlaşarak kendisi açısından olası olumsuzlukların da önüne geçmektedir.

¹⁴⁵ Sezer, age. s.21

II. UZLAŞMANIN MEVZUATTA DÜZENLENME ŞEKLİ VE UYGULAMA

A. Düzenlenme Şekli

Uzlaşma müessesesi ceza sistemimize 2005 yılında girmiş olmasına rağmen çeşitli tarihlerde birtakım değişikliklere uğramıştır. Yasanın ilk halinde uzlaşma hem TCK'da hem de CMK'da düzenlenmişti. Bu nedenle uzlaşma kurumunun ceza hukuku sistematiği içerisindeki yeri ve hukuki niteliği tartışma konusu olmuştu. Bir görüşe göre uzlaşmanın maddi ceza hukukunda da düzenlenmesinin daha yararlı olacağı savunulurken¹⁴⁶, bir başka görüş uzlaşmanın muhakeme yönünün ağır bastığını vurgulamıştır¹⁴⁷. 6.12.2006 tarih 5560 sayılı Kanun'un¹⁴⁸ 45 inci maddesiyle uzlaşmaya ilişkin 5237 sayılı TCK 73 üncü maddesinin 8 inci fıkrası madde kapsamından çıkarılarak, uzlaşma hükümlerinin tamamıyla CMK'da düzenlenen bir kurum olması sağlanmıştır. Ayrıca 26.6.2009 tarihli ve 5918 sayılı Kanunla madde metnine “uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması halinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz” ibaresi eklenmiştir¹⁴⁹.

Uzlaştırma müessesesinden beklenen verimin alınamaması ve uygulamadaki sorunları da gidermek adına 24.11.2016 tarihinde kabul edilen ve Resmi Gazetenin 2.12.2016 tarih ve Sayı 29906 ile yürürlüğe giren 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu İle Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun kapsamında önemli değişiklikler yapılmış olup, bu kapsamda Adalet Bakanlığı Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde **Cezada Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı** ihdas edilmiştir.¹⁵⁰ Söz konusu kanunun Geçici 1 inci Maddesinde Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesine ilişkin yönetmelik bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde çıkarılır ve yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden itibaren en geç altı ay içinde uzlaştırmacı listeleri oluşturulur şeklindedir.

6763 sayılı Kanun'un Geçici 1 inci maddesinde; “(1) *Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesine ilişkin yönetmelik bu Kanunun yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde çıkarılır ve yönetmeliğin yürürlüğe*

¹⁴⁶ Nurullah Kunter / Feridun Yenisey/ Ayşe Nuhoglu, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2007, s.1212

¹⁴⁷ Centel /Zafer, age. s.451

¹⁴⁸ **RG**: 19.12.2006 tarih, 26381 sayılı **RG**'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁴⁹ **RG**: 9.7.2009 tarih, 27283 sayılı **RG**'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

¹⁵⁰ **RG**: 2.12.2016 tarih, 29906 sayılı **RG**'de yayınlanarak yürürlüğe girmiştir.

girmesinden itibaren en geç altı ay içinde uzlaştırmaçı listeleri oluşturulur. Adalet Bakanlığı tarafından bu listelere uygun uzlaştırmaçı görevlendirmesi amacıyla bir ilan yapılır. İlan yapıncaya kadar, Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesinde bu Kanunla yapılan değişiklik öncesinde öngörülen usule göre belirlenen uzlařtırmacılarđan görevlendirme yapılmasına devam olunur ve bu uzlaştırmacılar görevlerini tamamlar.” hükmü yer almaktadır. Yeni düzenleme kapsamında uygulamaya ilişkin yönetmelik geç de olsa 05/08/2017 tarih ve 30145 sayılı Resmi Gazetede “Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliği” şeklinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu yönetmeliğe çalışmamızın ekler kısmında yer verilmiştir.

B. Uygulama

02/12/2016 tarihli ve 29906 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 9 ncu maddesiyle 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinde, 34 ve 35 nci maddeleriyle de 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 ve 254 üncü maddelerinde değişiklik yapılmıştır.

Yapılan kanun değişikliği kapsamında; önödeme, kamu davasının açılmasının ertelenmesi ve uzlaştırma gibi cezada alternatif usullerin etkin bir şekilde uygulanmasını sağlamak, görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak, cezada alternatif usuller konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak, ulusal veya uluslararası nitelikte bilimsel toplantılar düzenlemek, bu nitelikteki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek, ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapmak, görev alanına giren istatistiklerin derlenmesi ve yayımı konusunda Bakanlığın ilgili birimleriyle iş birliği halinde çalışmak, ceza mevzuatı ile Bakanlığa verilen alternatif usullere ilişkin görevleri yerine getirmek üzere Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde “**Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı**” kurulmuştur.

6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunun 9 uncu maddesi ile de 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 9 uncu maddesinde değişiklik yapılmak suretiyle, Ceza İşleri Genel Müdürlüğünün görevleri arasına ceza muhakemesinde alternatif uyuşmazlık çözüm usullerinin geliştirilmesi ve etkin uygulanması amacıyla çalışmalar yapmak görevi de eklenmiş ve bu Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı kurulmasına yönelik düzenlemeye de yer verilmiştir.

2992 sayılı Kanunun 9 uncu maddesinde Başkanlığın görevleri aşağıdaki şekilde sayılmıştır;

- 1- Önödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi alternatif usullerin etkin şekilde uygulanmasını sağlamak,
- 2- Görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak,
- 3- Uzlaştırımcı temel eğitimine ilişkin usul ve esaslar ile eğitim verecek kurum ve kuruluşların niteliklerini belirlemek ve bunlara izin verilmesini Bakanlığına onayına sunmak, bu kurum ve kuruluşları listelemek ve elektronik ortamda yayımlamak,
- 4- Uzlaştırımcı eğitimi sonunda yapılacak sınavın usul ve esaslarını belirlemek ve sınavları yapmak,

5- Uzlaştırmacı siciline kabule ilişkin usul ve esasları belirlemek, uzlaştırmacıların sicile kabulüne ve sicilden çıkarılmasına karar vermek, sicile kayıtlı uzlaştırmacıları, görev yapmak istedikleri Cumhuriyet başsavcılıklarına göre listelemek,

6- Uzlaştırmacılara verilecek dosyaların tevzi esasları ile aylık olarak verilebilecek azamî dosya sayısını belirlemek,

7- Uzlaştırmacıların denetimine ve performansına ilişkin usul ve esasları belirlemek,

8- Alternatif usuller konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak,

9- Ulusal veya uluslararası düzeyde bilimsel toplantılar düzenlemek, bu nitelikteki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek,

10- Görev alanına giren istatistiklerin derlenmesi ve yayımı konusunda Bakanlığın ilgili birimleriyle iş birliği halinde çalışmak,

11- Görev alanıyla ilgili kamu ya da özel kurum veya kuruluşlarda işbirliği yapmak,

12- Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesini hazırlamak.

Yapılan yeni düzenleme ile uzlaştırma kurumuna getirilen yenilikler ve amaçlanan hedefi;

1) Tüm Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesinde uzlaşma bürolarının kurulması,

2) şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması halinde, dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi,

3) Büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacının taraflara uzlaşma teklifi yapması,

4) Etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçların uzlaşma kapsamına alınması,

5) Uzlaşma kapsamındaki suç sayısının artırılması,

6) Uzlaştırmacıların nitelikli olarak eğitim alıp başarılı olmaları halinde görev almaları,

şeklinde sıralayabiliriz.

Söz konusu düzenleme ile uzlaştırma kurumunun uygulama alanı genişletilmiş, soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olan suçların yanı sıra şikâyete bağlı olup olmadığına bakılmaksızın uzlaştırma yoluna gidilebilecek suçların sayısı artırılmış, tehdit (106/1m.), hırsızlık (141m.), dolandırıcılık (157m.) suçları gibi suçlar da uzlaşma kapsamına dahil edilmiş, etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlara ilişkin sınırlama da kaldırılmıştır. Kapsam bakımından yetişkinlerle çocuklar arasındaki mevcut eşitlik çocuklar lehine bozularak, uzlaşma kurumunun kapsamı suça sürüklenen çocuklar için genişletilmiştir. Olayın faili yaşı küçük çocuk ise; kapsamdaki suçlara ilave olarak üst sınırı üç yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlar bakımından da uzlaştırma yoluna yeni düzenleme ile gidilebilecektir.

Kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması halinde dosya, Cumhuriyet savcısı tarafından Cumhuriyet Başsavcılıkları bünyesinde kurulan uzlaştırma bürosuna gönderilecek, büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacılar taraflarla iletişime geçerek uzlaştırma teklifi ve işlemlerini gerçekleştirecek, uzlaştırma sonucu düzenleyeceği uzlaştırma raporunu uzlaştırma bürosuna sunacaktır. Uzlaştırma süreci sonunda soruşturma dosyaları uzlaştırma bürosunda görevli uzlaştırma savcısı tarafından sonuçlandırılacaktır. Yeni düzenlemede Cumhuriyet savcısı ile kolluk görevlisi uzlaştırma teklifinde bulunmayacak. Uzlaştırma teklifini de büro tarafından görevlendirilen uzlaştırmacı yapacaktır.¹⁵¹

Uzlaştırma hükümlerinin düzenlendiği CMK'da mağdurun zararının giderimi konusunda bir açıklık yoktur. Fail ile mağdur, suçtan ortaya çıkan maddi veya manevi zararın kısmen veya tamamen giderilmesi şartıyla bir anlaşmaya varabilir. Fail, mağdura bir miktar para ödeyebileceği gibi, eski halin iadesi yoluyla zararın aynen tazmini, mağdurun yanında ücretsiz çalışmak, hayır amaçlı kuruluşlara bağış yapmak, mağdurdan özür dileyerek de mağdurun zararını veya tatminini sağlayabilir.¹⁵²

Uzlaştırma sonucunda uzlaşma sağlanmış ise şüphelinin edimini defaten yerine getirmesi halinde, soruşturma aşamasında “kovuşturmaya yer olmadığı” kovuşturma aşamasında ise “davanın düşmesi” kararı verilir. Edimin yerine getirilmesi ileri bir tarihe bırakılmış, taksitli bağlanmış veya süreklilik arz ediyor ise, soruşturma aşamasında “kamu davasının açılmasının ertelenmesine” kovuşturma aşamasında ise “hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verilir. Uzlaştırmacıya ödenecek ücret de dahil olmak üzere, uzlaştırma giderleri CMK 324 üncü madde kapsamında yargılama giderlerinden sayılmaktadır. Uzlaşmanın gerçekleşmemesi halinde ise, uzlaştırma giderleri Devlet Hazinesinden karşılanacaktır¹⁵³.

Mahkeme tarafından gerçekleştirilen uzlaştırmada da uzlaştırma işlemleri 253 üncü maddede belirtilen esas ve usullere göre yapılacaktır. Soruşturma evresinden farklı olarak tarafların uzlaşması halinde, uzlaşma defaten gerçekleşiyorsa “davanın düşmesine” zamana bağlanmış ise “hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına” karar verilecektir.

Birden çok fail bulunması halinde yapılacak uzlaşmada ise aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda ancak uzlaşan taraf uzlaşmadan yararlanabilecektir. Şüpheli ya da sanık tarafından uzlaştırma

¹⁵¹Abdualmuttalip Zararsız, “Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Diğer Alternatif Çözüm Yöntemleri” **Akademik Teklif Hukuk ve İdari Bilimler Dergisi**, Yıl 2016, Sayı 5, Cilt 3, age. s. 110.

¹⁵² Özbek M. age. s.791.

¹⁵³ Şahin/Özgenç/Sözür, age. s.763.

kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmesi halinde uzlaştırma yoluna gidilmemesi, kast ve eyleminin bir bütün halinde değerlendirilmesinin bir sonucu olarak karşımıza çıkmaktadır.¹⁵⁴

6763 sayılı Kanun kapsamında uzlaşma hükümlerinin daha etkin ve verimli uygulanabilmesi açısından son derece önemli ve kapsamlı değişiklikler yapılmıştır. Bu değişikliklerin sisteme pozitif yönde katkı vereceği ayrıca uzlaşma kurumundan beklenen verimin alınarak onarıcı adalet kapsamında tüm tarafların kazançlı çıktığı bir sistemin Türk yargısında etkin şekilde uygulanmasına vesile olacağı kanaatindeyiz.

¹⁵⁴ Zararsız,age. s. 111.

III. UYGULAMADAKİ AKSAKLIKLARA YÖNELİK ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

A. Genel Bakış

Türk yargı sisteminin karşılaştığı en önemli sorunlardan birisi de mahkemelerin aşırı iş yükü altında oluşudur. Alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemlerinin ortaya çıkmasına neden olan etkenler arasında bulunan adaletin gecikmesi ve davaların uzun sürmesi dünyada olduğu kadar ülkemizde de başlı başına bir sorundur. Mahkemelerin bu aşırı iş yükü, mahkemelerin pek çok uyuşmazlıkla gereksiz yere uğraşmasına ve bu yüzden esas görevlerinin yerine getirilmesi için yeterli zaman bulamamalarına yol açmaktadır¹⁵⁵. Artan iş yükünün yanında alt yapı ve personelin de yetersiz kalışı, maddi gerçeğe en kısa zamanda ve doğru olarak ulaşılmasını engellemekte, suç sonrası oluşan mağduriyetlerin ve zararın daha yoğun hissedilmesine sebebiyet vermektedir¹⁵⁶. 2005 yılında Türk hukuk Sistemimize giren uzlaştırma müessesesi ile bir nebze olsa adliyelerin artan iş yükünün hafifletilmesi amaçlanmıştır.

Uzlaştırma esas olarak Anglo-Amerikan hukukuna özgü bir kurumdur. Bu sistemde fail ile devlet arasında bir pazarlık faaliyeti söz konusudur. Savcı ile sanık müdafii isnat edilecek suç konusunda iddia pazarlığı yaparlar; sanık suçunu kabul ederse, hangi nitelemeden dolayı dava açılacağı konusunda savcı ile müdafii anlaşır. Sanık kendisinin de kabul ettiği nitelemeye uygun suçtan dolayı duruşma yapılmadan mahkûm edilir. Mahkeme sadece cezayı belirler. Kara Avrupası'nda uygulanan uzlaşmada ise şüpheli veya sanığın, mağdur veya SZG'nin zararlarını gidermesi söz konusudur. İddia pazarlığı yapılmaz fail ile mağdurun anlaşması önemlidir¹⁵⁷.

Türk hukuk sistemimizde yer bulan uzlaştırma kurumu da Kara Avrupası'nda uygulanan fail-mağdur uzlaşması kapsamında kendine yer bulunmuştur. Mevzuatımıza 2005 yılında girmiş olan bu müessese, Amerika ve Avrupa'daki ülkelere göre son yıllarda ciddi bir gelişme gösterememiş, beklentileri karşılayamamıştır¹⁵⁸. Ancak yargı sistemindeki sorunları en aza

¹⁵⁵ Özbek M. , age. s.619.

¹⁵⁶ Özbek V. , age. s.861.

¹⁵⁷ Centel/Zafer, age. s.449.

¹⁵⁸ Özbek M. , age. s.624.

indirmek için bu kurumun vazgeçilmez olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Bu kapsamda uzlaştırma müessesesinin etkin şekilde sistem içerisinde yer alması için yapılan kanun ve yönetmelik çalışmasının uygulamaya olumlu yansıtacağı ve uzlaştırmadan beklenen verimin eskiye nazaran daha etkin bir şekilde alınacağı kanaatindeyiz. Zira yapılan yeni düzenlemeler ekseriyetle sisteme yöneltilen eleştirilerin dikkate alınması ve bu kapsamda kanuni düzenlemelerin yapılması ile uygulamadaki aksaklıklara çözüm odaklı yaklaşılmasının bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır.

B. Öneriler

Uzlaşma kurumunun daha etkin bir hale getirilebilmesi için neler yapılabileceği konusunda farklı bakış açıları mevcuttur. Bir görüşe göre sorun, uzlaşma kurumunun yapısından kaynaklanmaktadır. Kara Avrupası uygulaması olan fail-mağdur uzlaşma sisteminin yerine Anglo-Amerikan sistemine özgü fail-devlet arasında gerçekleşecek bir pazarlık sisteminin sorunları çözeceği, mevcut sistemdeki tıkanıklığın bu sayede aşılabileceği savunulmaktadır¹⁵⁹. Çözümü sistem değişikliğinde aramanın fayda vermeyeceği kanaatindeyiz. Zira sistemin sorunlu olduğunu iddia ediyorsak, Kara Avrupası'ndaki pek çok ülkede başarı ile uygulanan uzlaşma müessesesini görmezden geliyoruz demektir.

Türk yargısı uyuşmazlıkların yargı dışı yollarla çözülmesi kültürüne sahip olmakla beraber, alternatif uyuşmazlık çözüm yollarının kurumsallaşması ve yaygın bir şekilde uygulanması fikrine yabancıdır¹⁶⁰. Uzlaştırma faaliyeti kişisel özellikler gerektirmekte olup, belli bir organizasyon çerçevesinde gerçekleştirilmelidir. Buna göre aracılık yapacak kurumlar oluşturulmalı, bu kurumlar günün her saati ve her yerde faaliyet göstermelidir¹⁶¹. Kanaatimizce sırf bu iş için adliyelerde uzlaştırma komisyonları kurulmalı, profesyonel ve teknik alt yapı sağlanarak uzlaştırma müessesesinin bağımsız ve etkili bir şekilde işlemesi sağlanmalıdır. Uzlaşmanın bu şekilde sağlanamaması halinde soruşturma ve kovuşturma evrelerine geçilmelidir.

Uzlaştırma müessesesinin etkin şekilde uygulanması amacıyla yapılan kanun ve uygulamaya ilişkin yönetmeliğin yürürlüğe girmesinden önce sisteme yöneltilen bir takım eleştirilere aşağıda yer verilmiştir.

-Olayın hemen ardından sığağı sığağına uzlaşma teklifinde bulunulmamalıdır. Çünkü olayın ilk saatlerinde veya günlerinde taraflar birbirlerine çok acımasız, kin ve nefretle bakmaktadırlar. Bu aşamada yapılacak uzlaşma teklifinin taraflarca reddedilmesi oldukça yüksektir.

-Uzlaştırımcı olarak görevlendirilecek kişilerin, saygın, sözü dinlenir kişiler olmasına ve insan ilişkileri açısından yeterli donanıma sahip kişilerden olmasına azami özen gösterilmelidir.

¹⁵⁹ Yurtcan, age. s.668.

¹⁶⁰ Özbek M., age. s.624.

¹⁶¹ Özbek V., age. s.818 dn.80.

-Uzlaştırmanın mahiyeti ve uzlaşmayı kabul veya reddetmesinin hukuki sonuçları, muhatabın anlayacağı nitelikte ve açıklıkta olmalı, ayrıca muhataba yazılı olarak da verilmelidir. Şüphelilerin suçlandığı suçla ilgili olarak alması muhtemel en üst cezalar, ileride muhatap olacak olduğu maddi ve manevi tazminatlar, duruşmalara gidip gelme, mahkeme masrafları ve avukatlık ücretleri abartılı olmasa bile uzlaşmaya zihnen zorlayacak şekilde kendilerine bildirilmeli, benzer bildirim mağdura da yapılmalıdır¹⁶².

-Kanun uzlaşma teklifinde bulunulmasından itibaren kararın üç gün içinde bildirilmemesi halinde uzlaşma teklifinin reddedilmiş sayılacağını kabul etmiştir. Bu sürenin çok kısa olduğu nazara alınarak toleranslı davranılmalı, mazeretler kabul edilmelidir. İlgililerin zaman kazanmalarına göz yumulmalıdır. Hatta bu sürenin yedi güne çıkarılmasında yararlı olacağı belirtilmektedir¹⁶³.

-Bunların yanında belki de en önemlisi asıl uygulayıcılar olan Cumhuriyet savcılarının bu müessesenin faydalarına inanmaları ve uzlaşma için ekstra çaba sarf etmeleri gerekir. Bunun için de Teftiş yönetmeliğinde değişiklik yapılarak Cumhuriyet savcılarının uzlaştırmadaki başarı performansları, sonuçlandırdıkları işler artı puanla ayrıca değerlendirmeye tabi tutulmalı. Hatta bu işi ciddiye alıp uygulayan Cumhuriyet savcıları maddi ve manevi olarak ödüllendirilmelidir¹⁶⁴.

-Uzlaşma teklifinin kolluk tarafından yapılmasının doğru olmadığı, olayın sıcaklığıyla kollukta yaptırılan uzlaşmanın çoğunlukla sonuçsuz kaldığı göz önüne alındığında uzlaştırma faaliyetlerinin bu konuda eğitilmiş kişiler tarafından yapılmasının uzlaştırma oranlarını arttıracığı söylenebilir.

Mevcut sistemdeki değişikliklerden önce sisteme yöneltilen eleştirilerden bazılarını yukarıda belirttik. Yeni düzenlemeler ile bu eleştirilerin büyük bir kısmı ortadan kalkacağı gibi uzlaştırma kurumunun etkin şekilde uygulanmasına da yardımcı olacaktır.

¹⁶² Mustafa Albayrak, **Ceza Muhakemesi Kanunu Öz Kitap**, 3.Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2010,s.363.

¹⁶³ Albayrak, age, s. 363.

¹⁶⁴ Şahin, age. s.780, Albayrak, age. s.363.

Şimdi de yapılan yeni düzenlemelerin sisteme katacağı artıları ve eksileri maddeler halinde aşağıda ele almaya çalışacağız.

1. Yapılan Kanun değişikliği ile CMK'da düzenlenen uzlaşma kurumunun ismi uzlaştırma olarak değiştirilmiştir. Yapılan işlemin uzlaştırma faaliyeti olduğu ve uzlaştırmacılar tarafından icra ediliyor olması da gözönüne alındığında söz konusu maddenin düzenlenme başlığının uzlaştırma olarak yer almasının doğru olduğu kanaatindeyiz. Ayrıca Kanun da düzenlenmemiş olsa da uzlaştırma, uzlaşma ve uzlaştırmacı ifadelerinin ne anlam içerdiği ilgili yönetmelikte açıklanmıştır.

2. Kimlerin uzlaştırmacı olacağı Kanununun 253/24 üncü maddesinde ve ilgili yönetmeliğin tanımlar maddesinin 4/I fıkrasında yer almaktadır. Bu düzenleme ile uzlaştırmacı olarak Cumhuriyet savcısının onayı ile görevlendirilen avukat veya hukuk öğrenimi görmüş kişiler uzlaştırmacı olarak atanacaktır. Yönetmeliğin geçici 1 inci maddesine göre de uzlaştırmacılar tespit edilene kadar eski usulde görev alan uzlaştırmacılar işlemlerine devam edecektir. Uzlaştırma faaliyeti bir nevi barıştirma, sulh olma, tarafları ortak bir payda da buluşturmayı amaçlayan, insani değerlerin ve davranışların taraflar üzerinde etkin rol oynayacağı bir müessese olduğu için sadece hukuk eğitimi almış olanların uzlaştırma faaliyetlerini icra etmesi bizce yeterli değildir. Özellikle insan psikolojisini bilen bu kapsamda eğitim almış, kendini yetiştirmiş kişilerinde uzlaştırma faaliyetlerinde etkin rol alabileceği kanaatindeyiz. Zira uzlaştırma faaliyetleri sırasında uzlaştırmacıda aranacak olan basit hukuk bilgisinin uzlaştırmacı eğitimlerinde kişilere verilebileceği kanaatindeyiz.

3. Uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için mağdur ya da suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması gerektiği yönetmeliğin 7/1 inci fıkrasında düzenlenmiştir. Bu kapsamda mağdur ya da suçtan zarar görenin kamu tüzel kişisi olması durumunda uzlaştırma faaliyetleri yapılamayacaktır. Ancak Yargıtay vermiş olduğu yerleşik kararlarında kamu görevlisine karşı direnme suçunda suça sürüklenen çocuklar yönünden suç mağdurunun ilgili kolluk görevlisi yani gerçek kişi olduğunu esas olarak verdiği kararlarda uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasını esas almıştır.¹⁶⁵

¹⁶⁵ Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2008/7520 E. 2010/78 K. "Sanığın, suç tarihinde 15 yaşını tamamlayıp 18 yaşını bitirmediği gözetilerek, 5560 Sayılı Yasa ile değişiklikten önce yürürlükte bulunan 5395 ÇKK 24. maddesinde ayrıksı bir hüküm bulunmaması ve suç mağdurunun gerçek kişi olması karşısında görevliye direnme eylemi nedeniyle öncelikle uzlaşma hükümleri uygulanarak sonucuna göre bir karar verilmesi gerekirken yasal olmayan yetersiz gerekçe ile uzlaşma işlemi yapılmaması",

5237 sayılı TCK'nın 265 inci maddesinde düzenlenen görevi yaptırmamak için direnme suçunun kamu idaresinin güvenilirliğini ve işleyişine karşı suçlar bölümünde düzenlenmiş olması sebebiyle bu suçun uzlaştırma kapsamında değerlendirilemeyeceği ve kolluk görevlilerinin kamu tüzel kişiliğine yönelik gerçekleştirilen eylem karşısında mağdur sıfatını alarak uzlaştırma faaliyetlerinde yer almasının bir nev'î menfaat aracı olarak kullanılabilmesi eleştirisi uygulamada yöneltiyor olsa da¹⁶⁶, kanaatimizce Yargıtay'ın uygulamasının doğru olduğu zira kamu görevlisine karşı görevi yaptırmamak için direnme suçunun seçimlik hareketli suçlardan olduğu, suçun mağduru kamu görevlileri iken suçtan zarar gören ise kamu idaresidir. Bu hali ile görevi yaptırmamak için direnme suçları da uzlaştırma sınırları içerisinde kaldığı müddetçe uzlaştırma faaliyetlerinde uygulanması gerektiği kanaatindeyiz.

4. Etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçların uzlaşma kapsamına alınması ve uzlaşma kapsamındaki suç sayısının artırılması uzlaşma müessesesine yöneltilen eleştirilerin olumlu bir tezahürü olarak Kanunda kendisine yer bulmuştur. Bu kapsamda tehdit (madde 106,1 inci fıkra), hırsızlık (madde 141), dolandırıcılık (madde 157) gibi suç tiplerine ek olarak etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar da uzlaşma kapsamına alınmıştır. Yapılan değişiklikler ile fail tarafından işlenen suçun kamu otoritesi ve kamu zararından çok mağduru doğrudan etkileyen suç tipleri olması ve fail ile mağdur ya da suçtan zarar görenin uzlaştırma faaliyetlerine katılması ile sağlanacak uzlaşmanın onarıcı adalet kapsamında toplumdaki sosyal barışı tesis edeceği bizce de değerlendirilmektedir. Ancak Kanun da hırsızlık (madde 141) suçunun uzlaştırma kapsamına alınmış olmasına rağmen suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi (madde 165) suçunun uzlaştırma kapsamı dışında tutulması kanaatimizce bir eksiklik olarak değerlendirilmektedir. Zira hırsızlık suçunun toplumda yarattığı infial ile suç eşyasının satın alınması veya kabul edilmesi suçunun yarattığı etki bir değildir. Hırsızlık suçunun failine uzlaştırma müessesesinin uygulanması uzlaşma halinde fail lehine bir durumdur. Uygulamada oldukça fazla

Bknz.Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 2012/13408 E. 2013/1665 K., Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2009/9-259 E., 2010/47 K.

¹⁶⁶ **Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2009/9-259 E., 2010/47 K. Aksi görüş** “ Kamu görevlisine karşı görevini yapmasını engelleme suçu 5237 sayılı TCK'nın 4. Kısım Millete ve Devlete Karşı Suçların 1.bölümünde (Kamu İdaresinin Güvenilirliğine ve İşleyişine Karşı Suçlar) yer almış olup, düzenleniş amacı kamu otoritesini sağlamaya yöneliktir. Memura hakaret suçundan zarar gören şahıslar olduğu halde memura direnme suçunda zarar gören kamu görevlileri değil, kamu otoritesi dolayısıyla da Devlettir. Mağdurun tüzel kişilik olan Devlet olması sebebiyle de mağdur tekdir.

karşımıza çıkan ve faili ile mağdurunun uzlaşmasının hırsızlık failine oranla daha kolay olduğu bu suç tipinde uzlaştırma faaliyetlerinin uygulanmasının suç eşyasının satın alınması suçunda aranan ve ispatının oldukça zor olduğu kast unsurunda önüne geçeceği ve çoğunlukla beraat ile sonuçlanan bu suç tipinde mağdur ile fail uzlaşarak mahkeme safhasına gitmeden tüm tarafların lehine olan bir çözüm ile anlaşmazlığın sonlandırılacağını düşünmekteyiz.

5. CMK’da yer alan ve uzlaştırma kapsamına giren suç tiplerinden olan kasten yaralama (üçüncü fıkra hariç, madde 86) suçunun uygulamada bir takım eksiklikleri karşılamadığı, her ne kadar madde düzenlemesinde 86/3.a maddesinde düzenlenen “Kasten yaralama suçunun; a) Üstsoya, altsoya, eşe veya kardeşe karşı” işlenmesi halinde kanun koyucu tarafından uzlaştırma kapsamına alınmamış ise de, bu suç tipinin uzlaştırma kapsamına alınabileceği kanaatindeyiz. Zira uygulamadan örnek vermek gerekirse terbiye amacıyla ya da ıslah etmek için bazen ebebeynler çocuklarına yönelik basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek hatta sağlık yönünden bir problem oluşturmayacak eylemlerde bulunabilmektedirler. Mevcut uygulamalarda bu suç tipinin şikayete bağlı olmaması ve uzlaştırma kapsamına da alınmamış olması sebebiyle aile içinde bir huzursuzluk olmamasına rağmen çoğunlukla suçun failine ceza verildiği ve bu cezanın aile üzerinde etkisinin daha büyük sonuçlara yol açtığı görülmektedir. Bunun yanında yine uygulamada bir çok örneği olan üvey anne ya da üvey babanın çocuklarına yönelik şiddet eylemleri aralarında “altsoy-üstsoy” ilişkisi bulunmaması sebebiyle¹⁶⁷ uzlaştırma kapsamında yer aldığı ve çocukların üvey anne ya da üvey babasından şikayetçi olmasına rağmen uzlaştırma faaliyetlerinin kanuni temsilcisi olan annesi ya da babası tarafından gerçekleştiriliyor olması sebebiyle çoğu kez uzlaştırmanın sağlanması neticesinde fail olan üvey anne ya da baba ceza yargılamasına muhatap olmamaktadır. Her iki örnekte görüleceği üzere öz çocuğuna yönelik basit bir eylemde bulunan anne baba ceza alırken, üvey anne ya da babanın kendi altsoy olmayan çocuğa yönelik bilinçli eylemleri ceza yargılamasına konu olmayabilmektedir. Kanun koyucunun yapacağı düzenleme ile bu suç tipinde kasten yaralama eyleminin niteliğini de dikkate alarak basit tıbbi müdahale ile giderilebilecek yaralanmalarda uzlaştırma müessesesinin uygulanmasının daha doğru olacağı kanaatindeyiz.

¹⁶⁷ Yargıtay Ceza Genel Kurulu’nun 30/05/1988 tarih ve 8-177/238 sayılı Kararlarında usul ve furu (üstsoy-altsoy) hısımlığı, biri diğerinin sulbünden gelenler arasındaki hısımlık olarak gösterilmiştir. Üvey ana veya üvey evlat ise, üstsoy-altsoy kapsamına girmemektedir.

6. 6763 sayılı Kanunun 34 üncü maddesi ile uzlaştırma kurumunda yapılan değişiklik ile artık Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine kolluk görevlileri uzlaşma teklifinde bulunamayacaktır. Bu durum oldukça önemli bir gelişmedir. Önceki uygulamalarda sisteme yönelik en büyük eleştiri uzlaşma teklifini kolluk tarafından yapıyor olması idi. Olayın sıcaklığı geçmeden taraflara kolluk tarafından uzlaşma teklifinin yapıldığı ve doğal olarak tarafların uzlaşmaya yanaşmamaları ile uzlaşmadan istenilen netice alınamıyordu. Yapılan yeni düzenleme ile artık soruşturmaya konu suçun uzlaşmaya tabi ve kamu davası açılması için yeterli şüphenin bulunması halinde, dosya Cumhuriyet başsavcılıkları nezdinde kurulan uzlaştırma bürosuna gönderilecek ve büro tarafından eğitim almış uzlaştırmacılar ile uzlaştırma faaliyetleri gerçekleştirilecektir. Bu düzenleme ile uzlaştırma müessesesinin daha etkin ve verimli bir şekilde uygulanacağı, sistemin profesyonelleşeceği ve uzlaştırma kurumundan beklenen verimin alınacağı kanaatindeyiz.

7. 5 Ağustos 2017 tarihli Resmi Gazete’de yayınlanarak yürürlüğe giren Ceza Muhakemesinde Uzlaştırma Yönetmeliğinin genel hükümler başlıklı 7 nci maddesinin 4 üncü fıkrasında Kanunda yer almayan bir düzenlemeye yer verilmiştir. Söz konusu yönetmelikteki düzenlemede *“birden fazla suç olmasına rağmen kanunda tek ceza öngörülen hallerde her suç için ayrı ayrı uzlaştırma yapılır.”* Bu hükmün özellikle TCK’da yer bulan ve uygulamada çok sık karşılaştığımız 89/4 hükmünün uygulanmasında önemli bir yer tutacaktır. Bizce de yerinde olan bu hükme kanunda yer verilmeyip yönetmelik ile düzenlenmesi bir eksikliklerdir. Bu husus uygulamada ispat açısından sorunlara da yol açabilecektir. Örnek vermek gerekirse bir trafik kazası neticesinde birden fazla kişinin yaralanması halinde failin uzlaştırmadan yararlanabilmesi için CMK’nın 253/7 nci maddesi uyarınca mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir. Mağdurlardan birinin dahi uzlaşmayı kabul etmemesi halinde uzlaştırmanın sonuçsuz kalacağı kanunda ki düzenlemeden anlaşılmaktadır. Ancak bu kanuni düzenlemeye yönetmelikle bir istisna getirilmiş ve yönetmeliğin 7/4 fıkrasındaki düzenleme kapsamında fail örneğimizdeki olayda mağdurların hepsi ile değil uzlaşmayı kabul eden mağdurlar ile de uzlaştırma yapabilecektir. Fail açısından uzlaşmak isteyen mağdurlar ile uzlaşma yaparak ceza yargılamasında kendi lehine bir durum yarattığı gibi mağdurla yaptığı anlaşma neticesinde hukuki açıdan tazminat talepleri ile de karşılaşmamış olacaktır. Ancak uygulamada mağdurların bir kısmının uzlaşmak isteyip, bir kısmının uzlaşmak istememesinin ispat açısından

sorunlar oluşturacağı zira uzlaşma müzakerelerinin gizli olması ve uzlaşmayı kabul eden mağdurun tanık sıfatıyla dinlenememesinin ispat açısından sorunlar doğuracağı iddia ediliyor ise de, kanaatimizce yeni kanun değişikliği bu çekinceyi ortadan kaldıracaktır. Zira uzlaşma kapsamına giren bir suç için öncelikle Cumhuriyet savcısı kamu davasının açılmasını gerektirecek yeterli şüpheyi ortaya çıkarabilmek adına delilleri tam olarak toplayacaktır. Bu kapsamda örnek olayda taksirle yaralama suçuna karışmış tüm fail ve mağdurların savcılıkça beyanları alındıktan sonra uzlaştırma müessesesinin uygulanması için dosyayı uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısına gönderecektir (CMK 253/4). Bu haliyle uzlaştırma faaliyetlerine girişilmeden önce ispat açısından önemli görülecek beyanlarda toplanmış olacaktır.

8. CMK 253/3-son fıkrasında yer aldığı üzere *“uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olması halinde de uzlaşma hükümleri uygulanmaz”* hükmünün uzlaşmanın uygulama alanını oldukça daralttığı kanaatindeyiz. Zira fail tarafından mağdura yönelik gerçekleştirilen fiiller ceza hukukumuzda farklı farklı suç tiplerini içinde bulundurabilir. Örneğin fail tarafından mağdura yönelik gerçekleştirilen silahlı tehdit ve hakaret suçunda, hakaret suçunun uzlaşma kapsamına girmeyen tehdit suçuyla bir işlenmesi nedeniyle bu suç yönünden uzlaştırma müessesesinin uygulanmaması failin olduğu kadar mağdurun da zararlıdır. En basit şekli ile fail mağdur ile uzlaşarak hakaret suçundan ceza alma ihtimalini bertaraf ettiği gibi ileride tazminat riskini de bertaraf etmiş olacaktır. Yine mağdur yönünden ise failin cezalandırılmasından çok uzlaştırma sonunda failin mağdur tarafından belirlenen edimi yerine getirmesi ile mağdurun kişisel tatmini failin ceza yargılamasından alacağı cezadan içerik olarak daha etkin olabilecektir. Yeni yönetmeliğin (madde 8/5) ve (madde 10/3) fıkraları birlikte ele alındığında kanun koyucununda bu konudaki düşüncesinin değişebileceği kanaatindeyiz. Zira yönetmeliğin 10/3 fıkrasındaki düzenlemede *“uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmeye başlanmış olduğu ve kapsama girmeyen suç hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararının verildiği hallerde dosya, bu karara karşı itiraz süresinin geçmesi veya itirazın reddedilmesi üzerine büroya gönderilir”* hükmünden de anlaşılacağı üzere, uzlaştırma kapsamına girmeyen suçun takipsizlik ile neticelenmesi halinde diğer suç yönünden uzlaştırma faaliyetleri yönetmelik gereği icra edilebilecektir. Bu da bizim düşüncemizin haklılığına karine oluşturmakta ve uzlaştırma kapsamına girmeyen suçun uzlaştırma kapsamına giren suç ile birlikte işlenmesi halinde uzlaştırma kapsamına giren suç

yönünden uzlaştırma faaliyetlerinde bulunabileceği ve kanunda bu yönde düzenleme yapılabileceği kanaatindeyiz.

9. Eski kanunda çokça eleştiri alan ve uygulamada uzlaşma kurumundan beklenen verimin alınamamasına en önemli etken olarak gösterilen kolluk tarafından yaptırılan uzlaşma teklifinden vazgeçilmiş olup, özellikle olayın sıcaklığı ile taraflara uzlaşma teklifinde bulunulmasının uzlaşmanın olumsuz sonuçlanmasına sebebiyet verdiği eleştirileri kanun ve yönetmelikte yer bulmuş, yapılan değişiklikler ile (madde 253/4) Cumhuriyet savcısı veya talimatı üzerine adli kolluk görevlisinin uzlaşma teklifinde bulunması hükmü kaldırılmıştır. Bir diğer yenilik olarak yönetmelikte **“Serinleme Süresi”** olarak nitelendireceğimiz ve ilgili yönetmeliğin madde 12/5 fıkrasında düzenlenen *“uzlaşma teklifi suçun işlendiği tarihten itibaren bir aylık süre geçmeden yapılamaz”* hükmü yer almaktadır. Artık taraflara olayın sıcaklığı ile uzlaşma teklifinde bulunulamayacak ve tarafların bir nevi serinlemesi olayın sıcaklığından kurtularak uzlaştırma faaliyetlerine katılmaları sağlanarak daha çok uzlaşma sağlanacağı açıktır. Ancak serinleme süresinin kişisel suçlarda bir ay olması makul iken, mal varlığına karşı suçlarda bu sürenin uzun olacağı kanaatindeyiz. Zira mal varlığına yönelik suçlarda serinleme süresinin daha kısa tutulabileceği, sürenin uzamasının özellikle bu suç türlerinde fail ile mağdur arasında zararın giderilmesi konusunda yapılacak uzlaştırma faaliyetlerine ters etki yapabileceği düşünülebilir. Bizce sürenin daha da aşağıya çekilmesi örneğin mal varlığına karşı suçlarda ya da etkin pişmanlık hükümlerinin uygulandığı suç tiplerinde 15 gün ile sınırlandırılması daha makul bir seçenek olarak düşünülebilir.

10. CMK 253/4 üncü maddesinde yer alan düzenleme ile uzlaştırmacı, uzlaştırma teklifini taraflara ilettikten itibaren 3 gün içinde taraflar kararını bildirmediği takdirde teklifi reddetmiş sayılır. Bu üç günlük sürenin uygulamada çok kısa olduğu ve bu sürenin uzatılması gerektiği yönünde eleştiriler yapıyor ise de, yeni yönetmelikte yer alan serinleme süresi ile tarafların 3 gün içinde iradelerini rahatlıkla ortaya koyabileceklerini düşünmekteyiz. Zira 3 günlük sürenin az olduğuna yönelik eleştiriler olayın sıcaklığı ile genelde kolluk tarafından yapılan uzlaşma tekliflerinin olumsuz sonuçlanmasına yönelik çözüm arayışlarının bir tezahürü olarak ortaya çıkmıştır.

11. Yeni yönetmelikte açık bir şekilde yer almasa da kanunun düzenlenmesine ve yönetmelikteki düzenlenen hükümler bir bütün olarak ele alındığında soruşturmaya konu suçun uzlaştırmaya tabi olduğu ve iddianame düzenlenmesi için yeterli şüphenin varlığı halinde Cumhuriyet savcısı dosyayı yönetmeliğin Ek-1 de yer alan gönderme kararı ile büroya gönderir. Bu işlem başsavcı veya görevlendireceği başsavcı vekilinin görüldü işleminden sonra uzlaştırma bürosunun tevzi havuzuna düşer. Uzlaştırma bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı kendisine gönderilen suçun uzlaştırma kapsamında olmadığı ya da kamu davası açılması için yeterli şüphenin tespitine yönelik, suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan deliller toplanmadan dosyanın büroya gönderildiğini tespit etmesi halinde yönetmeliğin Ek-2 de yer alan iade kararı ile dosyayı soruşturma bürosuna geri gönderir. Her ne kadar ilgili yönetmelikte soruşturma savcısı tarafından Ek-1 de yer alan gönderme kararı başsavcı veya görevlendireceği başsavcı vekili tarafından görüldü işlemine müteakip uzlaştırma bürosuna düşeceği ilgili yönetmeliğin 10/4 üncü maddesinde düzenlenmiş ise de, iade kararının başsavcı veya görevlendireceği başsavcı vekilinin görüldü işleminden sonra soruşturma bürosuna düşeceğine yönelik bir düzenleme yapılmamıştır. Ancak bu halde de aynı prosedürün işletilmesi gerektiği ve uygulamada gerek soruşturma savcısının gerekse de uzlaştırma savcısının gönderme ve iade kararları başsavcı tarafından görüldü işlemi yapılarak nihayete erdirilmelidir. Bunun yanında uzlaştırma bürosuna gelen ve uzlaştırma savcısı tarafından uzlaştırmacı atanarak uzlaştırma faaliyetlerine geçilmesi halinde ilgili dosyayı uzlaştırmacının neticesine göre uzlaştırma savcısı nihayete erdirecektir. Uzlaşmanın sonuçsuz kaldığı hallerde uzlaştırma savcısı fail hakkında elde ettiği deliller kapsamında iddianame düzenleyecektir. Düzenlenen iddianamenin mahkeme tarafından iade edilmesi halinde de dosyanın uzlaştırma savcısı tarafından nihayete erdirmesi gerektiği düşüncesindeyiz. Her ne kadar yönetmelikte bu husus yer almamış olsa da ilgili yönetmeliğin 21 ve 22 nci maddelerinde yer alan hükümlerin düzenleniş şekliyle kanun koyucunun iradesinin bu yönde olduğu ortaya çıkmaktadır.

12. Yeni yönetmeliğin 66 ncı maddesinde denetim görevlileri başlığı altında yapılan düzenleme ile uzlaştırmacı eğitim kuruluşlarının denetim işlerinde görevlendirilmek üzere Daire Başkanlığında yeterli sayıda denetim görevlisi istihdam edileceği belirtilmiştir. Ancak bu denetim görevlilerinin kimler olacağı ve niteliklerinin neler olacağı Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının insiyatifine bırakılmıştır. Kanaatimizce denetim görevlilerinin kimler olması gerektiğine yönetmelikte yer verilmesi

gerekirdi. Bunun uygulamaya bırakılması bazı sorunları da beraberinde getirecektir. Uzlaştırma müessesesi başlı başına içinde hukuk bilgisini barındırdığı gibi insan ilişkilerini de doğrudan ilgilendiren, tarafların iradelerinin yanında uzlaştırmacının katkısında uzlaştırmacının sonucuna doğrudan etki ettiği bir müessese olması nedeniyle uzlaştırmacı eğitimi veren kuruluşların denetimi de ehil kişilerce yapılmalıdır. Bu kapsamda adalet teşkilatı içinde yer alan ve denetimlerde de görevlendirilebilecek kişilerin hakim, avukat, hukuk eğitimi almış adalet uzman ve yardımcılarının yanında teşkilat içinde görevli psikolog, pedagog ve sosyal çalışmacılardan da yararlanılabileceği, denetimlerin kişi bazlı değil en az üç kişilik gruplar halinde yapılabileceği ve bu kapsamda eksikliklerin daha net tespit edilebileceği kanaatindeyiz.

13. Uzlaştırma prosedürünün uygulanabilmesi için tarafların sağ olmaları gerekir. Şüphelinin ölümü bir kovuşturma engelidir. Şayet uzlaştırma raporu düzenlenmeden şüpheli ölmüş ise bu durumda soruşturma evresinde takipsizlik kararı, kovuşturma evresinde mahkemece düşme kararı verilmektedir. Ancak uzlaştırma raporu düzenlenmiş ise mağdur veya SZG bu belgeye dayanarak ilamlı icra yoluna şüphelinin mirasçılara karşı başvurabilir. Zira uzlaştırma raporu İİK m.38 anlamında ilam niteliğinde bir belgedir ve edimin konusu özellikle mirasçılar tarafından ifa edilebilecek bir edimse mirasçılar bu edimi yerine getirmek zorundadırlar. Burada cezaların şahsiliği ilkesini ileri sürmek olanaksızdır. Zira uyuşmazlık ceza hukuku uyuşmazlığından çıkarak borçlar hukuku uyuşmazlığı biçimini almaktadır.

Mağdur veya SZG ölümü halinde ise şikayet hakkı mirasçılara geçmez. Şikayet hakkı, şahsa sıkı sıkıya bağlı haklardandır. Uzlaştırma raporunun düzenlenmesinden önce mağdurun ölmesi halinde Uzlaştırma Yönetmeliği m. 7/7 hükmü uyarınca soruşturma evresinde mağdur veya SZG ölümü halinde uzlaştırma işlemi sonlandırılacaktır. Uzlaştırma raporu düzenlendikten sonra mağdur ya da SZG ölmesi halinde, elde İİK m. 38 kapsamında ilam niteliğinde bir belge bulunduğundan mirasçılar bu belgeye dayanarak icra takibi başlatma hakları söz konusu olacaktır. Kovuşturma evresinde uzlaştırma usulü uygulanırken mağdurun öldüğü anlaşılırsa ilgili yönetmelikteki düzenleme gereği mağdurun ölmeden evvel katılan sıfatını alıp almadığı araştırılır. Mağdur katılan sıfatını aldıktan sonra ölmüşse bu durumda uzlaştırma işlemleri katılanın mirasçıları ile yürütülecektir. Mağdur katılan sıfatını almadan önce ölmüşse uzlaştırma işlemi sonlandırılacaktır.

İlgili yönetmelik düzenlemesinin uzlaştırmadan beklenen amaca hizmet etmediği düşüncesindeyiz. Zira soruşturma ve kovuşturma evresi yargılamada bir bütünlük arz etmektedir. Dolayısıyla kovuşturma evresinde taraflara tanınan bir hakkın soruşturma evresinde tanınmaması mağduriyetlere yol açabileceği gibi yargıya olan güvenide zedeleyecektir. Yukarıda da bahsedildiği gibi soruşturma evresinde mağdurun ölümü halinde mirasçılara uzlaştırma prosedürünün uygulanamayacağı zira şikayet hakkının şahsa sıkı sıkıya bağlı bir hak olduğu ve yönetmelikte de ölüm halinde soruşturma evresinde uzlaştırma evresinin sonlandırılacağı belirtilmiştir. Yani soruşturma evresinde mağdur failden şikayetçi olmuş ancak uzlaştırma teklifi kendisine yapılmadan ya da uzlaştırma faaliyetleri devam ederken ölmesi halinde uzlaştırmanın mirasçılara geçmeyeceği ve sonlandırılacağı belirtilmiştir. Ancak kovuşturma aşamasında mağdurun katılan sıfatını aldıktan sonra ölmesi halinde uzlaştırma faaliyetlerinin mirasçılar tarafından sürdürülebileceği yönetmeliğin kanuna yapmış olduğu atıfla açıkça anlaşılmaktadır. Mahkemelere katılma ise CMK m. 237 vd. maddelerinde düzenlenmiş olup, kısaca mağdurun ya da SZG'nin kovuşturma evresinin her aşamasında hüküm verilinceye kadar şikayetçi olduğunu bildirmesi ile gerçekleşmektedir. Tüm bu anlatılanlar ışığında kovuşturma evresinde şikayetçi olduğunu belirterek davaya katılan mağdurun ölmesi halinde uzlaştırma prosedürünün mirasçılar tarafından sürdürülebilmesi olanaklı iken, aynı durumun soruşturma evresinde failden şikayetçi olan ve uzlaştırma faaliyetlerine başlanmadan ya da devam ederken mağdurun ölmesi halinde uzlaştırmanın mirasçıları üzerinden devam etmesi gerekirken uzlaştırmaya son verilmesi kanaatimizce büyük bir eksiklik olarak ortaya çıkmaktadır.

14. CMK 253/16 ncı maddesinde “*uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.*” hükmü yer almaktadır. Uygulamada iddianamenin düzenlenmesi kavramı bazı sakıncaları beraberinde getirmektedir. Uzlaştırma müessesesi kural olarak soruşturma evresinde uygulanan bir sistemdir. Kanununun sistematığından de bu anlaşılmaktadır. Soruşturma evresinin sona erip kovuşturma evresinin başlaması iddianamenin mahkemece kabulü ile gerçekleşmektedir. İddianame düzenlendikten sonra tarafların uzlaştıklarını gösterir uzlaştırma belgesi ile Cumhuriyet savcısına başvurması halinde nasıl bir yöntem izleneceği mevcut düzenlemeden anlaşılmamaktadır. Bu halde uzlaştırmanın taraflar açısından yapılacak yargılamadan ve yargılama

sonunda verilecek hükümden daha kazançlı bir sistem olduğu düşüncesiyle kanaatimizce uzlaştırma hükümlerinin uygulanması gerekir. Cumhuriyet savcısının düzenlemiş olduğu iddianameden sonra uzlaştırma belgesi taraflarca dosyaya sunulduğunda bu halde iddianame Başsavcı veya görevlendireceği Başsavcı Vekili tarafından ilgili savcıya uzlaştırma hükümlerinin uygulanması amacıyla iade edilmelidir. Şayet iddianame görüldü işleminden sonra mahkemeye ulaşmış ve mahkemece iddianamenin kabul kararı verilmeden önce uzlaştırma belgesi dosyaya sunulmuş ise bu halde mahkeme usul ekonomisi ve tarafların lehine bir durum olduğunu gözeterek iddianamenin iadesi kararı vermelidir. Kaanatimizce mevcut kanuni düzenlemenin yetersiz olduğu ve “ İddianamenin düzenlendiği tarihe kadar” ibaresi “iddianamenin kabulü tarihine kadar” şeklinde düzenlenmesinin daha doğru olacağını düşünmekteyiz.

Kaanatimizce uzlaştırma prosedürüne ceza muhakemesinin her aşamasında gidilebilir. Avrupa Konseyi Bakanlar Komitesinin 1999 tarihli ve 19 sayılı “Ceza Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk” başlıklı tavsiye kararında da ceza meselelerinde arabuluculuğa ceza muhakemesinin her aşamasında başvurulabileceği belirtilmektedir. Bu nedenle ceza muhakememizde düzenlenen uzlaştırma müessesesinin hüküm verilinceye kadar uygulanmasının toplumumuzun suç, ceza ve hukuk alanındaki bilgi yetersizliği de dikkate alındığında sistemimize daha uygun olduğu, tarafların mahkemece hüküm verilinceye kadar uzlaştıklarını gösterir belge ile mahkemeye başvurmaları halinde uzlaştırma hükümlerinin uygulanmasının mevcut uygulamaya olumlu yansıtacağı düşüncesindeyiz.

15. Tebligat hükümleri tamamen şeklidir. Tebligat Kanununu ve Tebligat Yönetmeliğinde açıkça düzenlenmemiş bir usulde yapılan bildirimler muhataba ulaşmış olsada hukuk alanında geçerli bir tebligat olarak dikkate alınmaz. CMK 253/4 üncü maddesinde uzlaştırmacının uzlaşma teklifini açıklamalı tebligat veya istinabe yoluyla yapabileceği düzenlenmiştir. Yönetmelikte ise uzlaşma teklifi 29 uncu maddede düzenlenmiş ve açıklamalı tebligat ile istinabe dışında uzlaşma teklifinin ses ve görüntü bilişim sistemi (SEGBİS) ile çağrı araçları olan telefon, fax, telgraf, elektronik posta gibi araçlardan yararlanmak suretiyle de yapılabileceği belirtilmiştir. Ancak ilgili yönetmelikte telefon, fax, telgraf, elektronik posta yoluyla yapılan çağrının uzlaşma teklifi anlamına gelmeyeceği belirtilmiştir. Bizce de yerinde görülen bu düzenleme ile Kanun koyucu gelişen teknoloji ve iletişim araçlarının uzlaştırmacının taraflara en kısa sürede ulaşması için kullanmasını

amaçlamıştır. Örneğin uzlaştırmacı tarafalara telefon ile ulaşarak uzlaştırma faaliyetlerine başlayabilir. Ancak telefon ile yapılan uzlaştırma teklifi yasal bir anlam taşımamakta sadece tarafların uzlaşma niyetleri varsa hızlı bir şekilde bir araya gelmeleri açısından etkin ve hızlı bir araç olarak kullanılmaktadır. Zira telefonda uzlaştırma teklifi yapılamayacağı gibi tarafların telefonda uzlaşmayı kabul etmemesinde hukuk alanında bir sonuç doğurmaz. Bu durumda uzlaştırmacı büro aracılığıyla Uzlaşma Teklif Formu (EK 4) açıklamalı tebligat ya da istinabe yoluyla muhatabına ulaştırmak zorundadır.

16. CMK 253/20 nci maddesinde “ *uzlaştırma müzakereleri sırasında yapılan açıklamalar, herhangi bir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz* ” hükmü yer almaktadır. Bu gizliliğin sadece ceza soruşturması ya da kovuşturması ile ilgili bir gizlilik mi olduğu hukuk ve idare davaları yönünden de bir gizlilik taşıyıp taşımadığı net bir şekilde açıklanmamış olsada, kanun koyucunun iradesinin tüm davalar hatta disiplin hukuku açısından da hüküm ifade ettiği söylenebilir. Hükmün düzenleniş şeklinde “*herhangi bir soruşturma, kovuşturma*” ibaresinden sonra “*ya da davada*” ibaresi ayrıca belirtildiği için sadece ceza davası amaçlanmamıştır. Zira sadece ceza davası amaçlanmış olsaydı soruşturma ve kovuşturma ibaresi yeterli olacaktı. Kanun koyucunun iradesinin bir yansıması olarak Uzlaştırma Teklif Formu (EK 4) 9 uncu maddesindeki düzenlemeyide verebiliriz. Formun 9 uncu maddesinde “*uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakereleri sırasında tarafların konu ile ilgili olarak yapacakları açıklamalar mevcut soruşturmada disiplinle ilgili olanlarda dahil olmak üzere, hiçbir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz, herhangi bir yerde açıklanamaz.*” hükmü yer almaktadır. Kaanatimizce kanun metni daha açıklayıcı olabilirdi. Ayrıca yönetmeliğin 32/4 maddesinde delil yasağına istisna getirilmiş olsada bu düzenlemenin kanun metninde de yer almasının ispat hukuku ve normlar hiyerarşisi açısından daha faydalı olacağı kanaatindeyiz. Uzlaştırma müzakerelerinin gizliliği ve açıklamaların delil olarak kullanılmaması ispat hukuku açısından son derece önem arz etmektedir. Bu mülahazalarla bizcede oldukça yerinde gördüğümüz CMK 253/4 üncü maddesinde değişiklik yapılmış olup, söz konusu değişiklik ile uzlaşmaya tabi suçun uzlaştırma bürosuna gönderilebilmesi için kamu davasını açmayı gerektirir yeterli şüphenin bulunması kanununi şarta bağlanmıştır. Böylece toplanması zaruri ve zorunlu deliller toplandıktan sonra uzlaştırma faaliyetlerine başlanması

ispat hukuku açısından yukarıda izah etmiş olduğumuz sorunları da en aza indirecektir.

17. Uzlaştırma müzakerelerine tarafların avukatlarıda iştirak edebilmektedir. Bu konuda yasal bir engel kanunumuzda bulunmamaktadır. Ancak uygulamada taraf vekillerinin uzlaşma sağlandığında vekalet ücreti gibi bir ücret alamaması nedeniyle tarafları olumsuz yönde etkileyebilmekte ve uzlaşmanın verimli ve etkin şekilde uygulanmasına engel olabilmektedir. Bu sorunları en aza indirmek için taraf vekillerine uzlaşma sağlandığı takdirde belli bir ücret ödenebileceği gibi Fransız Ceza Hukukunda yer alan avukatsızlaştırma prosedürü bizim hukuk sistemimizde de uygulanabilir. Fransız uygulamasında uzlaştırma faaliyetlerine tarafların vekilleri dahil edilmemektedir. Yapılacak kanuni düzenleme ile avukatsızlaştırma prosedürü sistemimize dahil edilebilir. Bu sayede uzlaşmanın taraflar arasında daha çabuk gerçekleşebileceği kanaatindeyiz.

18. CMK'da yapılan değişiklik ile etkin pişmanlık hükümlerine yer verilen suçlar madde metninden çıkarılarak uzlaştırma kapsamına alınmış ancak cinsel dokunulmazlığa karşı suçlar kapsam içinde tutularak bu suçlarda uzlaştırma hükümlerinin uygulanamayacağı düzenlenmiştir. Cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen suçların kapsam dışında tutulmaya devam etmesi bizcede yerinde bir uygulamadır. Zira cinsel dokunulmazlığa karşı suçların bir kısmı şikayete tabi olsa da bu suçlarda uzlaştırma hükümlerinin uygulanması veya uygulamaya çalışılması mağdurun adalete olan güvenini sarsabileceği gibi kamu vicdanı üzerinde de olumsuz etkileri olacaktır. Toplumda infial yaratacak suç tiplerinde uzlaştırma hükümlerinin uygulanmaması bizce de yerinde görülmektedir.

19. Uzlaştırma hükümlerinin infaz aşamasında uygulanıp uygulanmayacağı sorunu uzlaştırmanın hukuki niteliği ile alakalıdır. Her ne kadar uzlaştırma müessesesi ceza muhakemesi hukukumuzda düzenlenmiş olsa da ceza ilişkisinin sona ermesine yol açması sebebiyle aynı zamanda maddi ceza hukuku kurumudur. Bu niteliğiyle karma nitelikli bir yapıya sahip olduğu kabul edilmektedir. Uzlaştırmanın maddi hukuka ilişkin boyutu dikkate alındığında fail lehine bir durum ortaya çıkmaktadır. Bu sebeple zaman bakımından maddi hukuku ilgilendiren düzenlemelerden lehe olan düzenlemenin geçmişe yürürlüğü ilkesi kapsamında fail hakkında infaz edilmiş bir hüküm olsa bile mahkemece suçun uzlaştırma kapsamında kalan bir suç olduğunun saptanması halinde uzlaştırma hükümlerinin uygulanması için dosyanın uzlaştırma bürosuna gönderilmesi ve uzlaşmanın sağlanması

halinde yapılacak uyarlama yargılaması ile failin uzlaştırma kurumundan yararlandırılması gerektiğini düşünmekteyiz. Uzlaştırmanın salt muhakeme hukuku kurumu olduğu kabul edilseydi derhal uygulanırlık ilkesi gereği bu yönde bir uygulamanın yapılmaması gerekirdi. Kanun koyucunun uzlaştırmanın hukuki niteliği açısından madde düzenlemesinde bu konuyu açıklayıcı düzenleme yapmasının uygulayıcılar açısından kafalardaki soru işaretini de gidereceği düşüncesindeyiz.

20. 6763 sayılı Kanun değişikliği ile birçok suç tipinin uzlaştırma kurumuna dahil edilmiş olması önemli bir gelişme olmasına rağmen Avrupa ülkelerindeki uygulamalara baktığımızda Türk yargısı olarak uzlaştırma kurumuna hala ihtiyatlı yaklaşıldığı görülmektedir. Örneğin Almanya yargısında barıştırma teşebbüsü altında uzlaştırma hükümleri yetişkinlerde üst sınırı beş yıla kadar olan suçlarda uygulama imkanı bulurken yaşı küçük çocuklarda üst sınır onbeş yıl olarak uygulanmaktadır. Uzlaştırma hükümlerinin Türk yargısında da uygulama alanının genişletilmesinin sisteme pozitif yönde katkı vereceğini düşünmekteyiz.

21. CMK'da düzenlenen uzlaştırma kurumu Kara Avrupasında uygulama alanı bulmuş, fail-mağdur uzlaşmasını esas almaktadır. Mağdurun ya da suçtan zarar görenin kamu tüzel kişiliği olduğu durumlarda uzlaştırma hükümleri uygulanamamaktadır. Yargının iş yükünü azaltma, maliyetleri düşürme ve yargının hızlandırılması adına mağduru kamu tüzel kişiliği olan suç tiplerinde Cumhuriyet savcılarına takdir yetkisi verilerek fail ile uzlaşma imkanı verilmesinin uygulamadaki aksaklıkları gidermek adına ve yargının hızlandırılmasına katkı vereceği kanaatindeyiz. Örneğin Cumhuriyet savcılarında üst sınırı beş yıl ve daha az olan suç tiplerinde mağdurun veya suçtan zarar görenin kamu tüzel kişiliği olması durumunda failin suçunu ikrar etmesi, kamunun zararını gidermesi gibi durumlarda Cumhuriyet savcısına Kanun ile belirlenecek bir takım yaptırımları faile sunma hakkı verilerek fail ile uzlaşması sağlanabilecektir. Bu sistemde uzun yargılama prosedürü uygulanmadan fail ile Cumhuriyet savcısının anlaşarak hâkimin onayı ile faile kanunda düzenlenmiş yaptırımlar uygulanabilecektir. Bu sisteminde Türk hukuk sistemine katkı vereceği düşüncesindeyiz.

SONUÇ

2005 yılında yapılan düzenleme ile CMK'da yer bulan uzlaştırma kurumu, fail-mağdur uzlaşması esasına dayanan Kara Avrupası sisteminden etkilenmiştir. Bu sistemde şüpheli veya sanığın, SZG'nin zararlarını gidermesi söz konusudur. Anglo-Amerikan sisteminde yer bulan faile isnat edilecek suç üzerinde bir iddia pazarlığı yapılmaz. Onarıcı adalet kapsamında fail ile mağdur arasındaki ihtilafı ceza muhakemesi dışına çıkarıp karşılıklı anlayış içinde çözmek, yargı sistemimizdeki sorunları en aza indirmek için vazgeçilmez bir alternatif çözüm yoludur.

Uzlaştırmada amaç bir nevi önemsiz sayılabilecek suçların yargılamasından kaçınmak ve bu yolla dava ekonomisine katkıda bulunarak, adliyenin iş yükünü azaltmaktır. Ancak uzlaştırma kurumundan uygulamada şimdiye kadar istenilen verimin alındığı söylenemez. Bunun birçok nedeni olmasına rağmen en önemli nedeni olarak kanaatimizce; uzlaştırma müessesesinin asıl uygulayıcısı olan Cumhuriyet savcılarının, ekstra çaba harcayarak gerçekleştirdiği uzlaşmadan, mesleki kariyer açısından bir yarar görememesi, uzlaştırmadan beklenen verimin alınamamasına sebep olmaktadır. Bir yarar göremedikleri için uzlaşmanın uzun prosedürüne katlanmayı bir külfet olarak görüp, mümkün olduğunca bundan kaçınmaya çalışmaktadırlar. Ancak sisteme yöneltilen bu eleştiriler sonuç vermiş ve yapılan mevzuat çalışmaları neticesinde Cumhuriyet savcısı uzlaştırma müessesesinin doğrudan uygulayıcısı konumundan çıkarılarak denetleyici konumuna getirilmiştir. Bu düzenleme ile uzlaştırma faaliyetleri Cumhuriyet savcısına bir külfet olmaktan çıkmış ve kurulan uzlaştırma büroları ile sistem daha profesyonel bir hal almıştır.

06.12.2006 tarihinde 5560 sayılı Kanunla birçok değişiklik yapılan uzlaştırma müessesesinin uygulanması noktasında aksaklıkların yaşanmasının üzerine yeniden değişikliğe gidilmesi zorunluluğu hâsıl olmuştur. Bu kapsamda 02.12.2016 tarihinde yürürlüğe giren 6763 sayılı Kanun'un 34 üncü maddesi ile değişiklik yapılmış ve uygulamalardaki aksaklıkların giderilmesi amaçlanmıştır. 6763 sayılı Kanunun 02.12.2016 tarihinde yürürlüğe girmesinin ardından Kanunun 9 uncu maddesiyle 29.03.1984 tarihli ve 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 9 uncu

maddesinin birinci fıkrasının (1) bendine eklenen hükümlerle “Cezada Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı” yasal hüviyete kavuşmuştur.

Cezada alternatif çözüm yöntemleriyle ilgili hususlardan sorumlu uzmanlaşmış bir birimin Ceza İşleri Genel Müdürlüğü bünyesinde kurulması önemli bir adım olmuştur. Uzlaştırma müessesesinin işlevselliğini artıracak düzenlemelerin yapılması Başkanlığın görev alanına dâhil edilmiştir. Bu kapsamda 6763 sayılı Kanun öncesinde büyük bir eksiklik olan uzlaştırmacıların eğitimi, eğitim sonucunda tabi tutulacakları sınav gibi hususlar getirilerek uzlaştırmacıların bu konuda uzmanlaşmış olmaları hedeflenmiştir. Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı'nın kurulması uzlaşma müessesesi başta olmak üzere diğer alternatif çözüm yollarının gelişimi ve ülkemizde başarılı bir şekilde uygulanması için teşvik edici bir rol oynamaktadır.

Sonuç olarak uygulamalardaki aksaklıklara rağmen alternatif çözüm uyuşmazlıkları yargının iş yükünü hafifletmesi açısından vazgeçilmez kurumlardır. Ve yapılan mevzuat değişiklikleri ile uzlaştırma müessesesinin etkin ve verimli şekilde uygulanabilmesindeki engellerde büyük oranda giderilmiştir.

EKLER

CEZA MUHALEMESİNDE UZLAŞTIRMA YÖNETMELİĞİ

BİRİNCİ BÖLÜM

Amaç, Kapsam, Dayanak ve Tanımlar

Amaç

MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin amacı, uzlaştırmaya ilişkin usul ve esaslar ile uzlaştırma büroları ve Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının çalışma usul ve esaslarını düzenlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Yönetmelik, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253, 254 ve 255 inci maddelerinde düzenlenen uzlaştırmaya uygulama alanı, uzlaştırmacıların nitelikleri, eğitimi, sınavı, görev ve sorumlulukları, denetimi, uymak zorunda oldukları etik ilkeler, uzlaştırmacı eğitimi verecek kişi, kurum ve kuruluşların nitelikleri ve denetimleri, uzlaştırmacı sicilinin düzenlenmesi, uzlaştırmacılar ve eğitim kurumlarının listelerinin oluşturulması, Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürolarının çalışma usul ve esasları, uzlaşma teklifi ile müzakere usulü, uzlaşma belgesi ve uzlaştırma raporunda yer alacak konular, uygulamaya dair diğer hususlar ile Alternatif Çözümler Daire Başkanlığının çalışma usul ve esaslarını kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Yönetmelik, 5271 sayılı Kanunun 253 üncü maddesi ile 29/3/1984 tarihli ve 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 9 uncu maddesine dayanılarak hazırlanmıştır.

Tanımlar

MADDE 4 – (1) Bu Yönetmelikte geçen;

- a) Bakanlık: Adalet Bakanlığını,
- b) Büro: Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde kurulan uzlaştırma bürosunu,
- c) Daire Başkanlığı: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığını,
- ç) Eğitim kuruluşları listesi: Daire Başkanlığında tutulan uzlaştırma eğitimi verme izni alan eğitim kuruluşlarının kaydedildiği listeyi,
- d) Elektronik liste: Uzlaştırma eğitimi verme izni alan eğitim kuruluşlarının isimlerinin elektronik ortamda tutulduğu listeyi,
- e) Elektronik ortam: Bilişim sistem ve bilişim ağından oluşan toplam ortamı,
- f) Genel Müdürlük: Ceza İşleri Genel Müdürlüğünü,
- g) Kanun: 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununu,
- ğ) Kayıt: Fiziki veya elektronik ortamda üretilen ya da bu ortama aktarılan veya taşınan, bilgi, belge ve verinin saklanması,
- h) Sicil: Uzlaştırmacı sicilini,
- ı) Tarife: Alternatif Çözümler Daire Başkanlığı tarafından yıllık olarak hazırlanan Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesi,
- i) UYAP: Adalet hizmetlerinin elektronik ortamda yürütülmesi amacıyla oluşturulan Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemini,
- j) Uzlaşma: Uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak anlaşmış olmalarını,
- k) Uzlaştırma: Uzlaştırma kapsamına giren bir suç nedeniyle şüpheli veya sanık ile mağdur, suçtan zarar gören veya kanuni temsilcisinin, Kanun ve bu Yönetmelikteki usul ve esaslara uygun olarak uzlaştırmacı tarafından anlaşdırılmaları suretiyle uyuşmazlığın giderilmesi sürecini,
- l) Uzlaştırmacı: Şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören arasındaki uzlaştırma müzakerelerini yöneten, Cumhuriyet savcısının onayıyla görevlendirilen avukat veya hukuk öğrenimi görmüş kişiyi,

- m) Uzlaştırma raporu: Uzlaştırma işlemleri sonuçlandırıldığında uzlaştırmacı tarafından düzenlenen raporu,
- n) Uzlaşma belgesi: Uzlaştırmacı görevlendirilmeden önce veya uzlaşma teklifinin reddedilmesinden sonra tarafların uzlaşmaları sonucunda aralarında düzenlemiş oldukları belgeyi,
- o) Yazılı sınav: Uzlaştırma eğitiminin bitiminde yapılan sınavı, ifade eder.

İKİNCİ BÖLÜM

Uzlaştırmaya İlişkin İlkeler

Temel ilkeler

MADDE 5 – (1) Uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin özgür iradeleri ile kabul etmeleri ve karar vermeleri hâlinde gerçekleştirilir. Bu kişiler anlaşma yapılan kadar iradelerinden vazgeçebilirler.

(2) Uzlaştırma, şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin temel hak ve hürriyetlerine uygun olarak, menfaatlerinin korunması esası gözetilerek yürütülür.

(3) Uzlaştırmaya katılan şüpheli, sanık, mağdur veya suçtan zarar gören ile kanunî temsilcileri müzakereler sırasında, Kanunun tanıdığı temel güvencelere sahiptir.

(4) Şüpheli, sanık, mağdur, suçtan zarar gören veya bu kişilerin kanunî temsilcileri Türkçe bilmiyorsa veya engelli ise Kanunun 202 nci maddesi hükmü uygulanır.

(5) Uzlaştırma sürecine başlanmadan önce şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar gören; hakları, uzlaşmanın mahiyeti ve verecekleri kararların hukukî sonuçları hakkında bilgilendirilir.

(6) Şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yaşı, olgunluğu, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu gibi belirgin farklılıklar, uzlaştırma sürecinde göz önüne alınır.

(7) Uzlaştırmacı görevi sebebiyle kendisine verilen bilgi ve belgelerin gizliliğini korur. Taraflardan birinin verdiği gizli bilgi ve belgeleri verenin izni olmadan veya kanunen zorunlu olmadıkça diğer tarafa açıklayamaz. Gizliliği koruma yükümlülüğü uzlaştırmacının görevi sona erdikten sonra da devam eder.

(8) Uzlaştırmacı müzakerelere başlamadan önce taraflara; uzlaşmanın temel ilkelerini, kendisinin tarafsızlığını, uzlaştırma süreci ve sonuçlarını, uzlaştırmacı ile tarafların uzlaştırmadaki işlevlerini, gizlilik yükümlülüğünü açıklar ve onların süreci anlamalarını sağlar.

(9) Uzlaştırmacı tarafların, hüküm ve sonuçlarını bilerek ve özgür iradeleriyle uzlaşmalarını sağlayacak uygun tedbirleri alır.

Etik ilkeler

MADDE 6 – (1) Uzlaştırmacı görevini aşağıdaki etik ilkelere uygun olarak yerine getirmek zorundadır:

a) Görevini dürüstlük kuralları çerçevesinde bağımsız ve tarafsız olarak yerine getirir, tarafların ortak yararlarını gözetir, tarafların müzakerelerde yeterli ve eşit fırsatlara sahip olmasına özen gösterir.

b) Adaletle hizmet etme bilinciyle, görevini etkin, zamanında ve verimli biçimde yerine getirmeyi, sunduğu hizmet kalitesini yükseltmeyi hedefler.

c) Görevini yerine getirirken taraflara nazik ve saygılı davranır. Tarafların birbirlerine saygılı davranmalarını ve müzakerelere iyi niyetle katılmalarını konusunda tarafları bilgilendirir.

ç) Masumiyet karinesi gereğince şüpheli ya da sanığın suçluluğu hakkında ön yargılı olamaz, şüpheli ya da sanığa karşı bir tavır takınmaz.

d) Görevini yerine getirirken taraflar arasında dil, ırk, renk, cinsiyet, siyasi düşünce, felsefi inanç, din, mezhep ve benzeri sebeplerle ayırım yapamaz, itibar ve güveni sarsıcı davranışlarda bulunamaz.

e) Taraflardan biriyle herhangi bir kişisel veya iş ilişkisinin bulunması, uzlaşmanın sonucuna yönelik doğrudan veya dolaylı, malî veya diğer menfaatinin bulunması ya da taraflardan biri için uzlaştırma dışında bir yetkiyle görev yapması gibi bağımsızlığı veya taraflarla arasındaki menfaat çatışmasını etkileyebilecek ya da bu izlenimi verebilecek durumları açıklamadan görev yapamaz veya göreve devam edemez.

f) Görev yaptığı olayla ilgili olarak daha sonra vekil veya müdafii olarak görev üstlenemez.

g) Tarafsızlığından kuşku duyulmasına yol açacak şekilde kendisine veya bir başkasına doğrudan ya da dolaylı olarak herhangi bir menfaat temin edemez.

ğ) Görevinin saygınlığını ve kişilerin adalete olan güvenini zedeleyen veya şüpheye düşüren her türlü davranıştan kaçınır.

Genel hükümler

MADDE 7 – (1) Uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için mağdur ya da suçtan zarar görenin gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisi olması gerekir.

(2) Aralarında iştirak ilişkisi olsun veya olmasın birden çok kişi tarafından işlenen suçlarda uzlaştırma hükümleri her bir şüpheli ya da sanık için ayrı ayrı değerlendirilir, ancak uzlaşan kişi uzlaşmadan yararlanır.

(3) Birden fazla kişinin mağduriyetine veya zarar görmesine sebebiyet veren bir suçtan dolayı uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, mağdur veya suçtan zarar görenlerin hepsinin uzlaşmayı kabul etmesi gerekir.

(4) Birden fazla suç olmasına rağmen kanunda tek ceza öngörülen hâllerde her suç için ayrı ayrı uzlaştırma yapılır.

(5) Uzlaştırmanın sonuçsuz kalması hâlinde tekrar uzlaştırma yoluna gidilemez.

(6) Uzlaşmanın sağlanması hâlinde, soruşturma veya kovuşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açılmaz; açılmış olan davadan feragat edilmiş sayılır.

(7) Soruşturma evresinde mağdur veya suçtan zarar görenin ölümü hâlinde uzlaştırma işlemi sonlandırılır. Kovuşturma evresi için Kanunun 243 üncü maddesi hükmü saklıdır.

(8) Uzlaşma teklifinde bulunulması veya teklifin kabul edilmesi, soruşturma ya da kovuşturma konusu suça ilişkin delillerin toplanmasına ve koruma tedbirlerinin uygulanmasına engel değildir.

(9) Uzlaştırmaya tâbi suçlarda, uzlaştırma girişiminde bulunulmadan, kamu davasının açılmasının ertelenmesi veya hükmün açıklanmasının geri bırakılması kararı verilemez.

(10) Şüpheli, sanık, mağdur ya da suçtan zarara göre Cumhuriyet savcısının onayı ile görevlendirilen uzlaştırmacı uzlaşma teklifinde bulunur.

(11) Uzlaştırmacı kendisine tevdi edilen görevi bizzat yerine getirmekle yükümlü olup, görevinin icrasını kısmen veya tamamen başka bir kimseye bırakamaz.

(12) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma veya kovuşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye, sanığa veya kanunî temsilcisine ulaşılamaması hâlinde soruşturma veya kovuşturma konusu suçla ilgili uzlaştırma yoluna gidilmez.

Uzlaştırma kapsamındaki suçlar ve istisnaları

MADDE 8 – (1) Kanunun 253 üncü maddesinin birinci fıkrasında sayılan suçlarda, şüpheli, sanık, suça sürüklenen çocuk ile mağdur veya suçtan zarar gören gerçek kişi veya özel hukuk tüzel kişisinin uzlaştırılması girişiminde bulunulur.

(2) Suça sürüklenen çocuklar bakımından mağduru veya suçtan zarar görenin gerçek veya özel hukuk tüzel kişisi olması koşuluyla ayrıca üst sınırı 3 yılı geçmeyen hapis veya adli para cezasını gerektiren suçlarda da uzlaştırma girişiminde bulunulur.

(3) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olanlar hariç olmak üzere; diğer kanunlarda yer alan suçlarla ilgili olarak uzlaştırma yoluna gidilebilmesi için, kanunda açık hüküm bulunması gerekir.

(4) Soruşturulması ve kovuşturulması şikâyete bağlı olsa bile, cinsel dokunulmazlığa karşı suçlarda, uzlaştırma yoluna gidilemez.

(5) Şüpheli ya da sanık tarafından uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmesi hâlinde, uzlaştırma yoluna gidilemez.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

Soruşturma Evresinde Uzlaştırma

Delillerin toplanması

MADDE 9 – (1) Soruşturmasına başlanılan ve uzlaştırma kapsamında kalan suçlara ilişkin gerekli araştırma ve soruşturma işlemleri, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı tarafından yapılır.

(2) Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı Kanununun 160 ve devamı maddeleri uyarınca toplanması gereken tüm delilleri toplar.

(3) Çocuk bürosunda görevli Cumhuriyet savcısı, soruşturma sırasında gerekli gördüğünde çocuk hakkında 3/7/2005 tarihli ve 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını çocuk hâkiminden isteyebilir.

Dosyanın büroya gönderilmesi ve kayıt

MADDE 10 – (1) Yapılan soruşturma neticesinde kamu davasının açılması için yeterli şüphe oluşturacak delil elde edilememesi veya kovuşturma imkânının bulunmaması hâlinde soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı dosyayı büroya göndermeksizin sonuçlandırır.

(2) Soruşturmaya konu suçun uzlaştırmaya tâbi olması ve iddianame düzenlenmesi için yeterli şüphenin bulunması hâlinde, soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı dosyayı Ek-1'de yer alan gönderme kararı ile büroya gönderir.

(3) Uzlaştırma kapsamına giren bir suçun, bu kapsama girmeyen bir başka suçla birlikte işlenmiş olduğu ve kapsama girmeyen suç hakkında kovuşturmaya yer olmadığı kararının verildiği hâllerde dosya, bu karara karşı itiraz süresinin geçmesi veya itirazın reddedilmesi üzerine büroya gönderilir.

(4) Soruşturmayı yürüten Cumhuriyet savcısı tarafından gönderme kararı verildikten sonra Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendirilen Cumhuriyet başsavcı vekilinin görüldü işlemini müteakip uzlaştırma bürosu tevzi havuzuna düşen dosya, Cumhuriyet başsavcısı veya görevlendirilen Cumhuriyet başsavcı vekili tarafından uzlaştırma bürosuna tevzi edilmesi ile kendiliğinden büro kayıt numarası alır.

Dosyanın incelenmesi ve iade kararı

MADDE 11 – (1) Uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından yapılan inceleme sonucunda;

a) Büroya gönderme kararında kabul edilen fiilin uzlaştırma kapsamında olmadığını anlaşılması,

b) Gönderme kararına konu olan dosya içeriğinden şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphenin tespitine yönelik, suçun sübutuna etki edeceği mutlak sayılan deliller toplanmadan dosyanın büroya gönderildiğinin anlaşılması,

hâllerinde dosya, Ek-2'de yer alan iade kararı ile soruşturma bürosuna geri gönderilir.

Uzlaştırmacı görevlendirilmesi

MADDE 12 – (1) Uzlaştırma bürosuna gönderilen dosyanın uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından incelenmesi sonucunda, gönderme kararına esas suçun uzlaştırma kapsamında kaldığının anlaşılması hâlinde uzlaştırmacı görevlendirmesi, Daire Başkanlığı tarafından belirlenen listeye göre ilgili Cumhuriyet savcısının onayıyla yapılır.

(2) Ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yargı çevresinde yeteri kadar uzlaştırmacı bulunmaması hâlinde, en yakın ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı listesinden görevlendirme yapılabilir.

(3) Dosya uzlaştırmacıya tevdi edildikten sonra taraflara bu husus telefon, SMS veya diğer elektronik araçlarla bildirilir.

(4) Uzlaştırma evrakı uzlaştırmacıya tutanakla teslim edilir ve alındı belgesi dosyasına eklenir.

(5) Uzlaşma teklifi suçun işlendiği tarihten itibaren bir aylık süre geçmeden yapılamaz.

Uzlaştırıcı görevlendirilmesinde dosya tevzi kıstasları

MADDE 13 – (1) Tevzide;

- a) Uzlaştırmaya konu suçun niteliği ve sayısı,
 - b) Taraf sayısı ve tarafların bulunduğu yer,
 - c) Uzlaştırma raporunun verilme süresi,
 - ç) Uzlaşma teklifinin sonucu,
 - d) Uzlaştırma sonucu,
- gibi hususlar esas alınır.

Uzlaştırma bürolarında tevzi

MADDE 14 – (1) Uzlaştırmacılara verilecek dosya Cumhuriyet savcısı veya onun gözetiminde büro personeli tarafından UYAP tevzi esaslarına göre otomatik olarak belirlenir.

Uzlaştırmacıya verilebilecek dosya sayısı

MADDE 15 – (1) Uzlaştırmacıya verilecek aylık azami dosya sayısını Daire Başkanlığı; büroya gelen dosya ve ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı listesinde kayıtlı uzlaştırmacı sayısı gibi hususları dikkate almak suretiyle belirleyebilir.

Belgelerin verilmesi ve gizlilik bildirim

MADDE 16 – (1) Soruşturma dosyasında yer alan uzlaştırma konusu suç ya da suçlara ilişkin belgelerden uzlaştırma için gerekli olup da Cumhuriyet savcısı tarafından uygun görülenlerin birer örneği büro personeli tarafından uzlaştırmacıya verilir.

(2) Hangi belgelerin verildiği, verilme tarihi ile soruşturmanın gizliliği konusundaki bildirim, büro personelinin ve uzlaştırmacının imzasını içeren bir tutanakla tespit edilir.

Uzlaştırma süresi

MADDE 17 – (1) Uzlaştırmacı, uzlaştırma evrakını teslim aldıktan sonra otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Bu süre içerisinde sonuçlandıramazsa durumu açıklayan bir dilekçeyle büroya başvurması hâlinde bürodan sorumlu Cumhuriyet savcısının onayını almak koşuluyla uzlaştırma bürosu bu süreyi en çok yirmi gün daha uzatabilir.

(2) Uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar gören uzlaştıklarını gösteren belge ile en geç iddianamenin düzenlendiği tarihe kadar Cumhuriyet savcısına başvurarak uzlaştıklarını beyan edebilirler.

Uzlaştırma raporu

MADDE 18 – (1) Uzlaştırmacı, uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırdığında Ek-3'te yer alan Uzlaştırma Raporu Örneği'ne uygun, tarafların edimlerini ayrı ayrı, şüphe ve tereddüte yer vermeyecek ve mümkünse sıra numarası içerecek şekilde taraf sayısından bir fazla olarak hazırladığı raporu, kendisine verilen belge örneklerini ve varsa yapmış olduğu masrafları gösteren belge, gider pusulası veya rayice uygun yazılı beyanı UYAP'ta düzenlenecek tutanak ile uzlaştırma bürosuna teslim eder.

(2) Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı biçimde açıklanır. Ancak uzlaştırma müzakereleri sırasında suçun işlenmesine ilişkin olarak yapılan açıklamalara raporda yer verilmez.

(3) Büro, soruşturma dosyasını, raporu ve varsa yazılı anlaşmayı uzlaştırma bürosundan sorumlu Cumhuriyet savcısına gecikmeksizin sunar.

(4) Cumhuriyet savcısı, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayandığını ve edimin hukuka ve ahlaka uygun olduğunu belirlerse raporu veya belgeyi mühür ve imza altına almak suretiyle onaylar, soruşturma dosyasında muhafaza eder.

(5) Cumhuriyet savcısı raporu veya belgeyi, uzlaşmanın tarafların özgür iradelerine dayanmaması, edimin hukuka ve ahlaka uygun olmaması nedeniyle onaylamadığı takdirde gerekçesini rapora yazar. Edimin hukuka ve ahlaka uygun olmaması nedeniyle raporu onaylamaması durumunda bu Yönetmeliğin 17 nci maddesindeki süreye uyulması koşuluyla edimin değiştirilmesini uzlaştırmacıdan isteyebilir.

Uzlaşma belgesi

MADDE 19 – (1) Uzlaştırmacı görevlendirilmeden önce veya uzlaşma teklifinin reddedilmesinden sonra, şüpheli ile mağdur veya suçtan zarar görenin aralarında uzlaşmaları hâlinde; taraflarca niteliğine uygun düştüğü

ölçüde Ek-3'te yer alan Uzlaştırma Raporu Örneği'ne uygun bir uzlaşma belgesi düzenlenir. Cumhuriyet savcısı, bu belgeyi 18 inci maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında belirtilen kıstaslara göre inceler ve değerlendirir.

Soruşturma evresinde uzlaşmanın hukukî sonuçları

MADDE 20 – (1) Uzlaşma sonucunda şüphelinin edimini def'aten yerine getirmesi hâlinde, şüpheli hakkında uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir. Suça sürüklenen çocuk hakkında gerekli görüldüğünde 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanması çocuk hâkiminden istenir.

(2) Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya süreklilik arzemesi hâlinde, Kanunun 171 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, şüpheli hakkında kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verilir. Bu hâlde, edimin yerine getirilip getirilmediğinin takibi büro tarafından yapılır. Erteleme süresince zamanaşımı işlemez.

(3) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararı verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi hâlinde, kovuşturmaya yer olmadığı kararı verilir.

(4) Kamu davasının açılmasının ertelenmesi kararından sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, Kanunun 171 inci maddesinin dördüncü fıkrasındaki şart aranmaksızın, kamu davası açılır.

(5) Şüphelinin, edimini yerine getirmemesi hâlinde uzlaştırma raporu veya uzlaşma belgesi, 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflâs Kanununun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetine haiz belgelerden sayılır.

İddianame düzenlenmesi

MADDE 21 – (1) Uzlaştırma işlemleri neticesinde uzlaştırmanın sonuçsuz kalması hâlinde şüpheli hakkındaki iddianame uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından düzenlenir.

(2) Suça sürüklenen çocuk hakkında uzlaştırma süreci sonunda iddianame düzenlenmesi hâlinde, uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı gerekli gördüğünde, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununda yer alan koruyucu ve destekleyici tedbirlerin uygulanmasını mahkemeden ister.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

Kovuşturma Evresinde Uzlaştırma

Uzlaştırma usulü

MADDE 22 – (1) Kamu davası açıldıktan sonra aşağıdaki durumların varlığı hâlinde, uzlaştırma işlemleri mahkemenin talebi doğrultusunda Kanunun 253 üncü maddesinde belirtilen esas ve usule göre uzlaştırma bürosunca yerine getirilir:

a) Kovuşturma konusu suçun hukukî niteliğinin değişmesi nedeniyle uzlaşma kapsamında olduğunun anlaşılması,

b) Soruşturma evresinde uzlaşma teklifinde bulunulması gerektiğinin ilk olarak kovuşturma evresinde anlaşılması,

c) Cumhuriyet savcısı tarafından iddianame düzenlenmeksizin, iddianame yerine geçen belge ile doğrudan mahkeme önüne gelen uzlaşmaya tâbi bir suçun varlığı,

ç) Kovuşturma evresinde kanun değişikliği nedeniyle suçun uzlaşma kapsamına girmesi.

(2) Mahkeme tarafından gönderilen dosya büroya kaydedildikten sonra büro numarası alır.

(3) Uzlaştırma konusu suç ya da suçlara ilişkin belgelerden uzlaştırma için gerekli olup da hâkim tarafından uygun görülenler büroya gönderilir. Gönderme ara kararında uzlaştırma işlemlerinin yapılacağı kişiler ile uzlaştırmaya tabi suçlar açıkça belirtilir.

(4) Büro personeli tarafından kayıt işlemleri tamamlandıktan sonra dosya bürodan sorumlu Cumhuriyet savcısına tevdi edilir.

(5) Cumhuriyet savcısı mahkemenin gönderme ara kararında uzlaştırma işleminin yapılacağı kişilerin veya uzlaştırmaya tabi suçların açıkça belirtilmemesi durumunda bu eksikliklerin giderilmesini mahkemeden talep edebilir.

(6) Cumhuriyet savcısı tarafından suçun açıkça uzlaşma kapsamında olmadığı tespit edilmesi hâlinde, mahkemeden ara kararın yeniden değerlendirilmesi istenebilir.

(7) Uzlaştırma görevlendirilmesi, Cumhuriyet savcısının onayıyla yapılır.

(8) Dosya uzlaştırmacıya tevdi edildikten sonra taraflara bu husus telefon, SMS veya diğer elektronik araçlarla bildirilir.

Belgelerin verilmesi

MADDE 23 – (1) Mahkeme tarafından gönderilen dosya büro personeline uzlaştırmacıya tutanakla teslim edilir ve alındı belgesi dosyasına eklenir.

(2) Hangi belgelerin verildiği ve verilme tarihi büro personelinin ve uzlaştırmacının imzasını içeren bir tutanakla tespit edilir.

Uzlaştırma süresi

MADDE 24 – (1) Uzlaştırmacı, uzlaştırma evrakını teslim aldıktan sonra otuz gün içinde uzlaştırma işlemlerini sonuçlandırır. Bu süre içerisinde sonulandıramazsa durumu açıklayan bir dilekçeyle büroya başvurması hâlinde bürodan sorumlu Cumhuriyet savcısının onayı alınmak koşuluyla büro bu süreyi en çok yirmi gün daha uzatabilir.

Uzlaştırma raporu

MADDE 25 – (1) Uzlaştırmacı, uzlaştırma işlemlerinin sonuçlandırıldığı tarihten itibaren Ek-3'te yer alan Uzlaştırma Raporu rneği'ne uygun, tarafların edimlerini ayrı ayrı, şüphe ve tereddüte yer vermeyecek ve mümkünse sıra numarası içerecek şekilde taraf sayısından bir fazla olarak hazırladığı raporu, kendisine verilen belge örneklerini ve varsa yapmış olduğu masrafları gösteren belge, gider pusulası veya rayice uygun yazılı beyanı UYAP'ta düzenlenecek tutanak ile uzlaştırma bürosuna teslim eder.

(2) Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde, tarafların imzalarını da içeren raporda, ne suretle uzlaşıldığı ayrıntılı biçimde açıklanır. Ancak uzlaştırma müzakereleri sırasında suçun işlenmesine ilişkin olarak yapılan açıklamalara raporda yer verilmez.

(3) Brodan sorumlu Cumhuriyet savcısı dosyayı ve raporu st yazıyla mahkemeye gönderir.

(4) Mahkeme, uzlaşmanın tarafların zgr iradelerine dayandığını ve edimin hukuka ve ahlaka uygun olduğunu belirlese raporu mühür ve imza altına alarak kovuşturma dosyasında muhafaza eder.

(5) Mahkeme, raporu veya belgeyi, uzlaşmanın tarafların zgr iradelerine dayanmaması, edimin hukuka ve ahlaka uygun olmaması nedeniyle onaylamadığı takdirde gerekçesini rapora yazar. Edimin hukuka ve ahlaka uygun olmaması nedeniyle raporu onaylamaması durumunda bu Yönetmeliğin 24 üncü maddesindeki süreye uyulması koşuluyla edimin değiştirilmesi için dosyayı büroya gönderebilir.

(6) Brodan sorumlu Cumhuriyet savcısı uzlaştırmacıya ödenecek ücrete ilişkin sarf kararını raporun onaylanması ya da reddi sonrası düzenler ve mahkemeye gönderir.

Uzlaşma belgesi

MADDE 26 – (1) Kovuşturma evresinde uzlaştırmanın uygulanabileceği hâllerde, yapılan uzlaşma teklifinin reddedilmesine rağmen hüküm verilmeye kadar sanık ile mağdur, katılan veya suçtan zarar görenin aralarında uzlaşmaları halinde; taraflarca niteliğine uygun düştüğü lde Ek-3'te yer alan Uzlaştırma Raporu rneği'ne uygun bir uzlaşma belgesi düzenlenir ve mahkemeye sunulursa, hâkim bu belgeyi 25 inci maddenin dördüncü ve beşinci fıkralarında belirtilen kıstaslara göre inceler ve değerlendirir.

Kovuşturma evresinde uzlaşmanın hukukî sonuçları

MADDE 27 – (1) Uzlaşma gerçekleştiği takdirde, mahkeme, uzlaşma sonucunda sanığın edimini def'aten yerine getirmesi hâlinde, davanın düşmesine karar verir.

(2) Edimin yerine getirilmesinin ileri tarihe bırakılması, takside bağlanması veya srekliplik arzetmesi hâlinde; sanık hakkında, Kanunun 231 inci maddesindeki şartlar aranmaksızın, hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verilir. Geri bırakma süresince zamanaşımı işlemez.

(3) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmesi hâlinde, açıklanması geri bırakılan hüküm ortadan kaldırılarak davanın düşmesine karar verilir.

(4) Hükmün açıklanmasının geri bırakılmasına karar verildikten sonra, uzlaşmanın gereklerinin yerine getirilmemesi hâlinde, mahkeme tarafından, Kanunun 231 inci maddesinin on birinci fıkrasındaki şartlar aranmaksızın hüküm açıklanır.

(5) Sanığın, edimini yerine getirmemesi hâlinde uzlaştırma raporu 2004 sayılı Kanunun 38 inci maddesinde yazılı ilâm mahiyetini haiz belgelerden sayılır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

Ortak Hükümler

Uzlaştırmacının çekinmesi veya reddi

MADDE 28 – (1) Kanunda belirlenen hâkimin davaya bakamayacağı hâller ile reddi sebepleri, uzlaştırmacı görevlendirilmesi ile ilgili olarak dikkate alınır.

Uzlaşma teklifi

MADDE 29 – (1) Uzlaştırmacı; şüpheli, sanık, katılan, mağdur veya suçtan zarar görene uzlaşma teklifinde bulunur. Şüpheli, sanık, katılan, mağdur veya suçtan zarar görenin reşit olmaması ya da kısıtlı olması hâli ile mağdur veya suçtan zarar görenin ayırt etme gücü bulunmaması durumunda, uzlaşma teklifi kanunî temsilcilerine yapılır.

(2) Müştekinin veya suçtan zarar görenin özel hukuk tüzel kişisi olması hâlinde vekâletnamede özel yetki var ise vekile de uzlaşma teklifinde bulunulabilir.

(3) Uzlaştırmacı, uzlaşma teklifini büro aracılığıyla açıklamalı tebligat, istinabe veya Ses ve Görüntü Bilişim Sistemi (SEGBİS) yoluyla da yapabilir.

(4) Uzlaşma teklif formunun istinabe suretiyle imzalatılması gereken hâllerde, teklif formu tarafın bulunduğu yer Cumhuriyet başsavcılığı istinabe bürosu aracılığıyla imzalatılır.

(5) Uzlaştırmacı tarafından yapılacak uzlaşma teklifi, Ek-4'te yer alan uzlaşmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçlarının bulunduğu Uzlaşma Teklif Formu'nda yer alan bilgilerin açıklanması ve teklif formunun hazır bulunan ilgiliye imzalatılarak verilmesi suretiyle yapılır. Uzlaştırmacı tarafından bilgilendirme yükümlülüğünün yerine getirildiğine ve uzlaşma teklifinde bulunulduğuna ilişkin formun imzalı örneği uzlaştırma evrakı içine konulur.

(6) Uzlaştırmacının uzlaşma teklifinde bulunacağı şüpheli, sanık, katılan, mağdur veya suçtan zarar gören ya da kanunî temsilcilerine iletişim araçlarıyla ulaşılamaması hâlinde açıklamalı uzlaşma teklifi büro aracılığıyla yapılır. Bu işlem uzlaştırmacının, büroya başvurarak teklif formunu vermesi üzerine gerçekleştirilir.

(7) Uzlaşma teklifinde bulunmak için çağrı; telefon, telgraf, faks, elektronik posta gibi araçlardan yararlanılmak suretiyle de yapılabilir. Ancak, bu çağrı uzlaşma teklifi anlamına gelmez.

Uzlaşma teklifini kabul süresi

MADDE 30 – (1) Uzlaşma teklifinde bulunulandan herhangi biri üç gün içinde teklifi yapan uzlaştırmacıya kararını bildirmedeği takdirde, uzlaşma teklifi reddedilmiş sayılır. Bu durumda, Kanunun 255 inci maddesi hükmü saklı kalmak üzere, ayrıca diğerlerine uzlaşma teklifinde bulunulmaz.

Uzlaştırma müzakereleri

MADDE 31 – (1) Uzlaştırma müzakerelerine şüpheli, sanık, katılan, mağdur, suçtan zarar gören, kanunî temsilci, müdafî ve vekil katılabilir. Şüpheli, sanık, katılan, mağdur veya suçtan zarar görenin kendisi veya kanunî temsilcisi, müdafî ya da vekilinin haklı bir mazereti olmaksızın müzakerelere katılmaktan imtina etmesi hâlinde, ilgili taraf uzlaşmayı kabul etmemiş sayılır.

(2) Uzlaşma sağlanabilmesi için birden fazla müzakere yapılabilir. Uzlaştırmacı, müzakereler sırasında izlenmesi gereken yöntemle ilgili olarak Cumhuriyet savcısıyla görüşebilir; Cumhuriyet savcısı, uzlaştırmacıya uzlaştırma müzakerelerinin kanuna uygun yürütülmesi amacıyla talimat verebilir.

(3) Müzakereler, taraflarla birlikte veya ayrı ayrı gerçekleştirilecek toplantılarla yürütülebilir.

(4) Müzakereler, görüntülü ve sesli iletişim tekniğinin kullanılması suretiyle de yapılabilir.

(5) Uzlaştırmacı, raporunu taraflara imzalatır.

(6) Uzlaştırma raporunun istinabe suretiyle imzalatılması gereken hâllerde, rapor tarafın bulunduğu yer Cumhuriyet başsavcılığı istinabe bürosu aracılığıyla imzalatılır.

(7) Resmî mercilere beyan edilmiş olup da soruşturma veya kovuşturma dosyasında yer alan adreste bulunmama veya yurt dışında olma ya da yapılan araştırmaya rağmen adresin belirlenememesi gibi başka bir nedenle mağdura, suçtan zarar görene, şüpheliye, sanığa, katılana veya bunların kanunî temsilcisine ulaşılamaması hâlinde bu hususun tutanakla tespit edilmesinin ardından uzlaştırmacı tarafından uzlaştırma işlemlerine son verilir.

Uzlaştırma müzakerelerinin gizliliği

MADDE 32 – (1) Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırıcı, uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamaları, kendisine aktarılan veya diğer bir şekilde öğrendiği olguları gizli tutmakla yükümlüdür.

(2) Aksi kararlaştırılmamışsa, taraflar, müdafî ve vekiller de birinci fıkrada belirtilen gizlilik kuralına uymakla yükümlüdür.

(3) Uzlaştırma sürecinde yapılan açıklamalar herhangi bir soruşturma, kovuşturma ya da davada delil olarak kullanılamaz. Müzakerelere katılanlar bu bilgilere ilişkin olarak tanık olarak dinlenemez.

(4) Daha önce mevcut olan bir belge veya olgunun, uzlaştırma müzakereleri sırasında ileri sürülmüş olması, bunların soruşturma ve kovuşturma sürecinde ya da bir davada delil olarak kullanılmasına engel teşkil etmez.

Edimin konusu

MADDE 33 – (1) Taraflar uzlaştırma sonunda belli bir edimin yerine getirilmesi hususunda anlaşmaya vardıkları takdirde aşağıdaki edimlerden bir ya da birkaçını veya bunların dışında belirlenen hukuka ve ahlaka uygun başka bir edimi kararlaştırabilirler:

a) Fiilden kaynaklanan maddî veya manevî zararın tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,

b) Mağdurun veya suçtan zarar görenin haklarına halef olan üçüncü kişi ya da kişilerin maddî veya manevî zararlarının tamamen ya da kısmen tazmin edilmesi veya eski hâle getirilmesi,

c) Bir kamu kurumu veya kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluş ile yardıma muhtaç kişi ya da kişilere bağış yapmak gibi edimlerde bulunulması,

ç) Mağdur, suçtan zarar gören, bunların gösterecekleri üçüncü şahıs veya bir kamu kurumu ya da kamu yararına hizmet veren özel bir kuruluşun belirli hizmetlerinin geçici süreyle yerine getirilmesi,

d) Toplumla faydalı birey olmayı sağlayacak bir programa katılımın sağlanması,

e) Mağdurdan veya suçtan zarar görenden özür dilenmesi.

(2) Taraflar uzlaştırma süreci sonunda edimsiz olarak da uzlaşabilirler.

Zamanaşımı

MADDE 34 – (1) Şüpheli, sanık, katılan, mağdur veya suçtan zarar görenden birine ilk uzlaşma teklifinde bulunulduğu tarihten itibaren, uzlaştırma girişiminin sonuçsuz kaldığı ve en geç uzlaştırıcının raporunu düzenleyerek büroya verdiği tarihe kadar dava zamanaşımı ile kovuşturma koşulu olan dava süresi işlemez.

(2) Uzlaşma teklifine süresi içerisinde cevap verilmemesi ya da teklifin reddedilmesi hâlinde uzlaştırma girişimi sonuçsuz kalmış sayılır.

(3) Tarafların veya kanunî temsilcisi ya da vekilinin uzlaştırma müzakerelerine katılmaktan imtina etmesi, müzakereler sırasında taraflardan birinin yazılı veya sözlü olarak uzlaşmadan vazgeçtiğini bildirmesi üzerine düzenlenen raporun büroya verildiği tarihten itibaren dava zamanaşımı ve kovuşturma koşulu olan dava süresi yeniden işlemeye başlar.

ALTINCI BÖLÜM

Uzlaştırmanın Yapılacağı Yer, Zaman, Uzlaştırıcı Ücreti ve Giderler

Uzlaştırmanın yapılacağı yer ve zaman

MADDE 35 – (1) Uzlaştırma müzakereleri;

a) Adliye binalarında uzlaştırma müzakereleri için oda tahsis edilmişse bu yerlerde,

b) Kamu kurum ve kuruluşlarında bu amaçla ayrılan yerlerde,

c) Tarafların kabul etmesi şartıyla uzlaştırıcının faaliyetlerini yürüttüğü büroda,

ç) Tarafların menfaatlerine uygun, kendilerini huzurlu hissedecekleri güvenli bir ortamda veya taraflarca kabul edilen bu işe uygun başka yerlerde,

gerçekleştirilebilir.

(2) Uzlaştırma müzakerelerinin adliye binalarında gerçekleştirilmesi hâlinde toplantı odalarının düzenlenmesi, gerekirse güvenliğinin sağlanması, uzlaştırma toplantıları için tahsis sıra ve saatlerinin belirlenmesi Cumhuriyet başsavcılığı tarafından yerine getirilir.

Uzlaştırıcı ücreti

MADDE 36 – (1) Uzlaştırıcıya her yıl Adalet Bakanlığınca hazırlanan Tarifeye göre ücret ödenir.

(2) Uzlaştırıcı ücreti, uzlaştırıcının şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yaşı, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu gibi belirgin farklılıklarını değerlendirmede ve tarafları uzlaştırmadaki becerisi, süreçte gösterdiği gayret, taraf sayısı, uyumsuzluğun kapsam ve niteliği dikkate alınarak tarifedeki alt ve üst sınırlar arasında belirlenir.

(3) Birden fazla uzlaştırıcının görevlendirildiği hâllerde uzlaştırıcı ücreti bu kişilere ayrı ayrı ve eşit olarak ödenir.

Uzlaştırıcı ücretinin ödenmesi

MADDE 37 – (1) Görevlendirilen uzlaştırıcıya belirlenen ücret uzlaştırma sonunda düzenlenecek raporun ibrazından sonra makul süre içinde uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından sarf kararı ile ödenir.

(2) Uzlaştırıcı ücretinin takdirinde uzlaştırma raporunun tamamlandığı tarihte yürürlükte olan Tarife esas alınır.

Uzlaştırıcı giderleri

MADDE 38 – (1) Uzlaştırıcı tarafından zorunlu yol giderleri dâhil olmak üzere yapılan masraflar, ilgili yıl Uzlaştırıcı Asgari Ücret Tarifesinin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirlenen miktarın alt sınırını geçmeyecek şekilde ayrıca ödenir.

(2) Uzlaştırıcı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri, yargılama giderlerinden sayılır ve bu giderler ilgili ödenekten karşılanır.

(3) Uzlaştırmanın gerçekleşmemesi hâlinde uzlaştırıcı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri hakkında Kanunun yargılama giderlerine ilişkin hükümleri uygulanır.

(4) Uzlaşmanın gerçekleşmesi hâlinde uzlaştırıcı ücreti ve diğer uzlaştırma giderleri Devlet Hazinesi tarafından karşılanır.

(5) Uzlaştırıcının çalışması karşılığında ücret talep etmediği hâllerde bu madde hükümleri uygulanmaz.

YEDİNCİ BÖLÜM

Uzlaştırma Bürosunun Kurulması, Görev ve Sorumlulukları

Büronun kurulması

MADDE 39 – (1) Her Cumhuriyet başsavcılığı bünyesinde uzlaştırma bürosu kurulur ve yeteri kadar Cumhuriyet savcısı ile personel görevlendirilir.

(2) Büro iş ve işlemleri Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili veya Cumhuriyet savcısının denetimi altında yazı işleri müdürünün yönetiminde zabıt kâtabi ve diğer görevliler tarafından yürütülür.

Büro personelinin görev ve sorumlulukları

MADDE 40 – (1) Yazı işleri müdürünün görev ve sorumlulukları şunlardır:

- Uzlaştırma iş ve işlemlerine ilişkin hizmetlerin yürütülmesini sağlamak ve denetlemek.
- Zabıt kâtabi ve diğer görevliler arasında iş bölümü yapmak,
- Uzlaştırma iş ve işlemlerinin verimli ve düzenli bir şekilde yürütülmesi için her türlü tedbiri almak.
- Cumhuriyet savcısının onayıyla uzlaştırıcı görevlendirmesi yapmak.
- Cumhuriyet savcısının uygun göreceği evrakın havalesini yapmak.
- Uzlaştırıcıya Cumhuriyet savcısının onayı doğrultusunda ek süre vermek.
- Mevzuattan kaynaklanan veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

(2) Zabıt kâtabinin görev ve sorumlulukları şunlardır:

- İş bölümüne göre kendisine verilen işleri biriktirmeden zamanında yapmak.
- Dosyaları ve evrakı doğru, eksiksiz ve zamanında UYAP bilişim sistemine kaydetmek.
- Uzlaştırma dosyalarını eksiksiz ve düzenli bir şekilde muhafaza etmek.
- Cumhuriyet savcısının onayıyla uzlaştırıcı görevlendirmesi yapmak.
- Dosya uzlaştırıcıya tevdi edildikten sonra taraflara bu hususta SMS yoluyla bilgi vermek.
- Uzlaştırma konusu suç veya suçlara ilişkin uygun görülen evrakı uzlaştırıcıya vermek.
- Uzlaştırıcıya Cumhuriyet savcısının onayı doğrultusunda ek süre vermek.

g) Uzlaştırmacı tarafından hazırlanan uzlaşma teklifini içerir açıklamalı tebligat veya istinabe evrakını göndermek.

ğ) Uzlaştırmacı tarafından düzenlenen raporu ve dosyayı tutanakla teslim almak.

h) Raporu ve dosyayı gerekli iş ve işlemlerin yapılabilmesi için Cumhuriyet savcısına sunmak.

ı) Her türlü tebligat evrakını hazırlamak.

i) İşi biten dosyaları arşive kaldırmak.

j) Mevzuattan kaynaklanan veya Cumhuriyet savcısı ya da yazı işleri müdürü tarafından verilen diğer görevleri yapmak.

İş bölümü

MADDE 41 – (1) Zabıt ktipleri ve diğer personel arasındaki iş bölümünü; Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili veya Cumhuriyet savcısının onayını almak suretiyle yazı işleri müdürü yapar.

(2) Yazı işleri müdürü ve ilgili personel verilerin UYAP’a doğru, eksiksiz ve zamanında girilmesinden birlikte sorumludur.

Büroların gözetimi ve denetimi

MADDE 42 – (1) Uzlaştırma bürosu ilęisine göre Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili veya Cumhuriyet savcısının gözetimi ve denetimi altındadır.

(2) Denetim;

a) Kayıtların düzenli tutulması,

b) Uzlaştırmacı görevlendirmelerinin usulüne uygun yapılması,

c) Evrak havalesinin sresinde yapılması,

) Fiziki ortamda teslimi gereken evrakla ilgili işlemlerin usulüne uygun yapılması,

d) Kararların ilgililere tebliğinin sağlanması,

e) Mevzuattan kaynaklanan veya Cumhuriyet savcısı tarafından verilen diğer görevlerin usulüne uygun yapılması,

hususlarını kapsar.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

Tutulacak Kayıt ve Kartonlar

Kayıtlar

MADDE 43 – (1) Cumhuriyet başsavcılığı uzlaştırma bürosunda aşağıda gösterilen kayıtların UYAP’ta; tarih, sıra numarası, hazırlayan veya onaylayan kişiye göre sorgulanabilir Şekilde tutulması zorunludur:

a) Uzlaştırma kaydı,

b) Denetim ve performans kaydı.

(2) Bu kayıtlardaki verilerin bir veya bir kaçı bir arada sorgulanıp raporlanabilir.

(3) Bu maddede düzenlenen kayıtlara gerek görüldüğünde Bakanlık tarafından yeni kayıtlar ve mevcut kayıtlara yeni stnlar eklenebilir.

Uzlaştırma kaydı

MADDE 44 – (1) Cumhuriyet başsavcılığınca soruştırma ve kovuştırma evresinde yapılan uzlaştırma işlemleri için tek bir kayıt tutulur.

(2) Uzlaştırma kaydı; sıra numarası, soruştırma numarası, mahkeme adı ve esas numarası, mağdur, Şikâyetçi, katılan, Şüpheli, sanık, mdafı, vekil veya kanunî temsilci ile uzlaştırmacının kimlik bilgileri, uzlaştırmacının görevi ve mesleği, suçun türü, kararlaştırılan edimin türü ve süresi, dosyanın uzlaştırmacıya verildiği tarih, uzlaştırma raporunun teslim edildiği tarih, uzlaştırma işleminin sonucu ve uzlaştırmacıyadenen ücret ile düşünceler stnundan oluşur.

Denetim ve performans kaydı

MADDE 45 – (1) Uzlaştırmacılar hakkında Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili veya Cumhuriyet savcısı tarafından yapılacak denetim ve performans değerlendirmeleri ile sonuçlarının tutulduğu kayıttır.

(2) Bu kayıt; dosyanın uzlaştırmacıda kaldığı süre, uzlaşma teklifi ve uzlaştırma raporunun sonucu, etik ve temel ilkelere uyma, uzlaştırma raporunun eksiksiz düzenlenmesi, müzakerelerin gizliliğine riayet edilmesi, raporun süresi içinde verilmesi ile düşünceler sütunundan oluşur.

Kartonlar

MADDE 46 – (1) Cumhuriyet başsavcılığı uzlaştırma bürosunda aşağıda gösterilen kartonların UYAP bilişim sisteminde tutulması zorunludur.

a) Uzlaştırmacı listesi kartonu: Ağır ceza merkezi Cumhuriyet başsavcılığı yargı alanında görevli uzlaştırmacıların isim listesinin saklandığı kartondur.

b) Sarf kararı kartonu: Cumhuriyet başsavcılığınca uzlaştırma ücreti ve giderleri için düzenlenen kararların saklandığı kartondur.

DOKUZUNCU BÖLÜM

Uzlaştırmacı Sicili, Eğitim, Sınav ve Denetim

Uzlaştırmacı sicilinin tutulması

MADDE 47 – (1) Uzlaştırmacı olma yetkisini kazanmış kişilerin sicilleri, sicil numarası verilmek suretiyle Daire Başkanlığınca tutulur.

(2) Sicilde; kişinin ad ve soyadı, doğum yılı, mesleği, iş adresi, uzmanlık alanı ve akademik unvanı gibi şahsı bilgileri yer alır. Bu bilgiler Daire Başkanlığı tarafından Genel Müdürlüğün internet sitesinde duyurulur.

(3) Uzlaştırmacı, sicilde yer alan kendisine ait bilgilerde meydana gelen her türlü değişikliği bir ay içinde varsa belgesiyle birlikte Daire Başkanlığına bildirmek zorundadır. Bu değişiklikler ile ilgili olarak Daire Başkanlığı tarafından elektronik ortamda gerekli düzeltmeler yapılır.

(4) Daire Başkanlığı uzlaştırmacılar hakkında ayrıca şahsı sicil dosyası tutar. Bu dosyaya uzlaştırmacının kimliği, öğrenim ve meslek durumu, bildiği yabancı dil, mesleki eserleri ve yazıları, disiplin ve ceza soruşturması ve sonuçları gibi hususlara ilişkin belgeler ile diğer belgeler konulur.

Uzlaştırmacı siciline kayıt olma şartları

MADDE 48 – (1) Sicile kayıt başvurusu, Daire Başkanlığına elektronik ortamda başvurmak suretiyle yapılır.

(2) İlgilinin, uzlaştırmacı olarak görev yapmak istediği ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı ile iletişim bilgilerinin içerir başvuru dilekçesine;

a) Türkiye Cumhuriyeti Kimlik Numarası,

b) Mezuniyet belgesi ile hukuk fakóltesi mezunları dışındakiler için not dökümüne ilişkin belgenin onaylı örneği,

c) Son altı ay içerisinde çekilmiş vesikalık fotoğraf,

ç) Varsa kayıtlı olunan oda, çalışılan kurum ve kuruluşun isimleri,

d) Uzlaştırmacı eğitiminin tamamlandığını gösterir katılım belgesinin aslı veya onaylı örneği, eklenir.

(3) Uzlaştırmacı siciline kaydedilebilmek için;

a) Türk vatandaşı olmak,

b) Tam ehliyetli olmak,

c) Avukatlar yönünden baroya kayıtlı olmak,

ç) Hukuk öğrenimi görmüş kişiler yönünden üniversitelerin hukuk fakólterinden mezun olmak veya hukuk ya da hukuk bilgisine programlarında yeterince yer veren siyasal bilgiler, idari bilimler, iktisat veya maliye alanlarında en az dört yıllık yüksek öğrenim yapmış olmak,

d) Kasten işlenmiş bir suçtan mahkûm olmamak,

e) Terör örgütleriyle iltisaklı veya irtibatlı olmamak,

f) Uzlaştırmacı eğitimini tamamlamak ve yazılı sınavda başarılı olmak,

g) Disiplin yönünden meslekten veya memuriyetten çıkarılmamış ya da geçici olarak yasaklanmamış olmak,

gerekir.

(4) Sicile kayıt için başvuruda bulunacak kişinin fiilen yürütmekte olduğu asıl mesleğinin ilgili mevzuatında, uzlaştırma faaliyetini yürütmesine engel bir hüküm bulunmamalıdır.

(5) Üçüncü fıkrada sayılan sicile kayıt şartlarını taşıdığı anlaşılan ve belgelerinde eksiklik bulunmayan başvuru sahipleri uzlaştırmacı siciline kaydedilir. İlgililerden, şartları taşımadığı anlaşılan veya verilen bir aylık süreye rağmen eksik belgelerini sunmayan başvuru sahiplerinin sicile kaydı yapılmaz.

(6) Başvurular hakkında geliş tarihinden veya eksik belgenin ikmalinden itibaren iki ay içinde karar verilerek ilgisine de tebliğ edilir.

(7) Belge eksikliği nedeniyle sicile kayıt talebi reddedilen kişiler eksik belgeleri ikmal ederek yeniden sicile kayıt için başvuruda bulunabilirler.

(8) Uzlaştırmacı, üçüncü fıkrada sayılan şartlarla ilgili olarak, kendisine ait bilgilerde meydana gelen her türlü değişikliği bir ay içinde, varsa belgesi ile birlikte Daire Başkanlığına bildirmek zorundadır.

(9) Sınavda başarılı olanların sınav sonuçları, yenileme eğitimlerini de tamamlamak şartıyla, sicile kayıt yaptırılmaya kadar geçerliliğini korur.

Uzlaştırmacı sicilinden ve listeden çıkarılma

MADDE 49 – (1) Uzlaştırmacı olabilmek için aranan koşulları taşımadığı hâlde sicile kaydedilen veya daha sonra bu koşulları kaybeden ya da uzlaştırma göreviyle bağdaşmayan tutum ve davranışlarda bulunan, Kanunun öngördüğü yükümlülükleri önemli ölçüde veya sürekli yerine getirmeyen, performans değerlendirmeleri sonucunda yeterli bulunmayan, etik ilkelere aykırı davranan, yenileme eğitimini tamamlamayan uzlaştırmacı Daire Başkanlığınca sicilden ve listeden çıkarılır.

(2) Etik ilkelere aykırı hareket edilmesi halinde ihlalin niteliğine göre sicilden ve listeden çıkarma yaptırımı yerine uyarı veya bir yıla kadar geçici süreyle listeden çıkarma yaptırımı uygulanabilir.

(3) Sicil ve listeden çıkarılma işleminden önce, uzlaştırmacının yazılı savunması alınır. Uzlaştırmacı, yazılı savunmada bulunması için kendisine yapılan yazılı bildirimden tebliğinden itibaren on günlük süre içinde savunmasını vermek zorundadır. Tebliğden imtina eden veya bu süre içinde savunmada bulunmayan uzlaştırmacı savunma hakkından vazgeçmiş sayılır.

(4) Etik ilkelere aykırı hareket edilmesi nedeniyle hakkında uyarı yaptırımı uygulanan uzlaştırmacı, Daire Başkanlığınca yazılı olarak uyarılır, uyarıya uyulmaması halinde üçüncü fıkra gereğince savunması alındıktan sonra sicil ve listeden çıkartılmasına karar verilir ve bu karar ilgisine tebliğ edilir.

(5) Uzlaştırmacı, sicilden ve listeden çıkarılmasını her zaman isteyebilir. Bu durumda olanlar, sınav şartları dışındaki şartları haiz ise yeniden sicile kayıt yaptırabilirler.

Uzlaştırmacı eğitimi

MADDE 50 – (1) Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilerin görevlerine başlamadan önce eğitim almaları ve görev yaptıkları sürece eğitime tâbi tutulmaları sağlanır.

(2) Eğitim; alternatif uyuşmazlık çözümü, iletişim ve müzakere becerileri ile yöntemlerini geliştirmeyi; mağdur, suçtan zarar gören, şüpheli ya da sanık ile birlikte çalışmanın özel koşulları ve ceza adaleti sistemi hakkında bilgi sahibi olma hususlarında yeterlilik kazandırmayı amaçlar.

(3) Eğitimin konusu; görev yapacak kişilerin sahip olmaları gereken asgarî nitelikler, bilgi düzeyi ve kişisel yeteneklerinin geliştirilmesinden oluşur. Uzlaştırmacı olarak görevlendirilecek kişilere, Daire Başkanlığınca belirlenen konularda teorik ve uygulamalı eğitim verilir.

(4) Uzlaştırmacı olacak kişilere otuz altı saati teorik ve on iki saati uygulamalı olmak üzere en az kırk sekiz ders saati eğitim verilir. Günlük eğitim sekiz saatten fazla olamaz ve eğitim grupları en fazla otuz kişiden oluşur. Bu sayıdan daha fazla kişiden oluşan gruplar için Daire Başkanlığından ayrıca izin alınır.

(5) Uygulamalı eğitim; adayların, bireysel ve gruplar hâlinde iletişim ve müzakere tekniklerini kullanma becerilerini geliştirmelerini sağlayacak örnek uyuşmazlık çözüm çalışmaları ile uygulama gözetimi faaliyetlerini içerir. Uzlaştırmacı eğitimi alan kişilerden örnek bir uyuşmazlık senaryosu ortaya koymaları, uzlaştırma yöntemini kullanarak sonuçlandırmaları ve eğitimlerle birlikte grup değerlendirmeleri yapmaları beklenir.

(6) Uzlaştırmacılara, uzlaştırmacı eğitim izni verilen kuruluşlarca teorik ve uygulamalı, toplam sekiz ders saatinden az olmamak üzere iki yılda en az bir defa yenileme eğitimi verilir. Uzlaştırmacılar iki yılda bir verilen bu eğitime katılmak zorundadırlar.

(7) Eğitime katılanların, belgeye dayalı ve eğitim kuruluşlarınca kabul edilen haklı bir mazeretleri olmadıkça uzlaştırmacı eğitimi süresince verilen ders ve çalışmalara katılımları zorunludur. Eğitim

kuruluşlarınca, adayların derslere devam durumunu gösteren çizelge düzenlenir ve kabul edilebilir haklı bir mazereti bulunmaksızın derslerin 1/12'sine devam etmeyenlerin eğitim programıyla ilişiği kesilir.

(8) Eğitim kuruluşları, eğitimlerini başarı ile tamamlayan kişilere en geç bir ay içinde uzlaştırmacı eğitimini tamamladıklarına dair katılım belgesi verirler.

Eğitim kuruluşlarına izin verilmesi

MADDE 51 – (1) Uzlaştırmacı eğitimini; üniversitelerin hukuk fakülteleri, Türkiye Barolar Birliği veya Türkiye Adalet Akademisi tarafından verilir. Bu kuruluşlar Bakanlıktan izin alarak eğitim verebilirler. İzin verilen eğitim kuruluşlarının listesi elektronik ortamda yayımlanır.

(2) İzin için yazılı olarak başvurulur. Başvuruda; eğitim içeriği ve sürelerini kapsar şekilde eğitim programı, eğitimcilerin sayısı, unvanları ve uzmanlıkları ile yeterlilikleri ve eğitim verilecek mekânlar hakkında gerekçeli ve yeterli bilgiler verilir.

(3) Başvuruda sunulan belgelere dayalı olarak, eğitimin amacına ulaşacağı, eğitimin yapılacağı mekânların uygunluğu ve eğitim kuruluşlarında eğitim faaliyetinin devamlılığının sağlanacağı tespit edilirse, ilgili eğitim kuruluşuna en çok beş yıl için geçerli olmak üzere izin verilir ve eğitim kuruluşları listesine kaydedilir.

(4) İki ve üçüncü fıkralarda belirtilen nitelikleri taşımadığı anlaşılan eğitim kuruluşunun başvurusu, başvuru talebinin Bakanlığa ulaştığı tarihten itibaren iki ay içinde incelenerek reddedilir ve karar ilgilisine tebliğ edilir. Bakanlıkça iki ay içinde karar verilemediği takdirde talep reddedilmiş sayılır.

(5) İzin süresi uzatılmayan veya izni iptal edilen eğitim kuruluşu, eğitim kuruluşları listesi ile elektronik listeden silinir. Bu eğitim kuruluşuna ait belgeler, dosyasında saklanır.

İzin süresinin uzatılması

MADDE 52 – (1) Eğitim kuruluşları listesine kayıtlı olan bir eğitim kuruluşu kayıt süresinin bitiminden en erken bir yıl ve en geç üç ay önce, eğitim kuruluşları listesindeki kaydın geçerlilik süresinin uzatılmasını yazılı olarak talep edebilir. Eğitim kuruluşunun 53 üncü maddeye göre sunduğu raporlardan, uzlaştırmacı eğitiminin başarılı şekilde devam ettiğinin anlaşıldığı ve 54 üncü maddede belirtilen sebeplerin bulunmadığı hâllerde, verilmiş bulunan iznin geçerlilik süresi her defasında beş yıl uzatılabilir. Eğitim kuruluşu, süresi içinde yaptığı başvuru hakkında karar verinceye kadar listede kayıtlı kalır.

(2) İzin süresinin uzatılmasına ilişkin talepler, talebin Bakanlığa ulaştığı tarihten itibaren iki ay içinde incelenerek karara bağlanır ve karar ilgilisine tebliğ edilir.

Daire başkanlığına bilgi verme yükümlülüğu

MADDE 53 – (1) Eğitim kuruluşları, her yıl ocak ayında bir önceki yıl içinde gerçekleştirdikleri eğitim faaliyetinin kapsamı, içeriği ve başarısı konusunda Daire Başkanlığına bir rapor sunar.

(2) Rapor sunmayan eğitim kuruluşuna yazılı ihtarda bulunularak bir aylık süre verilir. İhtarda, raporun verilen süreye rağmen sunulmaması hâlinde eğitim verme izninin iptal edileceği hususu belirtilir.

Eğitim kuruluşuna verilen iznin iptali

MADDE 54 – (1) Aşağıdaki hâllerde eğitim kuruluşuna verilmiş olan izin Bakanlık tarafından iptal edilir:

- İzin verilebilmesi için aranan şartlardan birinin ortadan kalkması veya mevcut olmadığının tespiti.
- Eğitimin Yönetmeliğe uygun şekilde verilmediğinin tespiti.
- Uzlaştırmacı eğitimi katılım belgesi düzenlenmesinde sahtecilik veya önemli hatalar yapılması.
- 53 üncü maddedeki rapor verme yükümlülüğünün yapılan ihtar rağmen yerine getirilmemesi.
- Eğitim faaliyetinin devamlılığının sağlanmadığının tespiti.
- Eğitim kuruluşunun yazılı talebi üzerine Bakanlıkça her zaman eğitim izninin iptaline karar verilebilir.

Sınav, yeri, şekli, günü ve konusu

MADDE 55 – (1) Uzlaştırmacı eğitimini tamamlayanların sicile kayıt olabilmeleri için yazılı sınavda başarılı olmaları zorunludur.

(2) Sınav yılda en fazla iki kez yapılır. Sınavın yapılacağı yer, tarih ile saati Daire Başkanlığınca belirlenir ve Genel Müdürlüğün internet sayfasından yayımlanmak suretiyle duyurulur.

(3) Sınav, uzlaştırmacı eğitimi sırasında verilen konuları kapsar.

Sınav başvuru mercii ve şekli

MADDE 56 – (1) Yazılı sınava başvuru Daire Başkanlığına son başvuru günü mesai bitimine kadar elektronik ortamda başvurmak suretiyle yapılır.

(2) İlgilinin başvurusuna; T.C. kimlik numarası ve uzlaştırmacı eğitimini tamamladığını gösteren katılım belgesi ile mezuniyet belgesi asılları veya onaylı suretleri eklenir.

(3) Başvuru ile ilgili diğer hususlar sınav ilânı ile belirtilir.

Sınav başvuru formunun incelenmesi

MADDE 57 – (1) Başvuru formu, ilgilinin yazılı sınava girebilme hakkını taşıyıp taşımadığının tespiti açısından incelenir.

(2) Başvuru formundaki soruların bir veya birkaçını cevapsız bırakanlar ile sınava girebilme hakkını taşımadığı tespit edilenlerin başvuruları reddedilip, bu durum kendilerine bildirilir.

(3) Yazılı sınava girebilme hakkını taşıyanlara ilişkin gerekli bilgiler, sınavı yapacak kuruma iletilir. Sınava giriş ve kimlik belgesi ilgili kurumca başvurana gönderilir.

Sınavın yapılışı

MADDE 58 – (1) Yazılı sınav, test yöntemi ile fizikî veya elektronik ortamda yapılır.

(2) Bu sınav, Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı veya yükseköğretim kurumları arasından Bakanlıkça belirlenecek bir kuruluşa yaptırılabilir.

Sınavda başarı puanı

MADDE 59 – (1) Yazılı sınavda yüz üzerinden en az yetmiş puan alanlar başarılı sayılırlar.

Sınav sonuçlarının açıklanması ve itiraz

MADDE 60 – (1) Daire Başkanlığı, yazılı sınav sonuçlarını, sınav sonuçlarının kendisine intikâl ettiği tarihten itibaren bir ay içinde ilân eder.

(2) İlgililer, sınav sonuçlarının ilânından itibaren yedi gün içinde Daire Başkanlığına yazılı olarak itiraz edebilirler.

(3) Sınava yapılan itirazlar sınavı yapan kuruma Başkanlık tarafından yedi gün içinde bildirilir. İtiraz sonuçları da ilgililere aynı süre zarfında Başkanlıkça yazılı olarak bildirilir.

(4) Sınava yapılan itirazlar, sınavı yapan kurum tarafından karara bağlanır.

(5) Yapılan sınavlarda hatalı sorulara tekabül eden puanlar eşit şekilde diğer sorulara dağıtılır. Ancak, soruların yüzde beşinden fazlasının hatalı olduğunun ikinci fıkrada belirtilen süre içinde yapılan itirazlar üzerine veya herhangi bir şekilde tespit edilmesi hâlinde, sınav iptal edilir ve en kısa sürede yeni sınav yapılır.

Sınavın geçersiz sayılması

MADDE 61 – (1) Sınava girenlerden;

- İzin almadan sınav salonu veya yerini terk edenler,
 - Sınavlarda kopya çekenler veya kopya çekmeye teşebbüs edenler,
 - Sınavlarda kopya verenler veya kopya vermeye teşebbüs edenler,
 - Kendi yerine başkasının sınavlara girmesini sağlayanlar,
 - Sınavların düzenine aykırı davranışta bulunanlar,
- hakkında tutanak düzenlenir ve bunların sınavları geçersiz sayılır.

(2) Sınavı kazananlardan başvuru formunda gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit edilenlerin sınavları da geçersiz sayılır. Bu durumda olanlar hiçbir hak talebinde bulunamazlar. Ayrıca gerçeğe aykırı beyanda bulunduğu tespit edilenler hakkında idarî ve yasal işlemler yapılır.

Sınavda başarısız kabul edilme

MADDE 62 – (1) Sınava başvuranlardan;

- Yapılan sınavda yetmiş puandan daha düşük puan alanlar,
 - Sınavı geçersiz sayılanlar,
 - Sınava katılmayanlar,
- başarısız kabul edilirler.

Tekrar sınav hakkı

MADDE 63 – (1) 61 inci maddenin birinci fıkrasının (a) bendi gereğince sınavı geçersiz sayılanlar ile 62 nci maddenin birinci fıkrasının (a) ve (c) bentleri gereğince sınavda başarısız kabul edilenler, sınava tekrar girebilme hakkına sahiptirler.

Sınav evrakının saklanması ve imhası

MADDE 64 – (1) Sınavda başarılı olanlara ait sınav başvuru evrakı, ilgili olduğu şahsî sicil dosyasına konulur. Sınavda başarısız olanlara ait sınav başvuru evrakı ise sınav sonuçlarının ilânından itibaren altı ay içinde

talep etmeleri hâlinde iade edilir. Belirtilen sürede iade edilmeyen evrak tutanak ile imha edilir. Ancak, idarî yargı yoluna başvuranlar hakkındaki evrakın muhafazasına dava sonuçlanıncaya kadar devam edilir.

Denetim usulü

MADDE 65 – (1) Eğitim kuruluşları; Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerinin yerine getirilip getirilmediğini tespit etmek amacı ile Daire Başkanlığınca denetlenir.

(2) Uzlaştırmacılar; görev yaptıkları yerin Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili veya görevlendirilen Cumhuriyet savcısı tarafından denetlenir.

(3) Eğitim izni verilen kuruluşların ve uzlaştırmacıların denetimi her yıl yapılır.

(4) İhbar veya şikâyet üzerine uzlaştırmacılar ve eğitim izni verilen kuruluşlar her zaman denetlenebilir.

Denetim görevlileri

MADDE 66 – (1) Uzlaştırmacı eğitim kuruluşlarının denetim işlerinde görevlendirilmek üzere Daire Başkanlığında yeterli sayıda denetim görevlisi istihdam edilir.

Denetimin kapsamı

MADDE 67 – (1) Eğitim kuruluşları;

a) Eğitim hizmetlerinin Kanun ve bu Yönetmelik hükümlerine ve amacına uygun olarak yürütülmesi,

b) Faaliyet izinlerinin ve eğitim görevlilerinin çalışma izinlerinin mevcut ve geçerli olması,

c) Eğitim programlarının usulüne uygun olarak hazırlanması, bu programların eğitim süresince gerektiği şekilde ve eksiksiz olarak uygulanması,

ç) Kayıtların usulüne uygun olarak tutulması, yönlerinden denetlenir.

(2) Uzlaştırmacılar;

a) Yönetmelikte belirtilen temel ve etik ilkelere uygun hareket edilmesi,

b) Uzlaşma teklifi ve uzlaştırma raporunun usulüne uygun düzenlenmesi,

c) Uzlaştırma işlemlerinin süresi içinde tamamlanması,

ç) Uzlaştırma müzakerelerinin gizliliğine riayet edilmesi,

d) Kanun ve bu Yönetmeliğin öngördüğü yükümlülüklere uygun hareket edilmesi, yönlerinden denetlenir.

Denetim sonucunun izlenmesi

MADDE 68 – (1) Denetim sonucunda eğitim kuruluşları yönünden denetim görevlileri, uzlaştırmacılar yönünden ise ilgili Cumhuriyet başsavcısı, Cumhuriyet başsavcı vekili veya Cumhuriyet savcısı tarafından bir rapor düzenlenir.

(2) Düzenlenen raporun bir sureti denetlenen kuruluşun veya ilgili Cumhuriyet başsavcılığının arşivinde muhafaza edilir, diğer sureti de Daire Başkanlığına sunulur.

(3) Denetim sonucunda tespit edilen eksiklikler Daire Başkanlığınca ilgili eğitim kuruluşlarına yazılı şekilde bildirilerek bu eksikliklerin giderilmesi için uygun bir süre verilir. Verilen süre sonunda eksiklikler giderilmediği takdirde veya denetim sonucu konusu suç teşkil eden uygulamalar tespit edildiğinde adlî ve idarî işlemlere başlanır.

(4) Suç işlediği tespit edilen uzlaştırmacı veya eğitim kuruluşları hakkında bu Yönetmeliğin 49 ve 54 üncü maddeleri uyarınca işlem yapılır.

ONUNCU BÖLÜM

Daire Başkanlığı

Daire Başkanlığı

MADDE 69 – (1) Daire Başkanlığı, bir daire başkanı, yeteri kadar tetkik hâkimi ve diğer personelden oluşur.

Daire Başkanlığının görevleri

MADDE 70 – (1) Daire Başkanlığının görevleri şunlardır:

a) Ön ödeme, uzlaştırma ve kamu davasının açılmasının ertelenmesi gibi alternatif usullerin etkin şekilde uygulanmasını sağlamak.

b) Görev alanıyla ilgili olarak uygulamayı takip etmek ve ortaya çıkan sorunların nedenlerini araştırarak çözüm önerilerini Bakanlığa sunmak.

c) Uzlaştırmacı temel eğitimine ilişkin usul ve esaslar ile eğitim verecek kurum ve kuruluşların niteliklerini belirlemek ve bunlara izin verilmesini Bakanlığın onayına sunmak, bu kurum ve kuruluşları listelemek ve elektronik ortamda yayımlamak.

ç) Uzlaştırmacı eğitimi sonunda yapılacak sınavın usul ve esaslarını belirlemek ve sınavları yapmak.

d) Yazılı sınavın süresi, soru sayısı ve konulara göre ağırlıkları ile puanlama esaslarını belirlemek.

e) Yazılı sınav ile ilgili soruları uzlaştırmacı eğitimi veren eğitim kuruluşlarına hazırlattırmak.

f) Uzlaştırmacı siciline kabule ilişkin usul ve esasları belirlemek, uzlaştırmacıların sicile kabulüne ve sicilden çıkarılmasına karar vermek, sicile kayıtlı uzlaştırmacıları, görev yapmak istedikleri Cumhuriyet başsavcılıklarına göre listelemek.

g) Uzlaştırmacılar verilecek dosyaların tevzi esasları ile aylık olarak verilebilecek azami dosya sayısını belirlemek.

ę) Uzlaştırmacıların denetimine ve performansına ilişkin usul ve esasları belirlemek.

h) Alternatif uyumsuzluk çözümleri konusunda kamuoyunu bilgilendirici çalışmalar yapmak.

ı) Ulusal veya uluslararası düzeyde bilimsel toplantılar düzenlemek, yayınlar yapmak, bu nitelikteki çalışmaları teşvik etmek ve desteklemek.

i) Görev alanına giren istatistiklerin derlenmesi ve yayımı konusunda Bakanlığın ilgili birimleriyle iş birliği hâlinde çalışmak.

j) Görev alanıyla ilgili kamu ya da özel kurum veya kuruluşlarla iş birliği yapmak.

k) Uzlaştırmacı Asgari Ücret Tarifesini hazırlamak.

Uzlaştırmacı listelerinin oluşturulması ve ilân

MADDE 71 – (1) Daire Başkanlığınca bu Yönetmeliğin 47 ve 48 inci maddeleri uyarınca sicildeki kayıt sırası, ilgilinin görev yapmak istediği ağır ceza mahkemesi Cumhuriyet başsavcılığı yargı çevresi ve uzlaştırmacı ihtiyacı esas alınmak suretiyle uzlaştırmacı listeleri oluşturulur.

(2) Uzlaştırmacı listeleri, UYAP bilişim sistemine Daire Başkanlığınca eklenir.

(3) Uzlaştırmacı görevlendirilmesi Cumhuriyet başsavcılıkları tarafından Daire Başkanlığınca belirlenen listelere göre yapılır.

(4) Daire Başkanlığınca oluşturulan uzlaştırmacı listeleri Bakanlıkça ilân edilir.

ON BİRİNCİ BÖLÜM

Çeşitli ve Son Hükümler

Geçiş hükmü

GEÇİCİ MADDE 1 – (1) Bu Yönetmeliğin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren en geç altı ay içinde Daire Başkanlığınca uzlaştırmacı listeleri oluşturulur. Bakanlık tarafından bu listelere uygun uzlaştırmacı görevlendirmesi amacıyla bir ilân yapılır. İlân yapılmışına kadar Kanununun 253 üncü maddesinde 6763 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun ile yapılan değişiklik öncesinde öngörülen usule göre belirlenen uzlaştırmacılar görevlendirme yapılmasına devam olunur ve bu uzlaştırmacılar görevlerini tamamlar.

Yürürlükten kaldırılan yönetmelik

MADDE 72 – (1) 26/7/2007 tarihli ve 26594 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanan Ceza Muhakemesi Kanununa Göre Uzlaştırmanın Uygulanmasına İlişkin Yönetmelik yürürlükten kaldırılmıştır.

Yürürlük

MADDE 73 – (1) Bu Yönetmelik yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

Yürütme

MADDE 74 – (1) Bu Yönetmelik hükümlerini Adalet Bakanı yürütür.

T.C.
.....
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI

SORUŞTURMA NO :/.....

UZLAŞTIRMA BÜROSUNA GÖNDERME KARARI

ŞİKÂyetçi :
Şüpheli :
Suç :
Suç Tarihi :
Suç Yeri :
Sevk Maddeleri :
Deliller :

SORUŞTURMA EVRAKI İNCELENDİ

Maddi Olay ve Delillerin Değerlendirilmesi :

.....

Hukukî Nitelendirme:

.....

Karar:

Şüpheli hakkında isnat edilen suçun 5271 sayılı Kanunun 253 üncü maddesi uyarınca “uzlaştırma” kapsamındaki suçlardan olması, kamu davası açılmadan önce şüpheli ile mağdurun uzlaşmak isteyip istemediklerinin teklif edilmesi ve uzlaştırma işlemlerinin takibi için dosyanın Cumhuriyet başsavcılığı **UZLAŞTIRMA BÜROSUNA GÖNDERİLMESİNE,**

Uzlaşma teklifi ve uzlaştırma işlemlerinin takibi Uzlaştırma bürosunca yapılmasına karar verildi.

Cumhuriyet Savcısı

T.C.
.....
CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI
(Uzlaştırma Bürosu)

Soruşturma No: .../.....

SORUŞTURMA BÜROSUNA İADE KARARI

ŞİKAYETÇİ :
ŞÜPHELİ :
SUÇ :
SUÇ TARİHİ :
SUÇ YERİ :
SEVK MADDELERİ:
DELİLLER :

SORUŞTURMA EVRAKI İNCELENDİ

.... Soruşturma bürosunun .../.../2... tarihli kararıyla yapılan soruşturma sonucunda hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphe olduğu değerlendirilen şüpheliye ait soruşturma dosyası uzlaşma teklifi ve uzlaştırma işlemleri için büromuza gönderilmiş ise de;

- a) Gönderme kararında kabul edilen olayın uzlaşma kapsamındaki suçlardan olmadığı ve uzlaşma kapsamı dışındaki 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu'nun Maddesindeki suçu oluşturduğu,
- b) İncelenen dosya içeriğine göre şüpheli hakkında kamu davası açılması için yeterli şüphenin tespitine yönelik mutlak delil niteliğindeki deliller toplanmadan dosyanın büromuza gönderildiği,
- c)
Anlaşıldığından, soruşturma dosyası yazımız ekinde gönderilmiştir.
Bilgi ve gereği arz olunur.

Cumhuriyet Savcısı

UZLAŖTIRMA RAPORU ÖRNEĞİ

UzlaŖtırma No	:
Cumhuriyet BaŖsavcılıĐı SoruŖturma No	:
Mahkeme Esas No	:
UzlaŖtırma konusu suç/suçlar	:
UzlaŖtırmacının	:
Adı ve Soyadı	:
Sicil Numarası	:
İletişim Adresi	:
Görevlendirme Tarihi	:
Dosya içindeki belgelerin birer örneğinin Verildiği / UzlaŖtırma süresinin baŖladığı tarih :	:
UzlaŖtırma teklif tarihi	:
Ek süre verilme tarihi ve süresi	:
Süphelinin / Sanığın / Kanunî temsilcinin	:
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
İletişim Adresi	:
Müdafinin	:
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
İletişim Adresi	:
Kayıtlı olduğu baro ve sicil numarası	:
Mağdur/ Katılan/ Suçtan zarar görenin/ Kanunî temsilcisinin	:
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
İletişim Adresi	:
Vekilin	:
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
İletişim Adresi	:
Kayıtlı olduğu baro ve sicil numarası	:
Tercümanın	:
Adı ve Soyadı	:
T.C. kimlik numarası	:
Adresi	:

Taraflardan biri yabancı ülkede oturuyorsa

Türkiye’de göstereceği ikametgâhı _____ :

**Taraflardan biri Yabancı ve Türkiye’de göstereceği
Bir ikametgâhı yok ise ülkesindeki ikametgâhı _____ :**

Raporun düzenlendiği yer ve tarihi _____ :

Uzlaştırma süresi _____ : () gün

Uzlaştırma sonucu _____ :

.....
.....

**Tarafların üzerinde anlaştıkları edim, edimin yerine getirilme şekli ve
zamanı:**

.....
.....

Uzlaştırmanın başarısızlıkla sonuçlanması hâlinde nedenleri:

.....
.....

İmzalar

Şüpheli / Sanık _____ :

Mağdur/ Katılan _____ :

Suçtan zarar gören _____ :

Müdafi _____ :

Vekil _____ :

Kanunî temsilci _____ :

Uzlaştırmacı _____ :

ONAY ŞERHİ

**Tarih, mŕhŕr ve imza
Cumhuriyet Savcısı / Hâkim**

ONAYLAMAMA GEREKÇESİ :

**Tarih,mŕhŕr ve imza
Cumhuriyet Savcısı / Hâkim**

<p>T.C. CUMHURİYET BAŞSAVCILIĞI</p> <p>UZLAŞMA TEKLİF FORMU</p>													
<p>A. 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 253 ve 254 üncü maddeleri çerçevesinde, soruşturma/kovuşturma konusu suçun/suçların uzlaşmaya tabi olması nedeniyle aşağıda açık kimliği belirtilen kişiye bu formun (D) bölümünde yer alan uzlaştırmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukukî sonuçları anlatılarak uzlaşma teklifinde bulunulmuştur. / / 20..... Saat: /</p>													
<p>Teklifte Bulunan Uzlaştırmacının Adı Soyadı Sicil No</p>													
<p>B.UZLAŞMA TEKLİFİ YAPILAN</p>	<p>1. (...) Mağdur/Katılan 2. (...) Mağdurun Kanunî Temsilcisi 3. (...) Suçtan Zarar Gören 4. (...) Suçtan Zarar Görenin Kanunî Temsilcisi 5. (...) Şüpheli/Sanık 6. (...) Şüphelinin/Sanığın Kanuni Temsilcisi</p>												
<p>C.UZLAŞMA TEKLİFİ YAPILAN KİŞİNİN</p>	<table border="1"> <tr> <td>1. T.C. Kimlik No</td> <td></td> </tr> <tr> <td>2. Adı Soyadı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>3. Baba Adı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>4. Anne Adı</td> <td></td> </tr> <tr> <td>5. Doğum Yeri</td> <td></td> </tr> <tr> <td>6 Adres ve İletişim Bilgileri</td> <td></td> </tr> </table>	1. T.C. Kimlik No		2. Adı Soyadı		3. Baba Adı		4. Anne Adı		5. Doğum Yeri		6 Adres ve İletişim Bilgileri	
1. T.C. Kimlik No													
2. Adı Soyadı													
3. Baba Adı													
4. Anne Adı													
5. Doğum Yeri													
6 Adres ve İletişim Bilgileri													
<p>D. Uzlaştırmanın mahiyeti ile uzlaşmayı kabul veya reddetmenin hukuki sonuçları:</p>													

1. Uzlaşma, tarafların özgür iradeleriyle belirleyeceği edim karşılığında veya edimsiz olarak anlaşmalarıdır.
2. Uzlaştırma süreci tarafların kabulüyle başlar, taraflardan biri kabul etmezse süreç işlemez. Taraflar uzlaşma sağlanana kadar bu yöndeki iradelerinden her zaman vazgeçebilirler.
3. Şüpheli/sanık ile mağdur/katılan veya suçtan zarar gören arasındaki uzlaştırmada esas hakkındaki kararı taraflar kendileri verirler.
4. Uzlaştırmacı, Cumhuriyet Başsavcılığı uzlaştırma bürosu tarafından görevlendirilen tarafsız ve bağımsız bir kişidir. Uzlaştırmacı sadece görüşmelerin yürütülmesini kolaylaştırır.
5. Uzlaştırmacı taraflara uzlaştırma süreciyle ilgili ayrıntılı bilgilendirme yapar, hak ve yükümlülüklerini anlatır ve tarafların uzlaştırmaya ilişkin sorularını cevaplandırır.
6. Uzlaştırma ücreti ve giderlerinden mağdur/katılan veya suçtan zarar gören hiçbir şekilde sorumlu değildir.
7. Uzlaşmanın sağlanması halinde, şüpheli ya da sanık uzlaştırma giderlerini ödemez. Bu giderler Devlet Hazinesi'nden karşılanır.
8. Uzlaşma teklifinden itibaren üç gün içinde kararın uzlaştırmacıya bildirilmemesi halinde, teklif rededilmiş sayılır.
9. Uzlaştırma müzakereleri gizli olarak yürütülür. Uzlaştırma müzakereleri sırasında tarafların konuyla ilgili olarak yapacakları açıklamalar mevcut soruşturmada ve disiplinle ilgili olanlar da dahil olmak üzere, hiçbir soruşturma ve kovuşturmada ya da davada delil olarak kullanılamaz, herhangi bir yerde açıklanamaz.
10. Uzlaşma teklif formu ile uzlaştırma raporu taraflarca imzalanır.
11. Mağdur ya da suçtan zarar görenin uzlaşma teklifini kabul etmesi ve uzlaştırma görüşmesi yapması, haklarından vazgeçtiği anlamına gelmez.
12. Şüpheli ya da sanığın uzlaşma teklifini kabul etmesi ve uzlaştırma görüşmesi yapması suçu kabul ettiği anlamına gelmez.
13. Uzlaştırma müzakerelerine; uzlaştırmacı, taraflar ile bunların kanunî temsilcileri, müdafii ve vekili katılabilir.
14. Taraflardan herhangi birinin uzlaştırma görüşmelerine katılmaması halinde uzlaşma kabul edilmemiş sayılır.
15. Uzlaşmanın sağlanması halinde mağdur, yargılama sürecine girmeksizin uzlaşma sonucu belirlenen haklarını alır.
16. Uzlaşmanın sağlanması halinde mağdur, soruşturma/kovuşturma konusu suç nedeniyle tazminat davası açamaz, açılmış bir dava varsa feragat etmiş sayılır.
17. Soruşturma evresinde uzlaşmanın gerçekleşmesi ve edimin yerine getirilmesi halinde, şüpheli hakkında kovuşturmaya yer olmadığına dair karar verilir ve adli sicile kaydedilmez. Aksi halde kamu davası açılır.
18. Kovuşturma evresinde uzlaşmanın gerçekleşmesi ve edimin yerine getirilmesi halinde, sanık hakkında düşme kararı verilir ve adli sicile kaydedilmez. Aksi halde yargılamaya devam olunur.
19. Şüpheli ya da sanığın edimini yerine getirmemesi halinde uzlaştırma raporu veya uzlaşma belgesi, 2004 sayılı icra ve İflas Kanunu'nun 38 inci maddesinde yazılı ilam mahiyetinde belgelerden sayılır. Bu belge mahkeme kararı gibi icra olunur.

Şahsıma yapılan uzlaşma teklifini;	
İnceleyip üç gün içinde beyanda bulunmak istiyorum./...../20..... Saat: İmza
Kabul Ediyorum./...../20..... Saat: İmza
Kabul Etmiyorum./...../20..... Saat: İmza

TEBLİĞ

Adalet Bakanlığından:

2018 YILI UZLAŞTIRMACI ASGARİ ÜCRET TARİFESİ**Amaç**

MADDE 1 – (1) Bu Tarifenin amacı, 4/12/2004 tarihli ve 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu gereğince soruşturma ve kovuşturma makamlarının talebi üzerine görevlendirilen uzlaştırmacılara ödenecek meblâğ ile ödenmesine ilişkin usul ve esasları belirlemektir.

Kapsam

MADDE 2 – (1) Bu Tarife Ceza Muhakemesi Kanunu hükümleri uyarınca uzlaştırmacılara ödenecek meblağı kapsar.

Dayanak

MADDE 3 – (1) Bu Tarife 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanununun 253 üncü maddesi ile 29/3/1984 tarihli ve 2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanunun 9 uncu maddesi hükümlerine göre hazırlanmıştır.

Uzlaştırma ücretinin sınırları

MADDE 4 – (1) Uzlaştırma ücreti, uzlaştırmacının şüpheli veya sanık ile mağdur veya suçtan zarar görenin yaşı, eğitimi, sosyal ve ekonomik durumu gibi belirgin farklılıklarını değerlendirmede ve tarafları uzlaştırmadaki becerisi, süreçte gösterdiği gayret, taraf sayısı, uyuşmazlığın kapsam ve niteliği dikkate alınarak bu Tarifede gösterilen alt ve üst sınırlar arasında belirlenir.

(2) Birden fazla uzlaştırmacının görevlendirildiği hâllerde uzlaştırma ücreti bu kişilere ayrı ayrı ve eşit olarak ödenir.

Uzlaştırma ücretinin ödenmesi

MADDE 5 – (1) Görevlendirilen uzlaştırmacı için belirlenen ücret, uzlaşmanın teklif aşamasında olumsuz sonuçlanması hâlinde teklif formu ve eklerinin tesliminden,

teklifin kabulü hâlinde ise uzlaştırma süreci sonunda düzenlenecek raporun ibrazından sonra makûl süre içinde uzlaştırmadan sorumlu Cumhuriyet savcısı tarafından sarf kararı ile ödenir.

Uzlaştırımcı giderleri

MADDE 6 – (1) Uzlaştırımcı tarafından zorunlu yol giderleri dâhil olmak üzere yapılan masraflar, bu Tarifenin 8 inci maddesinin birinci fıkrasının (b) bendinin (1) numaralı alt bendinde belirlenen miktarın alt sınırını geçmeyecek şekilde ayrıca ödenir.

Uygulanacak tarife

MADDE 7 – (1) Uzlaştırma ücretinin takdirinde uzlaştırma raporunun tamamlandığı tarihte yürürlükte olan Tarife esas alınır.

Tarife

MADDE 8 – (1) Bu Tarifeye göre verilecek uzlaştırımcı ücretleri aşağıda gösterilmiştir: a) Uzlaştırma sürecinin teklif aşamasında olumsuz sonuçlanması hâlinde; 114-171 TL,b) Uzlaştırma sürecinin olumlu sonuçlanması halinde;

1) 2-3 kişinin uzlaştırılması durumunda 342-456 TL,

2) 4-6 kişinin uzlaştırılması durumunda 456-570 TL,

3) 6-10 kişinin uzlaştırılması durumunda 570-684 TL,

4) 10 ve daha fazla kişinin uzlaştırılması durumunda 684-798 TL,

c) Uzlaştırma sürecinin olumsuz sonuçlanması hâlinde;

1) 2-3 kişinin taraf olması durumunda 171-228 TL,

2) 4-6 kişinin taraf olması durumunda 228-285 TL,

3) 6-10 kişinin taraf olması durumunda 285-342 TL,

4) 10 ve daha fazla kişinin taraf olması durumunda 342-399 TL arasında ücret ödenir.

Yürürlük

MADDE 9 – (1) Bu Tarife yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

KAYNAKÇA

ADALET BAKANLIĞI – UNDP (Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı), **Ceza Uyuşmazlıklarında Uzlaşma El Kitabı**, Ankara 2009.

Albayrak Mustafa, **Ceza Muhakemesi Kanunu Öz Kitap**, 3.Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

Aydın Mehmet Akif, **Türk Hukuk Tarihi**, 4.Baskı, Beta Yayın, İstanbul 2001.

Bardakoğlu Ali, **Türk Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi**, İstanbul, 1994, C:9.

Bayraktar Köksal, “*Genel Uzlaşma Üzerine*”, **Güncel Hukuk Dergisi**, Temmuz 2005, s. 7.

Centel Nur/Zafer Hamide, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, 6. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2008.

Centel Nur/Zafer Hamide/Çakmut Özlem, **Türk Ceza Hukukuna Giriş**, 5.Baskı, Beta, İstanbul, 2011.

Çolak Haluk/Taşkın Mustafa, **Ceza Muhakemesi Kanunu Şerhi**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2007.

Damaska Mirjan, **StV** 1988.

Demirbaş Timur, **Ceza Hukuku Genel Hükümler**, 3.Baskı, Seçkin, Ankara 2013.

Demirbaş Timur, **İnfaz Hukuku**, 3.Baskı, Seçkin, Ankara 2013.

Duran Mustafa, “*Fransız Adli Yargılama Sisteminde, Mahkeme Önünde Duruşmalı Yargılamaya, Savcılık Aşamasında Getirilen Alternatif Çözümler*”, **Adalet Dergisi**, Yıl: Eylül 2013, Sayı:47, s. 1-12.

Erdem Mustafa Ruhan/Eser Ferda/Özşahinli Pakize Pelin, **100 Soruda Uzlaşma**, 1.Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2015.

Eser Ferda, “*Ceza Muhakemesinde Uzlaşmada İzmir Modeli*”, Yaşar Üniversitesi Yüksek Lisans Tezi, İzmir 2013.

Feyizli Hasan Tahsin, **Feyzü'l-Furkan Kur'ân-ı Kerim Meali**, 3.Baskı, Server İletişim, İstanbul 2006.

Ildır Gülgün, “*Alternatif Uyuşmazlık Çözümü ve Hak Arama Özgürlüğü*”, **75. Yaş Günü İçin Prof. Dr. Baki Kuru Armağanı**, s. 385-403, Ankara 2004.

İçel Kayıhan-Yenisey Feridun, **Karşılaştırmalı ve Uygulamalı Ceza Kanunları**, 4. Bası, İstanbul 1994.

İpek Ali İhsan/ Parlak Engin, **İçtihatlarla Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma**, 1. Bası, Adalet Yayınevi, Ankara 2009.

Jahic Galma/Yeşiladalı Burcu, **Onarıcı Adalet: Yeni bir yaklaşım, Onarıcı Adalet Mağdur-Fail Arabuluculuğu ve Uzlaşma Uygulamaları**, İstanbul 2008.

Kaymaz Seydi/Gökcan Hasan Tahsin, **Uzlaşma ve Önödeme**, 2. Bası, Seçkin Yayın, Ankara 2007.

Ketizmen Muammer, “*Uzlaşmanın Sirayet Etmezliği İlkesinin Sonucu Olarak Mağdurun Yargılanacak Kişiyi Seçebilme Yetkisi*” **Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi**, C:2, S:1, s. 1-10, Yıl 2012.

Kunter Nurullah/Yenisey Feridun/Nuhoğlu Ayşe, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Beta Yayınları, İstanbul 2007.

Özbek Mustafa Serdar, **Alternatif Uyuşmazlık Çözümü**, 2. Bası, Yetkin Yayınları, Ankara 2009.

Özbek Mustafa Serdar, “*Ceza Muhakemesi Kanununda Uzlaştırma*”, **Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi**, C.:54, S.:3, s. 289-321, Ankara Eylül 2005.

Özbek Mustafa Serdar, “*Çağdaş Ceza Adaleti Sistemlerinde Alternatif Çözüm Arayışları ve Arabuluculuk Uygulaması*”, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, İstanbul 2005.

Özbek Veli Özer, **Yeni Ceza Muhakemesi Kanununun Anlamı; CMK İzmir Şerhi**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.

Özbek Veli Özer, **Ceza Muhakemesi Hukuku**, Seçkin Yayınevi, Ankara 2006.

Özgenç İzzet, **Türk Ceza Kanunu Gazi Şerhi**, 1. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.

Özgenç Nuri Berkay, “*Türk Hukukunda ve Mukayeseli Hukukta Uzlaşma Kurumu*” Marmara Üniversitesi Doktora Tezi, İstanbul 2013.

Parlatır İsmail, **Osmanlı Türkçesi Sözlüğü**, 2. Baskı, Yargı Yayınevi, Ankara, 2009.

Sezer Ahmet, **Öğreti ve Uygulamada Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma**, Adalet Yayınevi, Ankara 2010.

Soygüt Arslan Mualla Buket, **Türk Ceza ve Ceza Usul Hukukunda Uzlaşma Kurumu**, 1. Bası, İstanbul 2008.

Soysal Tamer, **Türk Ceza Hukukunda Uzlaşma**, İstanbul 2005.

Şahin Cumhur, **Ceza Muhakemesi Kanunu Gazi Şerhi**, 1. Bası, Seçkin Yayınevi, Ankara 2005.

Tosun Öztekin., **Suç Hukuku El Kitabı**, Ar Basım, İstanbul 1982.

Weigend Thomas, **Absprachen in Ausländischen Strafverteidiger**, Freiburg i.Br, 1990.

Yakut Bahadır, “*ABD’de Avukatların Müvekkillerine Arabuluculuğu Tavsiye Etme Yükümlülüğü*” **Ankara Barosu Dergisi**, Y: 67, sayı 4, s. 31-44, Güz 2009.

Yakut Bahadır, “*Arabuluculuğun Kanunla Düzenlenmesi Bakımından Amerika Birleşik Devletleri Örneği*” **Türkiye Adalet Akademisi Dergisi**, Nisan 2010, Sayı 1, s. 30-79.

Yenisey Feridun, **Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaşma**, Arıkan Yayınevi, İstanbul 2005.

Yılmaz Ejder, **Hukuk Sözlüğü**, 1. Bası, Yetkin Yayınevi, Ankara 2003.

Yurtcan Erdener, **Ceza Yargılaması Hukuku**, 12. Bası, Beta Yayınları, İstanbul 2007.

Zararsız Abdulmuttalip, “*Ceza Muhakemesi Hukukunda Uzlaştırma ve Diğer Alternatif Çözüm Yöntemleri*” **Akademik Teklif Hukuk ve İdari Bilimler Dergisi** , Yıl 2016, Sayı 5, Cilt 3, s. 104-121.

<http://tdkterim.gov.tr.BTS>, e.t : 19.11.2015

<http://www.buyukturkcesozluk.net/arama.php>, e.t : 19.11.2015

<http://tdkterim.gov.tr.BTS>, e.t :19.11.2015

<https://www.hadissitesi.com/hadis/250-nolu-hadis,e.t:26.04.2018>

RG: 26.07.2007, sayı: 26594.

RG: 19.12.2006, sayı: 26381.

RG: 9.7.2009, sayı: 27283.

RG: 2.12.2016, sayı 29906.

RG: 5.8.2017, sayı 30145.

RG: 5.1.2018, sayı 30292.

Yargıtay 4. Ceza Dairesi, 2008/7520 E. 2010/78 K.

Yargıtay 15. Ceza Dairesi, 2012/13408 E. 2013/1665 K.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu 2009/9-259 E., 2010/47 K.

Yargıtay Ceza Genel Kurulu'nun 30/05/1988 tarih ve 8-177/238.